

มาตรการทางกฎหมายของสถาบันการเงินเพื่อบรรเทาความเสียหาย
จากการหลอกลวงให้โอนเงินทางโทรศัพท์

โดย

นายณัฐวุฒิ ไททรัพย์รุ่งโรจน์

เอกัตศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2560

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของเอกัตศึกษาที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของเอกัตศึกษาที่ส่งผ่านทางคณะที่สังกัด

The abstract and full text of individual study in Chulalongkorn University Intellectual Repository(CUIR)
are the individual study authors' files submitted through the faculty.

หัวข้อเอกัตศึกษา มาตรการทางกฎหมายของสถาบันการเงินเพื่อบรรเทาความเสียหาย
จากการหลอกลวงให้โอนเงินทางโทรศัพท์

โดย นายณัฐวุฒิ ไหวทย์รุ่งโรจน์

รหัสประจำตัว 598 61779 34

หลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมวดวิชา กฎหมายธุรกิจทั่วไป

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.คณพล จันทน์หอม

ปีการศึกษา 2560

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้เอกัตศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ

ลงชื่อ..........อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.คณพล จันทน์หอม)

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายของสถาบันการเงิน โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ เพื่อบรรเทาความเสียหายจากการหลอกลวงให้โอนเงินทางโทรศัพท์ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของธนาคารพาณิชย์ในการยับยั้งหรือระงับการเดินธุรกรรมกับบัญชีเงินฝาก ในกรณีที่มีหลักฐานที่ชัดเจนว่าลูกค้าใช้บัญชีดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด จะเห็นได้ว่าการหลอกลวงให้โอนเงินทางโทรศัพท์เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่พบมากที่สุดในปัจจุบัน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ทำให้รูปแบบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจซับซ้อนมากขึ้นตามไปด้วย

จากการศึกษาพบว่า กระบวนการทางกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนัก เนื่องจากมีการกำหนดหน้าที่ ระเบียบวิธีปฏิบัติ และขั้นตอน ในการพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงค่อนข้างมากและให้เวลานาน ส่งผลให้เมื่อเกิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในลักษณะดังกล่าว ไม่สามารถติดตามผู้กระทำความผิดและเงินที่ผู้กระทำความผิดหลอกลวงจากประชาชนไปได้อย่างทันท่วงที ในความเป็นจริงธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นตัวกลางในระบบเศรษฐกิจและมีความใกล้ชิดกับบัญชีเงินฝากมากที่สุดและรู้จักตัวตนของลูกค้าเป็นอย่างดี น่าจะเป็นกลไกที่ดีที่สุดที่จะสามารถระงับหรือยับยั้งความเสียหายจากการใช้บัญชีเงินฝากเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด แต่กลับไม่มีอำนาจตามกฎหมายในการระงับการเดินธุรกรรมกับบัญชีเงินฝากเหล่านั้นได้เอง ถึงแม้ว่าธนาคารจะมีเอกสารหลักฐานที่แน่ชัดว่ามีการนำบัญชีเงินฝากไปเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดก็ตาม

ดังนั้น จึงสมควรเพิ่มเติมมาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของสถาบันการเงินเพื่อที่จะสามารถลดมูลค่าความเสียหายจากการหลอกลวงให้โอนเงินทางโทรศัพท์ได้มากขึ้น โดยการเพิ่มเติมอำนาจตามกฎหมายให้กับธนาคารในการระงับหรือยับยั้งการเดินธุรกรรมกับบัญชีเงินฝากที่อาชญากรใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดชั่วคราว ในกรณีที่ธนาคารตรวจพบหรือมีหลักฐานแน่ชัดได้เอง ซึ่งจะเป็นมาตรการที่ช่วยบรรเทาความเสียหายให้กับประชาชนผู้ได้รับความเสียหายและระบบเศรษฐกิจโดยรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาอิสระครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องมาจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจากท่านคณาจารย์ผู้มีพระคุณทั้งหลายที่ให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำตลอดมา เพื่อให้การศึกษาอิสระนี้สมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.คณพล จันทน์หอม ที่สละเวลาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและกรุณาแนะนำแนวความคิดและสนับสนุนโครงสร้างการศึกษาอิสระนี้ แต่แรกเริ่มตลอดจนได้กรุณาตรวจทานแก้ไขจนสำเร็จ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบูรพาจารย์ทางนิติศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ศึกษาวิจัยและพัฒนางานเขียนด้านนิติศาสตร์ไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ใช้ศึกษาต่อไป รวมทั้งขอกราบขอบพระคุณเจ้าของงานนิพนธ์ทุกท่าน ที่ผู้เขียนใช้ศึกษาและอ้างอิงในการศึกษาอิสระครั้งนี้

ผู้วิจัยขอกราบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อ บิดา มารดา ผู้มีพระคุณสูงสุด ทั้งยังเป็นกำลังใจอันเป็นเหตุบังเกิดใจให้ผู้วิจัยมีความมานะพยายาม และขอขอบพระคุณ นางวัลลยา แก้วรุ่งเรือง รองผู้จัดการใหญ่อาวุโส Chief Legal and Control Officer บมจ. ธนาคารไทยพาณิชย์ และ นายวิฑูร กานตอภา อดีตผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่ กลุ่มกำกับและระเบียบธนาคาร บมจ.ธนาคารกรุงไทย ที่ให้คำปรึกษาและเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยตลอดจนคำแนะนำอันมีประโยชน์อย่างยิ่ง รวมถึงพี่ๆ น้องๆ และเพื่อนๆ ร่วมรุ่นทุกท่านที่มีโอกาสกล่าวได้หมด ณ ที่นี้ ที่ให้การช่วยเหลือสนับสนุนและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา ผู้วิจัยขอสำนึกในบุญคุณมิรู้ลืม

หากงานศึกษาอิสระของผู้วิจัยฉบับนี้มีคุณค่าและมีประโยชน์ด้านการศึกษาอยู่บ้าง ผู้วิจัยขอกราบเป็นกตเวทิตาแก่ทุกท่าน ที่เอ่ยมายังต้นหากมีข้อผิดพลาดประการใดผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ณัฐวุฒิ ไวทยรุ่งโรจน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญรูปภาพ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	3
1.4 ขอบเขตการศึกษา.....	3
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา.....	4
บทที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มอาชญากรที่ใช้ธนาคารเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด	
2.1 ความหมายและความเป็นมาของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.....	5
2.2 รูปแบบของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.....	8
2.3 การก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ กรณีใช้ธนาคารเป็นเครื่องมือ ในการกระทำความผิด (กลุ่มที่รวมกันหลอกลวงทางโทรศัพท์).....	15
2.4 แนวโน้มการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ กรณีใช้ธนาคารเป็นเครื่องมือ ในการกระทำความผิด (กลุ่มที่รวมกันหลอกลวงทางโทรศัพท์).....	18
2.5 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ กรณีใช้ธนาคารเป็นเครื่องมือ ในการกระทำความผิดต่อประชาชนและระบบเศรษฐกิจของประเทศ.....	20
บทที่ 3 กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการใช้ธนาคารเป็นเครื่องมือ ในการกระทำความผิด	
3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและอนุบัญญัติ ที่เกี่ยวข้อง.....	23
3.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542.....	30

3.3	วิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542.....	40
3.4	ข้อจำกัดของธนาคารในการบรรเทาความเสียหายตามมาตรการทางกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.....	42
บทที่ 4 กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน		
4.1	อำนาจและหน้าที่ของธนาคารตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน.....	45
4.1.1	ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	46
4.1.2	เขตบริหารพิเศษฮ่องกง.....	51
4.2	มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกับทรัพย์สิน	58
4.2.1	ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	59
4.2.2	เขตบริหารพิเศษฮ่องกง.....	60
บทที่ 5 บทวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของสถาบันการเงินเพื่อบรรเทาความเสียหาย จากการหลอกลวงให้โอนเงินทางโทรศัพท์		
5.1	เปรียบเทียบและวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวข้องกับการบรรเทา ความเสียหาย กรณีที่มีหลักฐานชัดเจนว่ามีการใช้บัญชีของธนาคารในการ กระทำความผิดของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และเขตบริหาร พิเศษฮ่องกง.....	61
5.2	วิเคราะห์แนวทางและมาตรการในการบรรเทาความเสียหายของธนาคารเมื่อ มีเอกสารหลักฐานแน่ชัดว่ามีการใช้บัญชีของธนาคารในการกระทำความผิด ได้อย่างทันกาลและมีประสิทธิภาพ.....	65
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ		
6.1	บทสรุปการศึกษา.....	68
6.2	ข้อเสนอแนะ.....	70

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปภาพที่ 1 ขั้นตอนการกระทำความผิดโดยกลุ่มที่รวมกันหลอกลวงทางโทรศัพท์.....	16
รูปภาพที่ 2 สถิติเกี่ยวกับเรื่องภัยทางการเงิน.....	18
รูปภาพที่ 3 สถิติเกี่ยวกับภัยทางการเงิน แยกตามประเภทเรื่องและวัตถุประสงค์ของผู้ใช้บริการ.....	18
รูปภาพที่ 4 สถิติการเกิดเหตุจากการถูกหลอกลวงผ่านระบบโทรศัพท์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์.....	20
รูปภาพที่ 5 หน้าที่ของธนาคารตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน....	24
รูปภาพที่ 6 ขั้นตอนการดำเนินการริบทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน.....	38
รูปภาพที่ 7 ขั้นตอนการเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน.....	39

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอาชญากรรมทางเศรษฐกิจกับ อาชญากรรมธรรมดา.....	7
ตารางที่ 2 ผู้จัดทำรายงานธุรกรรม.....	27
ตารางที่ 3 จำนวนเงิน มูลค่าธุรกรรมและแบบรายงานธุรกรรม.....	28

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารในยุคปัจจุบันได้มีการพัฒนาและเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว มีรูปแบบการติดต่อสื่อสารที่หลากหลายและมีการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้อย่างกลมกลืน¹ ทำให้การติดต่อสื่อสารในยุคปัจจุบันเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีการพัฒนาอินเทอร์เน็ตเพื่อรองรับการติดต่อสื่อสารรูปแบบใหม่ๆ ทำให้มีลักษณะการติดต่อสื่อสารที่แตกต่างไปจากแต่ก่อนอย่างสิ้นเชิง จะเห็นได้ว่าชีวิตประจำวันของคนส่วนใหญ่ทำธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ตมากขึ้น เช่น การซื้อของออนไลน์ โอนเงิน หรือชำระค่าสาธารณูปโภคต่างๆ ด้วยการผูกบัตรเครดิตหรือบัตรเดบิตเข้ากับแอปพลิเคชัน Internet Banking, Mobile Banking ของแต่ละธนาคาร หรือซื้อสินค้า Pre-Order จากต่างประเทศ และจ่ายเงินด้วย Paypal

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้รูปแบบการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป โดยอาชญากรมักจะอาศัยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารดังกล่าวและช่องว่างทางกฎหมายคิดค้นวิธีการก่ออาชญากรรมให้มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เช่น การนำรูปแบบการโทรศัพท์ด้วยเสียงผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของระบบ Voice Over Internet Protocol (VOIP)² มาใช้เป็นเครื่องมือในการโทรศัพท์หลอกลวงประชาชน โดยการแอบอ้างเป็นเจ้าของที่หน่วยงานต่างๆ ที่มีความน่าเชื่อถือ เช่น กรมสรรพากร สถาบันการเงิน ไปรษณีย์ไทย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือแม้แต่กรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อสร้างความตื่นตกใจให้กับประชาชน ทำให้ประชาชนที่โดนหลอกลวงเชื่อโดยง่าย ซึ่งอาชญากรเหล่านี้มักจะอาศัยความกลัว ความโลภ และความรู้ที่ไม่เท่ากันของประชาชน หลอกลวงให้โอนเงินให้แบบไม่รู้ตัวเข้าบัญชีเงินฝากของเครือข่ายหรือบัญชีรับจ้างที่อาชญากรเปิดไว้เพื่อรองรับเงินจากการกระทำความผิด และในเวลาเดียวกันนั้นก็ให้เครือข่ายทำการกดเงินออกจากบัญชีโดยทันที

¹ ทวีป ศรีน่วม, “มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการร่วมกันฉ้อโกงประชาชนโดยใช้ระบบโทรศัพท์,” วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี (กันยายน - ธันวาคม 2555) : 54.

² ITCOPS, แก๊งคอลล์เซ็นเตอร์ แนวทาง ขั้นตอน เทคนิค วิธีการสอบสวนการปฏิบัติงาน [ออนไลน์], 21 กุมภาพันธ์ 2561 แหล่งที่มา <http://www.itcops.net/?page=tacit&id=27>

จะเห็นได้ว่ารูปแบบการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจในรูปแบบดังกล่าวมีความซับซ้อน รวดเร็วและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น รวมถึงมูลค่าความเสียหายก็สูงขึ้นเรื่อยๆ ประกอบกับกระบวนการทางกฎหมายในปัจจุบันยังไม่สามารถดำเนินการกับปัญหาดังกล่าวได้อย่างรวดเร็วมากนักหรือ แม้แต่สถาบันการเงินโดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ที่มีความใกล้ชิดกับบัญชีเงินฝากที่อาชญากรใช้ในการกระทำความผิดก็ยังไม่สามารถดำเนินการระงับการเดินธุรกรรมกับบัญชีเงินฝากดังกล่าวได้เอง ถึงแม้ว่าธนาคารจะมีเอกสารหลักฐานแน่ชัดว่ามีการใช้บัญชีเงินฝากของธนาคารเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด

เนื่องจากปัจจุบันอำนาจและหน้าที่ของธนาคารพาณิชย์ภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542³ และกฎกระทรวงการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า พ.ศ.2556⁴ ได้กำหนดขั้นตอนให้ดำเนินการค่อนข้างมากและมีระยะเวลาในการดำเนินการค่อนข้างนาน โดยกำหนดให้ธนาคารต้องติดตามการทำธุรกรรมและธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยอันน่าสงสัยและรายงานธุรกรรมดังกล่าวต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) เพื่อตรวจสอบการทำธุรกรรมและทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดและบุคคลที่เกี่ยวข้องจนกว่าจะสิ้นสงสัย ก่อนจะนำไปสู่การสั่งการให้ธนาคารพาณิชย์ระงับการทำธุรกรรมหรือมีคำสั่งยึดและอายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการบรรเทาความเสียหายจากการใช้บัญชีเงินฝากเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด ทำให้ไม่สามารถบรรเทาความเสียหายให้แก่ประชาชนที่ได้รับความเสียหายได้อย่างทันกาลและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

จากกรณีดังกล่าวจึงควรศึกษาแนวทางการบรรเทาความเสียหายจากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะความเสียหายที่เกิดจากการใช้สถาบันการเงินซึ่งถือเป็นหน่วยงานสำคัญต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและเป็นเครื่องมือในการบริหารสภาพคล่องทางเศรษฐกิจของประเทศ หากสถาบันการเงินโดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์สามารถดำเนินการใดๆ เพิ่มเติม นอกเหนือจากที่กฎหมายในปัจจุบันได้ให้อำนาจไว้ เพื่อบรรเทาความเสียหายได้อย่างทันท่วงทีโดยมีมาตรการทางกฎหมายรองรับจะทำให้ความเสียหายในภาพรวมของเศรษฐกิจลดลงและอาจเป็นมาตรการป้องปรามทางอ้อมที่ทำให้จำนวนอาชญากรรมลดลงได้ในที่สุด

³ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542

⁴ กฎกระทรวงการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า พ.ศ.2556

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายของธนาคารพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและมาตรการบรรเทาความเสียหายจากการใช้บัญชีเงินฝากเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดของประเทศไทยและต่างประเทศ

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ข้อจำกัดทางกฎหมายสำหรับธนาคารพาณิชย์ไทยในการบรรเทาความเสียหายเมื่อธนาคารมีเอกสารหลักฐานแน่ชัดว่ามีการใช้บัญชีของธนาคารในการกระทำความผิด

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากการใช้บัญชีเงินฝากเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดต่อผู้บริโภครายย่อยและระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย

1.2.4 เพื่อเสนอแนวทางหรือมาตรการทางกฎหมายในการบรรเทาความเสียหายโดยให้อำนาจธนาคารในการดำเนินการเมื่อมีเอกสารหลักฐานแน่ชัดว่ามีการใช้บัญชีของธนาคารในการกระทำความผิดได้อย่างทันกาลและมีประสิทธิภาพ

1.3 สมมติฐานการศึกษา

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจในปัจจุบันเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะกลุ่มที่รวมกันเพื่อหลอกลวงทางโทรศัพท์และใช้บัญชีเงินฝากของธนาคารเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดซึ่งในบางกรณีธนาคารมีหลักฐานชัดเจน แต่ไม่สามารถระงับหรือยับยั้งการเดินธุรกรรมกับบัญชีเหล่านั้นได้เอง ดังนั้นการเพิ่มเติมอำนาจตามกฎหมายให้กับธนาคารในการระงับการเดินธุรกรรมกับบัญชีเงินฝากของลูกค้าดังกล่าวได้อย่างรวดเร็ว จะเป็นมาตรการที่ช่วยบรรเทาความเสียหายให้กับประชาชนที่ถูกหลอกลวงและระบบเศรษฐกิจโดยรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาอำนาจและหน้าที่ของธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย เขตบริหารพิเศษฮ่องกง และประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อวิเคราะห์ถึงข้อจำกัดของธนาคารพาณิชย์ในการดำเนินการกับบัญชีเงินฝากของลูกค้าในกรณีที่ธนาคารมีหลักฐานชัดเจนว่ามีการใช้บัญชีดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด รวมถึงผลกระทบต่อประชาชนผู้เสียหายและระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เพื่อเสนอแนวทางหรือมาตรการทางกฎหมายให้แก่ธนาคารพาณิชย์ในการดำเนินการใดๆ กับบัญชีเงินฝากเหล่านั้น เพื่อให้สามารถบรรเทาความเสียหายได้อย่างทันกาลและมีประสิทธิภาพ

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ศึกษาโดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์กฎหมายและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศสหรัฐอเมริกาและเขตบริหารพิเศษฮ่องกง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่มาตรการตามกฎหมายของธนาคารในการบรรเทาความเสียหายจากการใช้บัญชีเงินฝากของธนาคารเป็นเครื่องมือกระทำความผิดเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทย เพื่อใช้ในการพิจารณาเสนอมาตรการเพิ่มเติมเพื่อให้ธนาคารสามารถระงับการเดินธุรกรรมกับบัญชีเงินฝาก เมื่อมีเอกสารหลักฐานแน่ชัดว่ามีการใช้บัญชีเงินฝากของธนาคารในการกระทำความผิดได้อย่างทันทั่วทั้งที่

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ได้ศึกษาและเปรียบเทียบอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายของธนาคารพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและมาตรการบรรเทาความเสียหายจากการใช้บัญชีเงินฝากเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดของประเทศไทยและต่างประเทศ

1.6.2 ได้ทราบถึงข้อจำกัดทางกฎหมายสำหรับธนาคารพาณิชย์ไทยในการบรรเทาความเสียหายเมื่อธนาคารมีเอกสารหลักฐานแน่ชัดว่ามีการใช้บัญชีของธนาคารในการกระทำความผิด

1.6.3 ได้ทราบถึงผลกระทบจากการใช้บัญชีเงินฝากเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดต่อผู้บริโภครายย่อยและระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย

1.6.4 สามารถเสนอแนวทางหรือมาตรการทางกฎหมายในการบรรเทาความเสียหาย โดยให้อำนาจธนาคารในการดำเนินการเมื่อมีเอกสารหลักฐานแน่ชัดว่ามีการใช้บัญชีของธนาคารในการกระทำความผิดได้อย่างทันกาลและมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มอาชญากรที่ใช้ธนาคารเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด

ปัจจุบันการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจจัดว่าเป็นรูปแบบอาชญากรรมที่เป็นภัยคุกคามและร้ายแรงระดับประเทศและยังแผ่ขยายไปยังระดับภูมิภาค วัตถุประสงค์ของการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวข้องกับเงินทองหรือทรัพย์สินจำนวนมาก จะเห็นได้ว่ากระบวนการอาชญากรรมจะมีการทำงานเป็นกลุ่มหรือองค์กรมีรูปแบบการทำงานที่ซับซ้อนซึ่งเรียกว่ากลุ่มอาชญากรหรือองค์กรอาชญากรรม (Organization Crime)¹ โดยกิจกรรมของกลุ่มอาชญากรหรือองค์กรอาชญากรรมนี้คือ การฟอกเงิน (Money Laundering) ทั้งนี้กระบวนการฟอกเงินมีหลายวิธีและจะปรับเปลี่ยนวิธีไปตามยุคสมัยและตามสถานการณ์ รวมถึงสภาพแวดล้อมความรู้ ประสบการณ์ และเทคโนโลยี เป็นต้น

อาชญากรรมเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายอาญา ซึ่งการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิต ร่างกายเสรีภาพและทรัพย์สิน โดยที่บุคคลที่กระทำความผิดเราจะเรียกว่าอาชญากรนั่นเอง อย่างไรก็ตามอาชญากรรมอาจแบ่งประเภทได้หลายประเภท เช่น อาชญากรรมอันเป็นการประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกายและเพศ อาชญากรรมยาเสพติด แต่อาชญากรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรวดเร็วและมีมูลค่ามหาศาล โดยเฉพาะเศรษฐกิจโดยรวมต่อประเทศและส่งผลให้เกิดปัญหาต่อสังคมและเศรษฐกิจของชาติอย่างมาก นั่นคือ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ²

2.1 ความหมายและความเป็นมาของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายซึ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมและความมั่นคงของประเทศ โดยการกระทำดังกล่าวมิได้จำกัดเฉพาะความผิดตามกฎหมายอาญาเท่านั้น ได้มีนักอาชญาวิทยา นักสังคมวิทยา นักวิชาการต่างได้อธิบายความหมายของอาชญากรรมประเภทนี้ ซึ่งมีอยู่หลายนิยามด้วยกัน ดังนี้

¹ วีระพงษ์ บุญโญภาส, อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557), หน้า 47

² สหส สิงหวิริยะ, ความรู้เรื่องกฎหมายป้องกันการฟอกเงิน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545), หน้า 3

วีระพงษ์ บุญโญภาส ได้ให้นิยามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ว่า³ “เป็นการกระทำ ความผิดกฎหมาย” ซึ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ โดยมีได้จำกัด เฉพาะความผิดกฎหมายอาญาเท่านั้น ผู้กระทำความผิดดังกล่าวมักเป็นผู้มีสถานภาพทางสังคม มีตำแหน่งหน้าที่การงานและความรู้

คณิน บุญสุวรรณ ได้ให้นิยามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ว่า⁴ “การกระทำใดๆ ที่ก่อให้เกิด ผลเสียหายอย่างร้ายแรงหรือบ่อนทำลายเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ว่าจะการกระทำนั้นผู้กระทำมีเจตนา หรือไม่มีเจตนาผิดกฎหมายหรือไม่ผิดกฎหมาย มีกฎหมายห้ามหรือไม่มีกฎหมายห้ามก็ตาม โดยมีประเภทของอาชญากรรมทางธุรกิจ”

คลินาร์ด (Clinard) และเยเกอร์ (Yeger) ได้ให้นิยามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ว่า⁵ “เป็นการกระทำความผิดของบุคคลที่ได้รับความนับถือและมีสถานะในทางสังคมเนื่องจากการ ประกอบอาชีพ” การกระทำความผิดเนื่องจากการประกอบอาชีพจะครอบคลุมถึงการฝ่าฝืน กฎหมายของนักธุรกิจ นักการเมือง ผู้ประกอบวิชาชีพ ลูกจ้าง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งกลุ่ม บุคคลที่อยู่ในรูปขององค์กรธุรกิจด้วย

Edwin H.Sutherland นักอาชญาวิทยาได้ให้นิยามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หรือ White-collar Crime ว่า⁶ “การกระทำผิดทางอาญาหรือกฎหมายอื่น โดยบุคคลที่มีสถานภาพ ทางเศรษฐกิจ อาศัยความสัมพันธ์ทางอาชีพของเขาเหล่านั้นและความผิดดังกล่าวก่อให้เกิด ความเสียหายต่อวงการธุรกิจตลอดจนเศรษฐกิจของประเทศ”

³ วีระพงษ์ บุญโญภาส, อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Crime) พิมพ์ครั้งที่ 7 (สำนักพิมพ์ นิติธรรม, 2557), หน้า 47.

⁴ คณิน บุญสุวรรณ, “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ นักบ่อนทำลายชาติที่แท้จริง”, เอกสารประกอบการ สัมมนาทางวิชาการเรื่องอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 3.

⁵ ประธาน วัฒนาวณิชย์, “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจในสังคมที่เปลี่ยนแปลง : ความหมาย ขอบเขต และมาตรการแก้ไข,” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 23 (กันยายน 2536)

⁶ Edwin H.Sutherland, White-collar Crime, P.2.

ตารางที่ 1⁷ เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอาชญากรรมทางเศรษฐกิจกับ
อาชญากรรมธรรมดา

อาชญากรรมธรรมดา	อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ
1. เกิดขึ้นโดยอาศัยช่องว่างและโอกาสในการกระทำความผิดทั่วไป	1. เกิดขึ้นโดยอาศัยโอกาสและช่องว่างทางความรู้ในวิชาชีพหรือตำแหน่งหน้าที่
2. ผลการกระทำจะปรากฏในระยะอันสั้น ผู้เสียหายจะรู้ตัวเร็ว และเกิดผลโดยตรงต่อผู้เสียหาย	2. กว่าจะรู้ผลของการกระทำต้องใช้เวลาานและอาจมีผู้ได้รับความเสียหายจำนวนมาก
3. พยานยืนยันการกระทำความผิดได้อย่างชัดเจน	3. ความชัดเจนของพยานหลักฐานหาได้ยาก อาจจะต้องประสพปัญหาในระเบียบปฏิบัติ
4. มีผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ถูกกระทำรวมถึงประชาชนผู้ได้รับทราบเหตุการณ์	4. อาจไม่ก่อความรู้สึกต่อบุคคลหรือประชาชนที่เกี่ยวข้องจากผลเสียหายที่เกิดขึ้น
5. ทรัพย์สินที่ถูกประทุษร้ายอยู่ในวงเงินที่ไม่สูงและการประกอบอาชญากรรมโดยทั่วไปเป็นการกระทำเฉพาะบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้	5. ทรัพย์สินเสียหายหรือประทุษร้ายมีวงเงินสูงและมักจะมีการกระทำความผิดในรูปขบวนการหรือองค์กร หรือกลุ่ม
6. มีผลกระทบต่อสวัสดิภาพของประชาชนในวงจำกัด	6. มีผลกระทบต่อประชาชนและเศรษฐกิจความมั่นคงของประเทศเป็นส่วนรวม

จากการที่ได้ทราบความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในหลายทัศนะ ผู้วิจัยขอสรุปลักษณะของความหมายอาชญากรรมทางเศรษฐกิจว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นๆ โดยบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานทางสังคมและมีความรู้ความสามารถ ซึ่งกว่าจะรู้ผลของการกระทำต้องใช้เวลาานและอาจมีผู้ได้รับความเสียหายจำนวนมาก ผลของการกระทำความผิดนั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อวงการธุรกิจเศรษฐกิจโดยรวมตลอดจนความมั่นคงของประเทศ

⁷ วีระพงษ์ บุญโญภาส, อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Crime) พิมพ์ครั้งที่ 7 (สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557), หน้า 56.

2.2 รูปแบบการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

การก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจในปัจจุบันการมีรูปแบบที่หลากหลายและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ร่วมกับผลิตภัณฑ์ทางการเงินเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค ที่ต้องการความสะดวกสบายและรวดเร็ว จึงทำให้เกิดช่องทางการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

2.2.1 บัตรอิเล็กทรอนิกส์⁸

บัตรอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบันมีรูปแบบที่หลากหลายเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค เช่น บัตรเครดิต บัตรเดบิต และบัตรกดเงินต่างๆ ซึ่งเป็นบัตรที่อำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมทางการเงินของเจ้าของบัตร เช่น ถอนเงิน โอนเงินและชำระเงิน โดยบัตรเหล่านี้จะมีการบันทึกข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลทางการเงินของเจ้าของบัตรไว้ หากอาชญากรเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้ได้จากการขโมยบัตรหรือขโมยข้อมูลในบัตร ก็จะสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปปลอมเป็นเจ้าของบัตรทำธุรกรรมทางการเงินต่างๆ ไม่ว่าจะถอนเงินออกจากบัญชีหรือใช้วงเงินสินเชื่อของเหยื่อที่เป็นเจ้าของบัตร

วิธีการ

(1) อาชญากรมักติดตั้งเครื่องสกิมเมอร์⁹ที่ช่องเสียบบัตรของตู้เอทีเอ็ม เพื่อคัดลอกข้อมูลจากบัตรพร้อมติดตั้งแป้นครอบกดตัวเลขเพื่อบันทึกรหัสผ่านที่เหยื่อกดหรืออาจติดตั้งกล้องจิ๋วเพื่อแอบดูรหัสผ่าน

(2) คัดลอกข้อมูลจากแถบแม่เหล็กของบัตรโดยเครื่องสกิมเมอร์ขนาดพกพาหรือเครื่องแฮนด์เฮลด์สกิมเมอร์ (Handheld Skimmer) ซึ่งเป็นเครื่องคัดลอกข้อมูลในแถบแม่เหล็กขนาดเล็กที่สามารถพกพาได้ ซึ่งอาชญากรมักจะถือไว้ในฝ่ามือและนำบัตรของเหยื่อมารูดพร้อมทั้งดูรหัสปลดปล่อยจากด้านหลังบัตรโดยไม่ให้เหยื่อสังเกตเห็น ซึ่งอาจเกิดขึ้นที่ใดก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นร้านค้า ร้านอาหาร สถานีบริการน้ำมัน หรืออาชญากรอาจแอบอ้างเป็นเจ้าของพนักงานธนาคารยื่นหน้าตู้เอทีเอ็ม ขอดูบัตรของเหยื่อ หรืออาจทำที่เสนอความช่วยเหลือแก่เหยื่อหากบัตรติดตู้เอทีเอ็ม แล้วคัดลอกข้อมูลผ่านเครื่องแฮนด์เฮลด์สกิมเมอร์เมื่อเหยื่อเปลือย

⁸ ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน, ธนาคารแห่งประเทศไทย, กลโกงบัตรต่างๆ[ออนไลน์], 12 มีนาคม 2561 แหล่งที่มา <https://www.1213.or.th/th/finfrauds/CardFraud/Pages/CardFraud.aspx>

⁹ ไทยรัฐออนไลน์, รู้ทัน แก๊งสกิมเมอร์ เปิดวิธีรับมือ ก่อนตกเป็นเหยื่อโจรสอดเงิน ATM [ออนไลน์], 17 มีนาคม 2561 แหล่งที่มา <https://www.thairath.co.th/content/538140>

(3) อาชญากรอาจปลอมแปลงหรือใช้เอกสารส่วนตัวของเหยื่อ¹⁰ เช่น สำเนาบัตรประชาชนที่ได้ขโมยมาแล้วนำไปใช้สมัครบัตรเครดิตหรือแจ้งเปลี่ยนที่อยู่ เปลี่ยนบัตรโดยแจ้งให้สถาบันการเงินส่งเอกสารและบัตรที่ออกใหม่ให้กับมิจนาซีฟโดยตรง เมื่อได้รับบัตรเครดิตก็นำไปใช้จ่ายในนามของเหยื่อ

(4) อาชญากรจะเก็บใบบันทึกทราย (ATM Slip) ตามตู้เอทีเอ็มที่มียอดคงเหลือค่อนข้างมากไปใช้ค้นหาข้อมูลสำคัญๆ ในการทำธุรกรรมทางการเงิน¹¹ เช่น วัน/เดือน/ปีเกิด หรือหมายเลขบัตรประชาชน โดยใช้วิธีที่แตกต่างกันออกไป เช่น แอบอ้างเป็นข้าราชการไปขอข้อมูลทะเบียนราษฎรจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือค้นหาเลขที่บัญชีให้ครบ 10 หลักแล้วนำไปทดลองโอนผ่านธนาคารออนไลน์เพื่อให้ทราบชื่อเจ้าของบัญชี

จะเห็นได้ว่าเมื่ออาชญากรได้ข้อมูลของเหยื่อแล้ว จะปลอมแปลงบัตรประจำตัวราชการ โดยใช้ชื่อของเหยื่อที่เป็นเจ้าของบัตรแต่ติดรูปภาพของอาชญากร แล้วนำบัตรดังกล่าวไปขอเปิดบัญชีเงินฝากและทำบัตรเอทีเอ็มใหม่ของธนาคารเดียวกันแต่คนละสาขา พร้อมทั้งขอเปิดใช้บริการธนาคารออนไลน์กับทุกบัญชีเงินฝากของเหยื่อ เพื่อโอนเงินทั้งหมดไปที่บัญชีเงินฝากที่เปิดใหม่ แล้วใช้บัตรเอทีเอ็มถอนเงินออกไป

2.2.2 ธนาคารออนไลน์¹²

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้บริโภคเป็นอย่างมาก จากที่ต้องเดินทางไปธนาคารเพื่อทำธุรกรรมการเงินก็สามารถโอนเงิน ชื้อของ หรือทำธุรกรรมการเงินอื่นๆ จากที่ไหนก็ได้ผ่านอินเทอร์เน็ต แต่ความสะดวกสบายเหล่านี้หากใช้อย่างไม่ระมัดระวังก็อาจทำให้เกิดปัญหาตามมาได้

วิธีการ

อาชญากรจะหลอกขอรหัสผู้ใช้งาน (Username) และรหัสผ่าน (Password) จากเหยื่อเพื่อเข้าใช้บัญชีธนาคารออนไลน์ของเหยื่อแล้วส่งคำสั่งโอนเงินออกจากบัญชีเงินฝาก โดยมีหลายวิธีที่มิจนาซีฟมักใช้ดังนี้

¹⁰ ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน, ธนาคารแห่งประเทศไทย, กลโกงบัตรต่างๆ[ออนไลน์], 12 มีนาคม 2561 แหล่งที่มา <https://www.1213.or.th/th/finfrauds/CardFraud/Pages/CardFraud.aspx>

¹¹ เรื่องเดียวกัน.

¹² ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน, ธนาคารแห่งประเทศไทย, กลโกงธนาคารออนไลน์ [ออนไลน์], 12 มีนาคม 2561 แหล่งที่มา <https://www.1213.or.th/th/finfrauds/OnlineFraud/Pages/OnlineFraud.aspx>

(1) อาชญากรรมมักแฝงมัลแวร์ (Malware)¹³ ไว้ตามลิงก์ดาวโหลดหรือเว็บไซต์ต่างๆ โดยใช้ข้อความเชิญชวนหลอกล่อให้เหยื่อคลิกเพื่อติดตั้งโปรแกรม เมื่อเหยื่อหลงเชื่อคลิกไปที่ลิงค์ มัลแวร์จะถูกติดตั้งในคอมพิวเตอร์และทำการบันทึกข้อมูลการใช้งานธนาคารออนไลน์ของเหยื่อ เช่น รหัสผ่านผู้ใช้งาน (Username) รหัสผ่าน (Password) เพื่อนำไปปลอมแปลงคำขอโอนเงิน ให้เหมือนเป็นคำสั่งของเจ้าของบัญชี เมื่อธนาคารได้รับคำขอโอนเงินก็จะส่งรหัสผ่านชั่วคราวผ่านระบบ SMS ให้แก่เหยื่อ ซึ่งอาชญากรจะสร้างหน้าต่างหรือหน้าจอ Pop-Up ขึ้นมาบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ของเหยื่อเพื่อหลอกถามรหัสผ่านชั่วคราวที่ถูกส่งมายังโทรศัพท์มือถือของเหยื่อ หรืออาจใช้โปรแกรมบันทึกการกรอกรหัสผ่าน แล้วนำมาใช้ยืนยันการโอนเงินออกจากบัญชีของเหยื่อ

(2) หลอกติดตั้งมัลแวร์ในสมาร์ทโฟน¹⁴ โดยมัลแวร์ในสมาร์ทโฟนมีลักษณะคล้ายกับมัลแวร์ในคอมพิวเตอร์ แต่ความแตกต่างจะอยู่ที่อาชญากรไม่จำเป็นต้องหลอกขอรหัสผ่านชั่วคราวจากเหยื่ออีก อาชญากรจะส่งลิงค์ผ่าน SMS หรืออีเมลให้เหยื่อคลิก เพื่อติดตั้งและเปิดใช้งานมัลแวร์ในสมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ต แล้วหลอกให้เหยื่อกรอกรหัสผ่านผู้ใช้งาน (Username) และรหัสผ่าน (Password) ในหน้าจอที่คล้ายกับแอปพลิเคชันของธนาคารออนไลน์จริง เมื่อเหยื่อเลือกทำรายการต่อมัลแวร์จะทำให้เครื่องสมาร์ทโฟน ของเหยื่อค้างและใช้งานไม่ได้ ทำให้เหยื่อไม่ได้รับ SMS แจ้งรหัสผ่านชั่วคราวจากธนาคารออนไลน์จริง แต่รหัสผ่านชั่วคราวนั้นจะถูกส่งให้แก่อาชญากรแทน

(3) ปลอมแปลงอีเมลหรือสร้างเว็บไซต์ปลอมเพื่อหลอกขอข้อมูล¹⁵ ซึ่งอีเมลปลอมก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่อาชญากรมักใช้เพื่อหลอกเอาข้อมูลที่จำเป็นในการใช้งานธนาคารออนไลน์จากเหยื่อ โดยอาชญากรจะทำอีเมลแอบอ้างเป็นอีเมลของธนาคารอ้างการปรับปรุงระบบรักษาความปลอดภัย แล้วหลอกให้เหยื่อยืนยันการใช้งานบัญชีธนาคารออนไลน์ผ่านการกรอกข้อมูลในอีเมล หรือคลิกลิงค์เชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์ธนาคารออนไลน์ปลอมที่มี URL ที่คล้ายหรือเกือบเหมือนเว็บไซต์จริง ซึ่งเมื่อเหยื่อบอกรหัสผ่านผู้ใช้งาน (Username) และรหัสผ่าน (Password) ในลิงค์ปลอมเหล่านั้น อาชญากรก็สามารถนำข้อมูลไปใช้แอบอ้างเป็นเจ้าของบัญชีแล้วส่งคำสั่งโอนเงินและสร้างหน้าต่างปลอมหรือหน้าจอ Pop-Up หลอกให้เหยื่อกรอกรหัสผ่านชั่วคราวในหน้าจอคอมพิวเตอร์ของเหยื่ออีก ทำให้อาชญากรสามารถโอนเงินออกจากบัญชีของเหยื่อสำเร็จ

¹³ ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน, ธนาคารแห่งประเทศไทย, กลโกงธนาคารออนไลน์ [ออนไลน์], 12 มีนาคม 2561 แหล่งที่มา <https://www.1213.or.th/th/finfrauds/OnlineFraud/Pages/OnlineFraud.aspx>

¹⁴ เรื่องเดียวกัน.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน.

2.2.3 ทางโทรศัพท์¹⁶

อาชญากรจะสุ่มเบอร์เพื่อโทรศัพท์ไปหาเหยื่อ และใช้ข้อความอัตโนมัติสร้างความตื่นเต้นหรือตกใจให้กับเหยื่อ บางครั้งก็แอบอ้างเป็นเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ หลอกให้เหยื่อทำรายการที่ตู้เอทีเอ็มเป็นเมนูภาษาอังกฤษ โดยแจ้งว่าทำเพื่อล้างรายการหนี้สินหรืออาจหลอกให้เหยื่อไปโอนเงินให้หน่วยงานภาครัฐเพื่อตรวจสอบ ซึ่งอาชญากรเหล่านี้จะอาศัยความกลัว ความโลภ และความรู้ไม่เท่าทันของเหยื่อ โดยข้ออ้างที่อาชญากรมักใช้หลอกเหยื่อมีดังนี้

(1) บัญชีเงินฝากถูกอายัด/หนี้บัตรเครดิต เพราะเป็นเรื่องที่สามารถสร้างความตกใจและง่ายต่อการชักจูงเหยื่อให้โอนเงิน โดยมีฉ้อโกงจะใช้ระบบตอบรับอัตโนมัติแจ้งเหยื่อว่าจะอายัดบัญชีเงินฝากเนื่องจากเหตุการณ์ต่างๆ เช่น เป็นหนี้บัตรเครดิตหรือกระทำการผิดกฎหมาย โดยอาจมีเสียงอัตโนมัติเมื่อเหยื่อตกใจก็จะรีบต่อสายคุยกับอาชญากรทันที หลังจากนั้นอาชญากรจะหลอกถามฐานะทางการเงินของเหยื่อ หากเหยื่อมีเงินจำนวนไม่มากนัก อาชญากรจะหลอกให้เหยื่อโอนเงินผ่านตู้เอทีเอ็ม แต่หากเหยื่อมีเงินค่อนข้างมากจะหลอกให้ฝากเงินผ่านเครื่องฝาก-ถอนอัตโนมัติ

(2) บัญชีเงินฝากพัวพันกับการค้ายาเสพติดหรือการฟอกเงิน เมื่ออาชญากรหลอกถามข้อมูลจากเหยื่อแล้วพบว่าเหยื่อมีเงินในบัญชีเป็นจำนวนมากจะหลอกเหยื่อต่อว่าบัญชีนั้นๆ พัวพันกับการค้ายาเสพติดหรือติดปัญหาการฟอกเงิน จึงขอให้เหยื่อโอนเงินทั้งหมดมาตรวจสอบ

(3) เงินคืนภาษีจะถูกใช้ในวงที่มีการยื่นภาษีและมีการขอคืน โดยอาชญากรจะแอบอ้างเป็นเจ้าหน้าที่สรรพากรแจ้งว่าเหยื่อได้รับภาษีคืนเป็นเงินจำนวนหนึ่ง ซึ่งจะต้องยื่นยื่นรายการและทำตามคำบอกที่ตู้เอทีเอ็ม แต่แท้จริงแล้วขั้นตอนที่อาชญากรให้เหยื่อทำนั้นเป็นการโอนเงินให้กับอาชญากรนั่นเอง

(4) โชคดีรับรางวัลใหญ่ ซึ่งอาชญากรจะอ้างตนเป็นเจ้าหน้าที่บริษัทหรือตัวแทนองค์กรต่างๆ แจ้งข่าวดีแก่เหยื่อว่าเหยื่อได้รับเงินรางวัลหรือของรางวัลที่มีมูลค่าสูง เมื่อเหยื่อหลงเชื่อจะหลอกเหยื่อให้โอนเงินค่าภาษีให้

(5) ข้อมูลส่วนตัวหายเป็นข้ออ้างที่อาชญากรใช้เพื่อขอข้อมูลส่วนตัวของเหยื่อ โดยจะอ้างตัวเป็นเจ้าหน้าที่สถาบันการเงิน เล่าเหตุการณ์ที่ทำให้ข้อมูลของลูกค้าสูญหาย เช่น เหตุการณ์น้ำท่วม จึงขอให้เหยื่อแจ้งข้อมูลส่วนตัว เช่น วัน/เดือน/ปีเกิด เลขที่บัตรประชาชน

¹⁶ ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน, ธนาคารแห่งประเทศไทย, กลไกทางโทรศัพท์ [ออนไลน์], 12 มีนาคม 2561 แหล่งที่มา <https://www.1213.or.th/th/finfrauds/callcenter/Pages/Callcenter.aspx>

เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการใช้บริการของเหยื่อ แต่แท้จริงแล้วอาชญากรจะนำข้อมูลเหล่านี้ไปประกอบการปลอมแปลงหรือให้บริการทางการเงินในนามของเหยื่อ

(6) โอนเงินผิด ซึ่งอาชญากรจะใช้ข้ออ้างนี้เมื่อมีข้อมูลของเหยื่อก่อนข้างมากแล้ว โดยจะเริ่มจากโทรศัพท์ไปยังสถาบันการเงินที่เหยื่อใช้บริการ เพื่อเปิดใช้บริการขอสินเชื่อผ่านทางโทรศัพท์ เมื่อได้รับอนุมัติสินเชื่อสถาบันการเงินจะโอนเงินสินเชื่อที่เข้าบัญชีเงินฝากของเหยื่อ หลังจากนั้นอาชญากรจะโทรศัพท์ไปหาเหยื่ออ้างว่า ได้โอนเงินผิดเข้าบัญชีของเหยื่อ ขอให้โอนเงินคืน เมื่อเหยื่อตรวจสอบยอดเงินและพบว่าไม่มีเงินโอนเข้ามาจริง จึงรีบโอนเงินนั้นกลับไปให้อาชญากร โดยที่ไม่รู้ว่าเงินนั้นเป็นเงินสินเชื่อที่อาชญากรโทรไปขอในนามของเหยื่อ

2.2.4 การเงินนอกระบบ¹⁷

การเงินนอกระบบไม่ได้หมายถึงหนี้นอกระบบเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงแชร์ลูกโซ่ การระดมทุน หรือการใช้เงินในการทำธุรกิจที่ไม่อยู่ภายใต้ระบบการควบคุมกำกับดูแลของทางราชการ ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งที่อาชญากรมักจะแฝงตัวเข้าไปหลอกเงินจากเหยื่อ

(1) เงินกู้นอกระบบหรือเงินกู้โดยตรงผู้ให้บริการเงินกู้นอกระบบมักเป็นผู้ให้กู้ที่ไม่อยู่ในระบบสถาบันการเงิน ส่วนมากจะคิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าสถาบันการเงินกำหนด โดยจะบอกตัวเลขดอกเบี้ยหรือเงินค่าน้อยๆ เพื่อดึงดูดผู้กู้ นอกจากนี้ผู้ให้กู้อาจยังบังคับให้ลูกหนี้เซ็นสัญญาเงินกู้ที่ไม่ได้กรอกข้อความหรือระบุจำนวนเงินกู้เกินจริง เช่น กู้ 10,000 บาท แต่ให้กรอกตัวเลขสูงถึง 30,000 บาท แต่ที่น่ากลัวคือ การทวงหนี้ด้วยวิธีที่โหดร้ายหรือผิดกฎหมาย เช่น ชูกรรโชก ประจาน หรือทำร้ายร่างกาย

(2) แชร์ลูกโซ่บางครั้งจะแอบแฝงมากับธุรกิจขายตรง ซึ่งอาชญากรจะโฆษณาชวนเชื่อให้เหยื่อทำธุรกิจขายตรงที่มีผลตอบแทนที่ค่อนข้างสูง โดยที่เหยื่อไม่ต้องทำอะไร เพียงแค่ชักชวนเพื่อนหรือญาติพี่น้องให้ร่วมทำธุรกิจ เมื่อเหยื่อเริ่มสนใจจะให้เหยื่อเข้าร่วมฟังสัมมนาและจ่ายค่าสมัครสมาชิกหรือซื้อสินค้าแรกเข้าไปในมูลค่าที่ค่อนข้างสูง (สินค้าส่วนมากมักไม่มีคุณภาพ) หรืออาจให้เหยื่อซื้อหุ้นหรือหน่วยลงทุนโดยไม่ต้องรับสินค้าไปขาย แล้วก็รอรับเงินปันผลได้เลย ปัจจุบันยังมีการโฆษณาชักชวนผู้ลงทุนผ่านอินเทอร์เน็ตอีกด้วย

¹⁷ ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน, ธนาคารแห่งประเทศไทย, การเงินนอกระบบ [ออนไลน์], 12 มีนาคม 2561 แหล่งที่มา <https://www.1213.or.th/th/finfrauds/LoanShark/Pages/LoanShark.aspx>

(3) ชักชวนให้ซื้อสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ต¹⁸ ซึ่งอาชญากรจะใช้วิธีประกาศขายสินค้าราคาถูกผ่านทางอินเทอร์เน็ต ส่วนมากจะเป็นสินค้าใหม่หรืออาจเป็นสินค้าที่ยังไม่วางขายในประเทศไทย เช่น สมาร์ทโฟนรุ่นใหม่ล่าสุด ตุ๊กตาหรือของเล่นที่กำลังเป็นที่นิยมในต่างประเทศ โดยให้ผู้ที่สนใจแจ้งจำนวนที่ต้องการพร้อมโอนเงินค่ามัดจำ หรือจ่ายเงินเต็มจำนวน ส่วนมากเหยื่อจะได้รับสินค้าตรงตามคำสั่งซื้อ เหยื่อจึงหลงเชื่อสั่งสินค้านำไป 2 โดยมักจะชักชวนเพื่อนหรือญาติๆ ให้ซื้อพร้อมกันเป็นจำนวนมาก เมื่อมีจรรยาบัตรได้รับเงินแล้วก็จะหนีไปโดยไม่มีการส่งมอบสินค้าใดๆ บางครั้งมีจรรยาบัตรยังหลอกให้ร่วมลงทุนในสัญญาซื้อขายทองคำล่วงหน้า การซื้อขายหรือเก็งกำไรจากการขึ้น-ลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศอีกด้วย

2.2.5 สื่อออนไลน์อื่นๆ¹⁹

อินเทอร์เน็ตทำให้ชีวิตประจำวันของเราสะดวกสบายมากขึ้น การติดต่อสื่อสารเป็นไปได้โดยง่าย เพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง หรือคนไม่รู้จักก็สามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว แต่ความสะดวกสบายนี้ก็มียันตรายแฝงมาด้วย โดยสื่อเหล่านี้เป็นเครื่องมือที่ช่วยทำให้อาชญากรที่อยู่ไกลสามารถเข้ามาใกล้ชิดหลอกลวงเงินไปจากเหยื่อได้โดยง่ายหากไม่ระมัดระวัง โดยมีกลโกงออนไลน์ที่พบบ่อยๆ คือ

(1) หลอกขอรหัสผ่านการใช้งานบัญชีอีเมล โดยอาชญากรจะส่งอีเมลแอบอ้างเป็นผู้ให้บริการบัญชีหลอกขอชื่อบัญชีผู้ใช้งาน (Email Address) และรหัสผ่าน (Password) โดยอ้างว่าเจ้าของอีเมลจะต้องยืนยันการใช้งานอีเมลแล้วใช้รหัสผ่านที่ได้มาเข้าใช้งานบัญชีอีเมลแทนเจ้าของอีเมลนั้น (ซึ่งถือได้ว่าเป็นเหยื่อคนที่ 1) เมื่อเข้าใช้งานในบัญชีอีเมลของเจ้าของบัญชีอีเมลที่กลายเป็นเหยื่อคนที่ 1 ได้แล้ว อาชญากรก็จะส่งอีเมลไปหาเพื่อนของเจ้าของบัญชีอีเมลแล้วหลอกขอให้เพื่อนโอนเงินให้ เช่น อ้างว่าเจ้าของบัญชีอีเมลไปต่างประเทศแล้วกระเป๋าสตางค์หาย จึงต้องการความช่วยเหลือเรื่องเงินโดยด่วน โดยมักจะให้โอนเงินผ่านบริการรับโอนเงิน ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีเอกสารแสดงตนในการรับเงินในต่างประเทศ ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถติดตามจับอาชญากรดังกล่าวได้และเพื่อนก็สูญเสียเงินโดยไม่มีโอกาสได้คืน (กลายเป็นเหยื่อคนที่ 2)

¹⁸ ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน, ธนาคารแห่งประเทศไทย, การเงินนอกระบบ [ออนไลน์], 12 มีนาคม 2561 แหล่งที่มา <https://www.1213.or.th/th/finfrauds/LoanShark/Pages/LoanShark.aspx>

¹⁹ ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน, ธนาคารแห่งประเทศไทย, กลโกงออนไลน์อื่นๆ [ออนไลน์], 12 มีนาคม 2561 แหล่งที่มา <https://www.1213.or.th/th/finfrauds/OnlineCrime/Pages/OnlineCrime.aspx>

(2) โฆษณาปล่อยเงินกู้นอกระบบ²⁰ โดยอาชญากรแอบอ้างเป็นผู้ให้บริการเงินกู้ แล้วโฆษณาผ่านเว็บไซต์ต่างๆ หรือส่งอีเมลหาเหยื่อโดยตรงว่าให้บริการเงินกู้นอกระบบ ดอกเบี้ยต่ำ อนุมัติเงินเร็ว ไม่ต้องซื้อสินค้า ไม่ตรวจสอบเครดิตบูโร เมื่อเหยื่อติดต่อไปและขอกู้เงิน ผู้ให้กู้จะอ้างว่าจะส่งสัญญาให้กับผู้ขอกู้เพื่อลงลายมือชื่อ พร้อมทั้งขอให้เหยื่อโอนเงินชำระ ค่าทำสัญญา ค่าเอกสาร ค่ามัดจำ หรือดอกเบี้ยภายในเวลาที่กำหนด เช่น ก่อน 18.00 น. เพื่อให้ผู้ให้กู้จะโอนเงินกู้ให้ก่อนเวลา 20.00 น. โดยสามารถยกเลิกและขอเงินโอนล่วงหน้าดังกล่าว คืนได้ เหยื่อส่วนมากมักจะรีบร้อนและกลัวว่าจะไม่ได้เงินกู้ จึงรีบโอนเงินให้กับผู้ให้กู้ในเวลา ที่กำหนด แต่เมื่อติดต่อกลับผู้ให้กู้เพื่อขอรับเงินกู้กลับไม่สามารถติดต่อผู้ให้กู้ได้อีกเลยและ สูญเงินไปโดยไม่มีโอกาสได้เงินคืน

(3) ขอเลขที่บัญชีเงินฝากเป็นที่พักเงิน²¹ โดยอาชญากรจะประกาศรับสมัครงาน ผ่านอินเทอร์เน็ต หลอกเหยื่อว่าเป็นบริษัทต่างประเทศที่ขายสินค้าในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก จึงขอให้เหยื่อทำหน้าที่เป็นผู้รวบรวมเงินให้และอาจจ่ายค่าจ้างเป็นสัดส่วนกับเงินที่ได้รับ เช่น ร้อยละ 25 ของเงินค่าสินค้า เมื่อมีเงินโอนเข้าบัญชีของเหยื่อบริษัทจะแจ้งเหยื่อให้หัก ค่าจ้างไว้ แล้วโอนเงินที่เหลือทั้งหมดให้แก่บริษัทแม่ในต่างประเทศทันทีผ่านบริการโอนเงิน ที่ไม่ต้องใช้เอกสารแสดงตน โดยที่เหยื่อไม่รู้เลยว่าเงินที่โอนเข้ามาในบัญชีเหยื่อนั้นเป็นเงิน ผิดกฎหมายที่อาชญากรหลอกให้คนอื่นโอนมาให้ กว่าเหยื่อจะรู้ตัวก็อาจเป็นตอนที่พนักงาน ธนาคารติดต่อเพื่ออายัดบัญชีของเหยื่อหรือถูกตำรวจจับแล้ว

²⁰ ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน, ธนาคารแห่งประเทศไทย, กลโกงออนไลน์อื่นๆ [ออนไลน์], 12 มีนาคม 2561 แหล่งที่มา <https://www.1213.or.th/th/finfrauds/OnlineCrime/Pages/OnlineCrime.aspx>

²¹ เรื่องเดียวกัน.

2.3 การก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ กรณีใช้ธนาคารเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด (กลุ่มที่รวมกันหลอกลวงทางโทรศัพท์)

ก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจในลักษณะดังกล่าวมีลักษณะของการกระทำความผิด แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะด้วยกัน²² คือ

(1) กรณีตั้งศูนย์ปฏิบัติการในประเทศไทย

การกระทำความผิดในลักษณะนี้มักจะได้แก่กลุ่มอาชญากรที่เป็นชาวจีนหรือชาวไต้หวันจะเดินทางเข้ามาเช่าที่พักอาศัยในประเทศไทยและมีพฤติกรรมหลอกลวงผู้เสียหายที่มีสัญชาติจีนหรือไต้หวันที่อยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีนหรือไต้หวัน โดยโทรศัพท์ จากประเทศไทย เพื่อไปหลอกลวงผู้เสียหายชาวจีนหรือไต้หวันที่อยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีนหรือไต้หวันให้โอนเงินเข้าบัญชีที่สาธารณรัฐประชาชนจีนหรือไต้หวัน และให้ชาวจีนหรือไต้หวันเดินทางมาโอนเงินจากตู้เอทีเอ็มในประเทศไทย เพื่อส่งเงินกลับไปสาธารณรัฐประชาชนจีนหรือไต้หวัน

(2) กรณีตั้งศูนย์ปฏิบัติการในต่างประเทศ

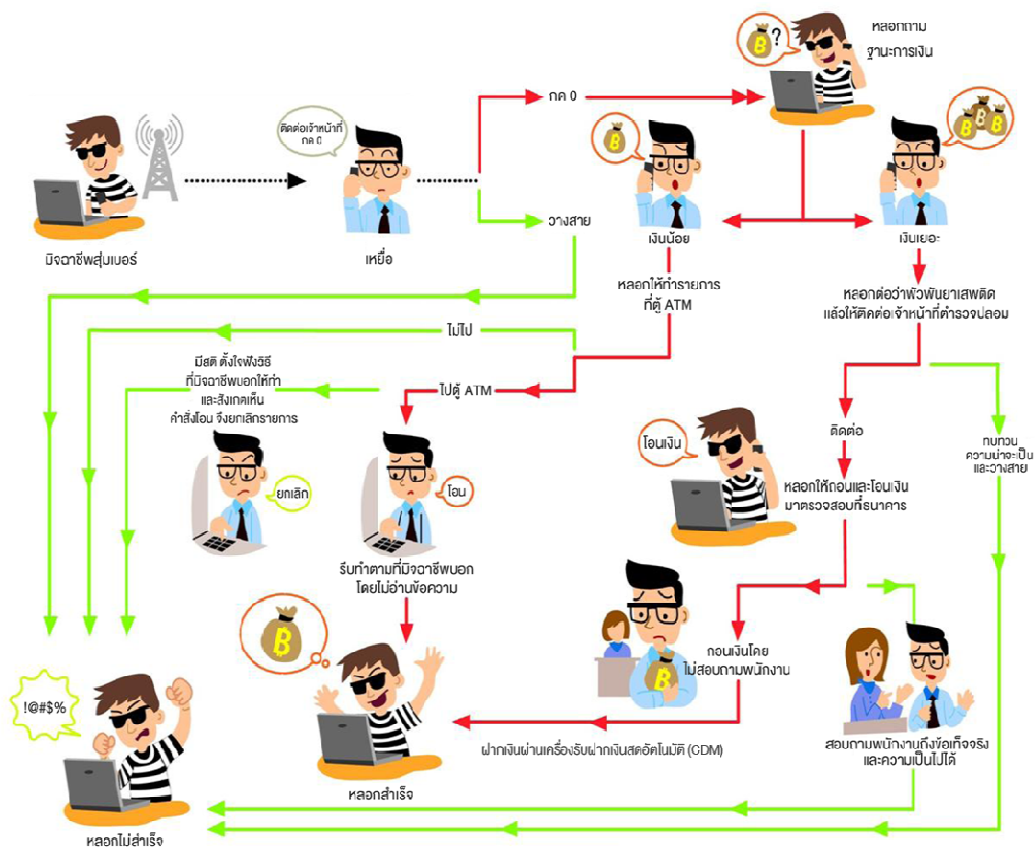
การกระทำความผิดในลักษณะนี้กลุ่มอาชญากรมักจะจ้างคนไทยให้เดินทางไปอยู่ในต่างประเทศ โดยมักจะเช่าที่พักอาศัยในสาธารณรัฐประชาชนจีนและมีพฤติกรรมหลอกลวงผู้เสียหายที่มีสัญชาติไทยที่อยู่ในประเทศไทย โดยโทรศัพท์จากสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อทำการหลอกลวงผู้เสียหายที่มีสัญชาติไทยที่อยู่ในประเทศไทย ให้โอนเงินเข้าบัญชีที่ประเทศไทยและกลุ่มอาชญากรจะกดเงินจากตู้เอทีเอ็มในประเทศไทยหรือต่างประเทศแล้วแต่กรณี

จะเห็นได้ว่าจากกระบวนการและขั้นตอนของการกระทำความผิด จะเห็นได้ว่าผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายอยู่ต่างสถานที่กันและการกระทำความผิดบางส่วนได้กระทำการนอกราชอาณาจักรทางด้านผู้เสียหายก็ได้รับความเสียหายทั้งที่ยังไม่เคยพบเห็นผู้กระทำความผิด โดยเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการหลอกลวงในยุคแรกเป็นโทรศัพท์ระบบเติมเงิน ความเสียหายจึงเกิดขึ้นไม่มาก เนื่องจากผู้กระทำความผิดต้องจ่ายค่าโทรศัพท์ในราคาแพง และสามารถติดตามผู้กระทำความผิดได้ง่าย แต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปใช้ระบบโทรศัพท์ผ่านอินเทอร์เน็ต หรือ VOIP (Voice Over IP) เพื่อทำการแปลงสัญญาณปลอมเป็นหมายเลขโทรศัพท์ของหน่วยงานภาครัฐหรือสถาบันการเงินซึ่งทำให้น่าเชื่อถือ

²² Rabbitfinance Magazine, แจก Call Center ก่อนเป็นผู้โชคร้าย โดนหลอกโอนเงิน[ออนไลน์], 21 มีนาคม 2561 แหล่งที่มา <https://rabbitfinance.com/blog/call-center-tricks-and-thief>

ด้วยเหตุนี้จึงมีประชาชนจำนวนมากหลงเชื่อและถูกหลอกลวงจำนวนมาก โดยอาชญากรมักสวมเบอร์เพื่อโทรศัพท์ไปหาเหยื่อและใช้ข้อความอัตโนมัติสร้างความตื่นเต้นหรือตกใจให้กับเหยื่อ บางครั้งแอบอ้างเป็นเจ้าของหน้าที่หน่วยงานต่างๆ หลอกเหยื่อให้ทำรายการที่ตู้เอทีเอ็ม เป็นเมนูภาษาอังกฤษ โดยแจ้งเหตุผลต่างๆ นานาๆ อาทิ ทำเพื่อล้างรายการหนี้สิน หรืออาจหลอกให้เหยื่อไปโอนเงินให้หน่วยงานภาครัฐเพื่อตรวจสอบ ซึ่งอาชญากรเหล่านี้จะอาศัยความกลัว ความโลภ และความรู้ที่ไม่เท่ากันของเหยื่อตามที่เคยได้กล่าวมาแล้วในช่วงต้น

รูปภาพที่ 1 ขั้นตอนการกระทำความผิดโดยกลุ่มที่รวมกันหลอกลวงทางโทรศัพท์²³

²³ ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน, ธนาคารแห่งประเทศไทย, ภัยทางการเงิน [ออนไลน์], 19 มีนาคม 2561 แหล่งที่มา <https://www.1213.or.th/th/finfrauds/callcenter/Pages/Callcenter.aspx>

(3) ข้ออ้างที่อาชญากรมักใช้หลอกเหยื่อทางโทรศัพท์²⁴

(3.1) บัญชีเงินฝากถูกอายัด/หนี้บัตรเครดิต อาชญากรจะใช้ระบบตอบรับอัตโนมัติ แจ้งเหยื่อว่าจะอายัดบัญชีเงินฝากเนื่องจากเหตุการณ์ต่างๆ เช่น เป็นหนี้บัตรเครดิตหรือกระทำการ ผิดกฎหมาย โดยอาจมีเสียงอัตโนมัติเมื่อเหยื่อตกใจก็จะรีบต่อสายคุยกับอาชญากรทันที หลังจากนั้นอาชญากรจะหลอกถามฐานะทางการเงินของเหยื่อ หากเหยื่อมีเงินจำนวนไม่มากนัก ก็จะหลอกให้เหยื่อโอนเงินผ่านตู้เอทีเอ็ม แต่หากเหยื่อมีเงินค่อนข้างมากจะหลอกให้ฝากเงิน ผ่านเครื่องฝากถอนอัตโนมัติ

(3.2) บัญชีเงินฝากพัวพันกับการค้ายาเสพติดหรือการฟอกเงิน เมื่ออาชญากรหลอกถามข้อมูลจากเหยื่อแล้วพบว่าเหยื่อมีเงินในบัญชีเป็นจำนวนมาก จะหลอกเหยื่อต่อว่าบัญชีนั้นๆ พัวพันกับการค้ายาเสพติด หรือติดปัญหาการฟอกเงิน จึงขอให้เหยื่อโอนเงินทั้งหมดมาตรวจสอบ

(3.3) เงินคืนภาษี ข้ออ้างคืนเงินภาษีจะถูกใช้ในช่องที่มีการยื่นภาษีและมีการขอคืน โดยอาชญากรจะแอบอ้างเป็นเจ้าหน้าที่สรรพากรแจ้งว่าเหยื่อได้รับภาษีคืนเป็นเงินจำนวนหนึ่ง ซึ่งจะต้องยื่นยื่นรายการและทำตามคำบอกที่ตู้เอทีเอ็ม แต่แท้จริงแล้วขั้นตอนที่อาชญากรให้เหยื่อทำนั้นเป็นการโอนเงินให้กับอาชญากร

(3.4) โชคดีรับรางวัลใหญ่ อาชญากรจะอ้างตนเป็นเจ้าหน้าที่บริษัทหรือตัวแทนองค์กรต่างๆ แจ้งข่าวดีแก่เหยื่อว่า เหยื่อได้รับเงินรางวัลหรือของรางวัลที่มีมูลค่าสูง เมื่อเหยื่อหลงเชื่อจะหลอกเหยื่อให้โอนเงินค่าภาษีให้

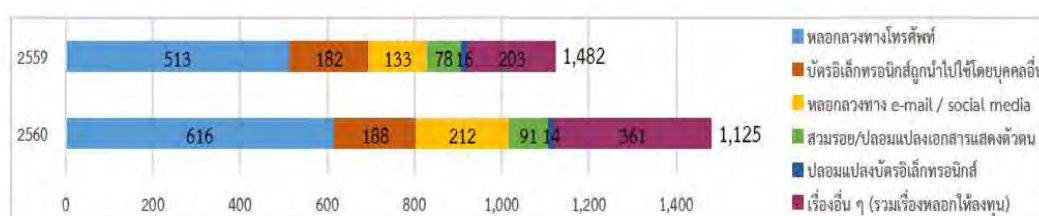
(3.5) ข้อมูลส่วนตัวหาย ข้อมูลส่วนตัวหายเป็นข้ออ้างที่อาชญากรใช้เพื่อขอข้อมูลส่วนตัวของเหยื่อ โดยจะอ้างตัวเป็นเจ้าหน้าที่สถาบันการเงินเล่าเหตุการณ์ที่ทำให้ข้อมูลของลูกค้าสูญหาย เช่น เหตุการณ์ไฟไหม้ จึงขอให้เหยื่อแจ้งข้อมูลส่วนตัว เช่น วัน/เดือน/ปีเกิด เลขที่บัตรประชาชน เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการใช้บริการของเหยื่อ แต่แท้จริงแล้วอาชญากรจะนำข้อมูลเหล่านี้ไปประกอบการปลอมแปลงหรือใช้บริการทางการเงินในนามของเหยื่อ

²⁴ ข่าวรอบวัน, Money Tips, เจาะลึก วิธีรับมือแก๊งคอลล์เซ็นเตอร์ [ออนไลน์], 20 มีนาคม 2561 แหล่งที่มา <http://www.moneyandbanking.co.th/new>

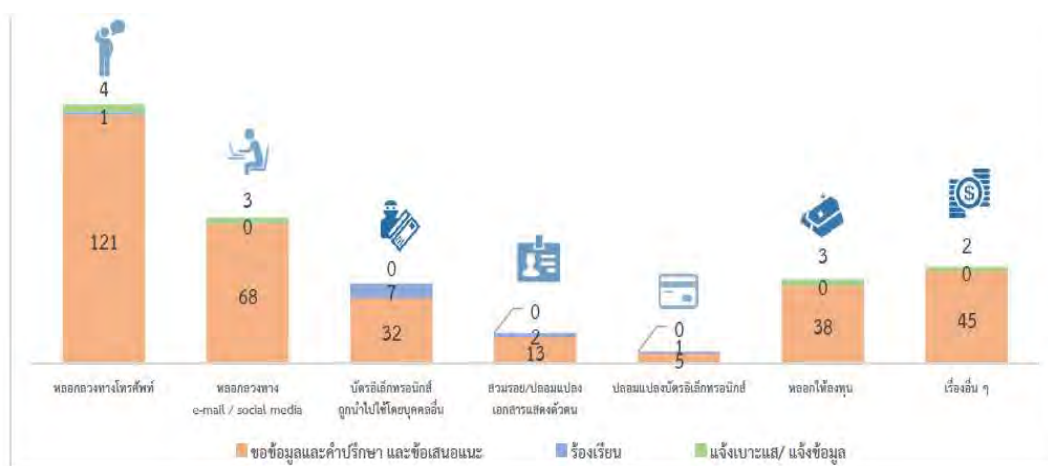
2.4 แนวโน้มการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ กรณีใช้ธนาคารเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด (กลุ่มที่รวมกันหลอกหลวงทางโทรศัพท์)²⁵

จากการรวบรวมข้อมูลของศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย ในปี 2560 พบว่า มีการให้คำปรึกษา รับเรื่องร้องเรียน และรับแจ้งเบาะแสที่เกี่ยวกับภัยทางการเงินทั้งสิ้น 1,482 รายการ ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2559 จำนวน 357 รายการ คิดเป็นร้อยละ 31.7 จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสถิติส่วนใหญ่ยังคงเป็นเรื่องภัยทางการเงินจากการหลอกหลวงทางโทรศัพท์ การหลอกหลวงทาง e-mail/social media และการหลอกหลวงในรูปแบบอื่นๆ ตามลำดับ

รูปภาพที่ 2 สถิติเกี่ยวกับเรื่องภัยทางการเงิน²⁶

รูปภาพที่ 3 สถิติเกี่ยวกับภัยทางการเงิน แยกตามประเภทเรื่องและวัตถุประสงค์ของผู้ใช้บริการ²⁷

²⁵ ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน, ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานผลการดำเนินงานของศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน (ศคง.) ในการให้ข้อมูล/คำปรึกษาและรับเรื่องร้องเรียน ปี 2560 [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2561 แหล่งที่มา https://www.1213.or.th/th/aboutfcc/knownfcc/Documents/FCCreportQ4_60.pdf

²⁶ เรื่องเดียวกัน.

²⁷ เรื่องเดียวกัน.

จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่เป็นการขอคำปรึกษาและแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับการหลอกลวงทางโทรศัพท์ ซึ่งมีจำนวนมากถึง 126 รายการ โดยอาชญากรมักจะอ้างตนเป็นเจ้าของที่ธนาคารแห่งประเทศไทยหรือเป็นเจ้าของที่จากหน่วยงานรัฐอื่นๆ และแจ้งว่าได้ยึดบัญชีเงินฝากเนื่องจากมีความเคลื่อนไหวผิดปกติ/เป็นบัญชีต้องสงสัย รองลงมาเป็นเรื่องการหลอกลวงทาง E-mail/Social Media จำนวน 71 รายการ โดยการถูกหลอกลวงให้โอนเงินจากชาวต่างชาติที่ติดต่อผ่าน Facebook โดยอ้างว่าได้ออนเงินหรือส่งพัสดุมาให้และต้องจ่ายค่าธรรมเนียม/ค่าภาษีก่อน การถูก Hack อีเมลล์และเปลี่ยนบัญชีผู้รับโอนเงินชำระค่าสินค้า การหลอกให้จ่ายค่าดำเนินการในการกู้เงิน การหลอกซื้อหรือขายของทางออนไลน์ รวมถึงการชักชวนให้ร่วมลงทุนทั้งในและต่างประเทศและแชร์ลูกโซ่ บัตรอิเล็กทรอนิกส์ถูกนำไปใช้โดยบุคคลอื่นและถูกปลอมแปลงบัตรจำนวน 45 รายการ การสวมรอย/ปลอมแปลงเอกสารแสดงตัวตน จำนวน 15 รายการ ส่วนใหญ่เป็นการปลอมแปลงเอกสารเพื่อเปิดบัญชีเงินฝาก หรือถอนเงิน หรือสมัครใช้บริการกับสถาบันการเงิน การหลอกลวงให้ลงทุน จำนวน 41 รายการ เช่น การชักชวนให้ร่วมลงทุนในเงินดิจิทัลและหลอกให้ลงทุนในบริษัทหรือโครงการต่างๆ เช่น SF Group โครงการเงินกู้ที่ได้รับการช่วยเหลือจากต่างประเทศ และธุรกิจแชร์ลูกโซ่ รวมถึงการหลอกลวงซื้อขายสินค้าทางออนไลน์และการหลอกลวงวิธีอื่นๆ จำนวน 47 รายการ เช่น ถูกชาวต่างชาติหลอกให้ร่วมลงทุน ถูกหลอกทำประกันกับบริษัทประกันที่ไม่ได้รับใบอนุญาต หลอกให้สมัครสมาชิกกับบริษัทที่มีพฤติกรรมเข้าข่ายแชร์ลูกโซ่²⁸

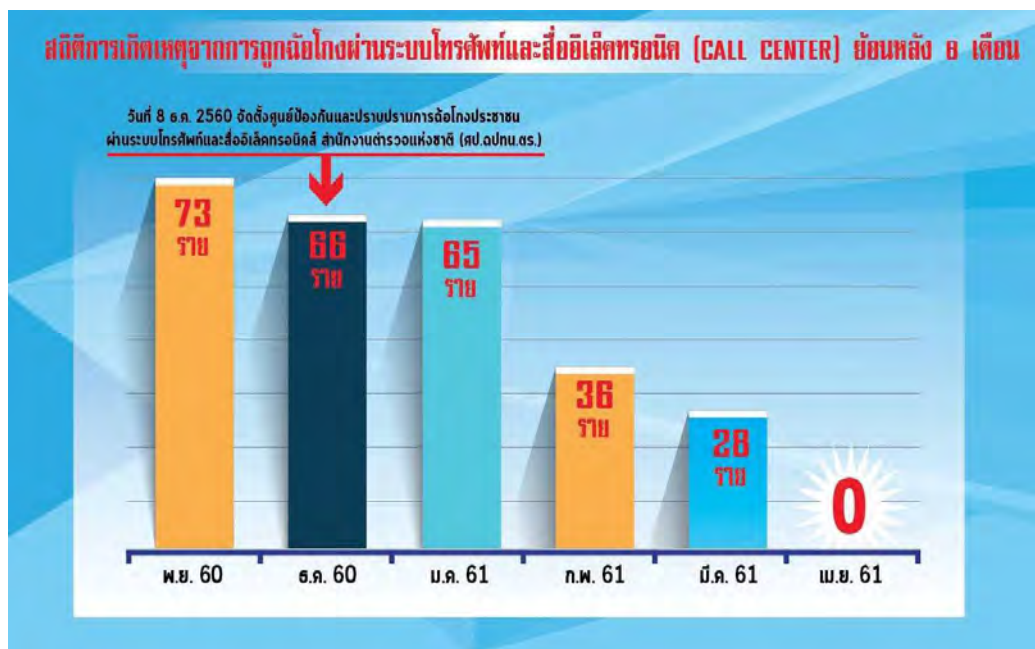
จากข้อมูลสถิติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ กรณีใช้ธนาคารเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด (กลุ่มที่รวมกันหลอกลวงทางโทรศัพท์) ยังคงเป็นภัยทางการเงินที่เกิดขึ้นมากที่สุดและยังคงมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น เนื่องมาจากสถานะเศรษฐกิจที่ตกต่ำเกิดภาวะการว่างงาน ซึ่งผลกระทบจากกรณีดังกล่าวที่ชัดเจนที่สุดคงหนีไม่พ้นภาวะเศรษฐกิจโดยรวมและความมั่นคงของประเทศ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรศึกษาหามาตรการในการป้องกัน รวมถึงไปถึงมาตรการทางกฎหมายที่ให้อำนาจเพิ่มเติมแก่ธนาคารซึ่งเป็นตัวกลางในระบบเศรษฐกิจในการบรรเทาความเสียหายผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการถูกหลอกลวงได้อย่างเหมาะสมและทันกาล

²⁸ ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน, ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานผลการดำเนินงานของศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน (ศคง.) ในการให้ข้อมูล/คำปรึกษาและรับเรื่องร้องเรียน ปี 2560 [ออนไลน์], 21 มีนาคม 2561 แหล่งที่มา https://www.1213.or.th/th/aboutfcc/knownfcc/Documents/FCCreportQ4_60.pdf

2.5 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ กรณีใช้ธนาคารเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดต่อประชาชนและระบบเศรษฐกิจของประเทศ

จากสถิติการรับแจ้งเหตุของศูนย์ป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงประชาชนผ่านระบบโทรศัพท์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (สป.ฉปท.ตร.) กรณีกลุ่มคนร้ายที่ใช้โทรศัพท์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต อ้างตัวว่าเป็นเจ้าหน้าที่หลอกหลวงประชาชนให้หลงเชื่อ ทำให้สูญเสียเงินเป็นจำนวนมาก มีผู้เสียหายกระจายอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งได้รับแจ้งเหตุตั้งแต่วันที่ 8 ธ.ค. 60 ถึงวันที่ 3 พ.ค. 61 จำนวน 421 คดี มูลค่าความเสียหาย 209,486,195.65 บาท²⁹

รูปภาพที่ 4 สถิติการเกิดเหตุจากการถูกหลอกหลวงผ่านระบบโทรศัพท์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์³⁰

²⁹ ศูนย์ป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงประชาชนผ่านระบบโทรศัพท์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์, มาตรการช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน ครั้งที่ 14 [ออนไลน์], 27 มีนาคม 2561 แหล่งที่มา <https://touristpolice.go.th/2018/05/04>

³⁰ เรื่องเดียวกัน.

ถึงแม้ว่าปัจจุบันแนวโน้มการเกิดอาชญากรรมในลักษณะดังกล่าวดูเหมือนว่าจะลดลง แต่ในความเป็นจริงนั้นอาจจะสวนทางกัน ค่าสถิติดังกล่าวเป็นเพียงตัวเลขที่ศูนย์ป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงประชาชนผ่านระบบโทรศัพท์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เก็บได้จากการรับเรื่องผ่านช่องทางของศูนย์ฯ เพียงเท่านั้น ยังมีผู้เสียหายอีกจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือและบรรเทาความเสียหายจากการโดนหลอกลวง

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้น และเมื่อไม่สามารถควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพจะทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนและระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม³¹ ดังนี้

(1) กระทบต่อเศรษฐกิจของชาติโดยรวม เนื่องจากการทำความผิดประเภทนี้เป็นการกระทำของบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญพิเศษเฉพาะด้าน จึงมักทำให้มีรูปแบบการดำเนินการที่แยบยล กว่าเหยื่อจะรู้ตัวก็กินระยะเวลานานจนไม่สามารถติดตามและจับกุมตัวผู้ทำความผิดได้ทัน โดยเหยื่อส่วนใหญ่จะเป็นประชาชนชนทั่วไปที่อาจไม่มีความรู้เท่าที่ควรทำให้ไม่ใส่ใจ ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่ดูเหมือนไกลตัวและมีรูปแบบการทำความผิดไม่ชัดเจน ถ้าหากไม่หามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมที่จะสามารถป้องกันในเรื่องดังกล่าวและปล่อยให้เกิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจต่อไปเรื่อยๆ จะทำให้เกิดความเสียหายอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมในที่สุด

(2) กระทบต่อความมั่นคงทางการเมือง เมื่อประเทศมีสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำย่อมกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศ หากรัฐบาลไม่สามารถป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้ จะทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนโดยรวมในประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการเกิดภาวะคนว่างงาน การลงทุนทั้งในและต่างชาติหยุดชะงัก การพัฒนาเศรษฐกิจหยุดชะงัก ตลอดจนประชาชนมีความรู้สึกขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เมื่อประเทศเกิดความระส่ำระสายรัฐบาลที่ไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้จะส่งผลให้ขาดประสิทธิภาพในการบริหารประเทศในที่สุด

³¹ ชญาณิศ ภาชีรัตน์, "อาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับสถาบันการเงิน : ศึกษากรณีเปรียบเทียบมาตรการในการบังคับใช้กฎหมาย ของต่างประเทศและประเทศไทย," (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 1.

(3) กระทบต่อความน่าเชื่อถือ ประเทศใดที่สภาพเศรษฐกิจย่ำแย่ เสถียรภาพทางการเงินอ่อนแอ ย่อมเป็นประเทศที่ขาดความน่าเชื่อถือในสายตาของสหประชาชาติ ทั้งในส่วนของภาครัฐบาลและภาคเอกชน³² ทำให้รัฐบาลอาจจะไม่สามารถกู้ยืมเงินจากต่างชาติ เพื่อลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานของประเทศได้ รวมไปถึงทำให้ภาวะการลงทุนจากชาวต่างชาติ และการส่งออกหยุดชะงักอีกด้วย

(4) กระทบต่อประชาชน จากตัวเลขความเสียหายที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่างๆ ของประเทศ หมุนเวียนต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่³³ โดยเฉพาะเมื่อมีความเจริญเติบโตและวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ทำให้การเกิดอาชญากรรมดังกล่าวขยายพื้นที่ออกไปอย่างกว้างขวาง และรวดเร็ว ยากต่อการควบคุมถ้าหากไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติอย่างมหาศาล

³² ชญานิศ ภาชีรัตน์, “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับสถาบันการเงิน: ศึกษากรณีเปรียบเทียบมาตรการในการบังคับใช้กฎหมาย ของต่างประเทศและประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 1.

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1.

บทที่ 3

กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการใช้ธนาคารเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด

3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้อง

ในการกำหนดมาตรการด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายของประเทศไทย จำเป็นต้องปฏิบัติตามแนวทางของสากลที่ได้บัญญัติไว้ สืบเนื่องจากองค์กรระหว่างประเทศหลายๆ องค์กรได้ตระหนักถึงความร้ายแรงของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นภัยคุกคามและก่อให้เกิดความเสียหายกระทบเป็นวงกว้างทั้งต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ การเมือง สังคม และความมั่นคงของแต่ละประเทศ ดังนั้น กลุ่มประเทศ G7 จึงร่วมกันดำเนินการจัดตั้งองค์กรระหว่างประเทศในระดับรัฐบาลขึ้นในนามคณะทำงานเฉพาะกิจ เพื่อดำเนินการให้เกิดมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Financial Action Task Force : FATF) ตั้งแต่ปี 1989 โดยมีหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมและกำหนดมาตรฐานสำหรับการต่อต้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินต่อการก่อการร้าย¹ เพื่อให้แต่ละประเทศมีแนวปฏิบัติให้เป็นไปตามกรอบเดียวกัน² ซึ่งจะเห็นได้ว่า FATF ไม่ใช่องค์กรระหว่างประเทศที่มีการใช้อำนาจทางกฎหมาย ดังนั้นบทบาทของ FATF จะมีประสิทธิผลก็ต่อเมื่อประเทศสมาชิกมีการกำหนด/เปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายของตนเองให้สอดคล้องกับนโยบายของ FATF นั้นเอง

จากมาตรฐานสากลและข้อกำหนดข้างต้น ทำให้ประเทศไทยได้กำหนดมาตรการด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย โดยแบ่งประเภทเป็นกฎหมายหลัก 2 ฉบับคือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542³ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย พ.ศ.2556⁴ ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการกำหนดหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า (Customer Due Diligence : CDD) การตรวจสอบรายชื่อลูกค้ากับรายชื่อที่ถูกกำหนดตามประกาศของสำนักป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนัก ปปง.)

¹ วีระพงษ์ บุญโญภาส, อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Crime) พิมพ์ครั้งที่ 7 (สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557), หน้า 486.

² สีหนาท ประยูรรัตน์, “การป้องกันปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย”, เอกสารประกอบการบรรยาย, (กรุงเทพมหานคร , 2529), หน้า 26.

³ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542

⁴ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย พ.ศ.2556

การรายงานธุรกรรมประเภทต่างๆ การยึดและอายัดทรัพย์สินชั่วคราว การดำเนินการทางทรัพย์สินของผู้ที่ถูกกำหนดและผู้ที่เกี่ยวข้อง การให้ความร่วมมือในการส่งข้อมูลและหลักฐานต่างๆ ให้แก่สำนักงาน ปปง. รวมทั้งการบังคับใช้บทลงโทษตามกฎหมาย

นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายรอง ได้แก่ กฎกระทรวงว่าด้วยการพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า⁵ และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง วิธีการแสดงตัวตนของลูกค้าสถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16⁶ ทำให้ธนาคารพาณิชย์ในฐานะสถาบันการเงินประเภทหนึ่งต้องปฏิบัติตามข้อกำหนด ได้แก่ หลักเกณฑ์การรู้จักลูกค้า (Know Your Customer) และหลักเกณฑ์การพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า (Customer Due Diligence) ซึ่งมีหลักการสำคัญดังนี้

รูปภาพที่ 5 หน้าสี่ของธนาคารตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน⁷

⁵ กฎกระทรวงการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า พ.ศ.2556

⁶ ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง วิธีการแสดงตัวตนของลูกค้าสถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16

⁷ ขั้นตอนการดำเนินการประเมินการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า ตามกฎกระทรวงฯ[ออนไลน์], 27 มีนาคม 2561 แหล่งที่มา https://www.tgia.org/upload/file_group/20/download_250.doc

ก. การจัดให้ลูกค้าแสดงตัวตน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม โดย พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2552 มาตรา 20 กำหนดให้สถาบันการเงินจัดให้ลูกค้าแสดงตัวตนทุกครั้งก่อนทำธุรกรรม ตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด⁸ เว้นแต่ลูกค้าได้แสดงตนไว้ก่อนแล้ว การแสดงตนของลูกค้าจะทำให้สถาบันการเงินสามารถทราบถึงข้อมูลที่บ่งชี้ว่า ลูกค้านั้นเป็นบุคคลหรือนิติบุคคลที่มีตัวตนที่กฎหมายรองรับ และเมื่อปรากฏเหตุอันควรสงสัยในการทำธุรกรรมครั้งหนึ่งครั้งใดของลูกค้านั้น สถาบันการเงินจะสามารถรายงานข้อมูลของผู้ทำธุรกรรมให้แก่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้อย่างครบถ้วน

ข. การระบุตัวตนของลูกค้า

การระบุตัวตนของลูกค้าเป็นกระบวนการต่อเนื่องจากขั้นตอนการจัดให้ลูกค้าแสดงตัวตน ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลรอบด้านของลูกค้าเพิ่มเติมจากข้อมูลการแสดงตน อาทิ ข้อมูลแหล่งรายได้อื่นๆของลูกค้า ข้อมูลคู่สมรส ข้อมูลรูปแบบการดำเนินธุรกิจของลูกค้า รวมถึงการนำข้อมูลเฉพาะของลูกค้า (ชื่อ-สกุล เลขประจำตัวประชาชน ที่อยู่) ตรวจสอบกับฐานรายชื่อผู้ก่อการร้ายที่ประกาศโดยองค์การสหประชาชาติ เพื่อทราบว่า ลูกค้าเป็นผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายจนถึงขั้นที่สถาบันการเงินต้องปฏิเสธการสร้างความสัมพันธ์หรือไม่ อีกทั้งเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาประเมินความเสี่ยงของลูกค้าด้วย

ค. การบริหารความเสี่ยงลูกค้า

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม โดย พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2552 มาตรา 20/1 กำหนดให้ธนาคารต้องมีการบริหารความเสี่ยงของลูกค้า⁹ โดยการนำข้อมูลการแสดงตนและข้อมูลการระบุตัวตนของลูกค้ามาพิจารณาร่วมกับปัจจัยที่เสี่ยงต่อการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายอื่นๆ อาทิ พื้นที่เสี่ยงต่อการฟอกเงินและสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย อาชีพเสี่ยงฯ ความเกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิด สถานภาพทางการเงิน

⁸ ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง วิธีการแสดงตนของลูกค้าสถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพ ตามมาตรา 16

⁹ ประกาศคณะกรรมการ ป.ป.ง. เรื่อง การกำหนดนโยบายในการประเมินความเสี่ยงและการกำหนดแนวทางปฏิบัติหรือมาตรการอื่นใดเพื่อป้องกันมิให้มีการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง

เพื่อประเมินหาระดับความเสี่ยง(ด้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย)ของลูกค้ำแต่ละราย อันจะเป็นประโยชน์ในการพิจารณารายงานเหตุต่อสำนักงาน ปปง. เมื่อพบว่าลูกค้ำมีพฤติกรรมการทำธุรกรรมในแต่ละครั้ง หรือในระยะยาวที่อาจผิดปกติหรือเสี่ยงต่อการกระทำความผิด และเป็นเงื่อนไขในการกำหนดขั้นตอนในการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงที่เข้มข้นมากหรือน้อย ต่อไป

ง. การตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้ำ และติดตามความเคลื่อนไหวทางการเงินของลูกค้ำ

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2552 มาตรา 20/1 กำหนดให้ธนาคารต้องดำเนินการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้ำ¹⁰ ซึ่งกระบวนการเฝ้าระวังตรวจสอบและตรวจทานความเคลื่อนไหวทางการเงินหรือการทำธุรกรรมของลูกค้ำอย่างสม่ำเสมอจนกว่าจะยุติความสัมพันธ์กับลูกค้ำ ทั้งนี้ ความเข้มข้นของกระบวนการดังกล่าวต้องสอดคล้องกับระดับความเสี่ยงของลูกค้ำที่ได้รับการประเมินจากข้อมูลและปัจจัยต่างๆ อย่างเหมาะสม ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้ำ จะทำให้สถาบันการเงินทราบได้ว่าลูกค้ำมีการดำเนินความสัมพันธ์กับสถาบันการเงินที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ มีความเคลื่อนไหวทางการเงินผิดปกติหรือไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือสถานภาพทางเศรษฐกิจของลูกค้ำหรือไม่ และสถาบันการเงินควรพิจารณาปรับปรุงระดับความเสี่ยงของลูกค้ำหรือไม่ ท้ายที่สุดสถาบันการเงินยังมีความปลอดภัย(จากการเป็นแหล่งฟอกเงินและสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย) ในการดำเนินความสัมพันธ์ทางธุรกิจกับลูกค้ำหรือไม่

จ. การรายงานธุรกรรม

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 13 กำหนดให้ธนาคารมีหน้าที่ในการรายงานธุรกรรมต่อสำนักงาน ปปง. เมื่อมีการทำธุรกรรมกับธนาคาร 3 ประเภท ได้แก่ ธุรกรรมเงินสด ธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน และธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย¹¹ ซึ่งหลักเกณฑ์ในการกำหนดวงเงินและประเภทธุรกรรม รวมถึงธุรกรรมที่ได้รับยกเว้น ปรากฏอยู่ในกฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและ

¹⁰ กฎกระทรวงการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้ำ พ.ศ.2556 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

¹¹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 3

ปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542¹² ซึ่งจากบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการรายงานธุรกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของไทยในปัจจุบัน สามารถจำแนก ประเภทธุรกรรมที่ธนาคารมีหน้าที่ต้องรายงาน ได้แก่ ธุรกรรมที่ใช้เงินสด ธุรกรรมที่เกี่ยวข้อง กับทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ที่ประเมินราคาได้ และธุรกรรมที่เป็น การโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์และธุรกรรมที่ชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

ตารางที่ 2 ผู้จัดทำรายงานธุรกรรม¹³

แบบรายงาน	ผู้กรอกแบบรายงาน	ผู้ส่งรายงาน	ระยะเวลาส่งรายงาน
ปง 1-01	ลูกค้าผู้ทำธุรกรรมหรือธนาคาร	ธนาคารที่ได้รับธุรกรรม	ภายใน 7 วันนับแต่วันถัดจากวันที่ 15 และวันสิ้นเดือนของเดือนที่ทำธุรกรรม
ปง 1-02	ลูกค้าผู้ทำธุรกรรมหรือธนาคาร	ธนาคารที่ได้รับธุรกรรม	ภายใน 7 วันนับแต่วันถัดจากวันที่ 15 และวันสิ้นเดือนของเดือนที่ทำธุรกรรม
ปง 1-03	ธนาคาร (ห้ามเปิดเผยให้ลูกค้าทราบ)	ธนาคารที่ได้รับธุรกรรม	ภายใน 7 วันนับแต่วันที่พบเหตุอันควรสงสัย
ปง 1-05-9	ธนาคาร	ธนาคารที่ได้รับธุรกรรม	ภายใน 7 วันนับแต่วันถัดจากวันที่ 15 และวันสิ้นเดือนของเดือนที่ทำธุรกรรม

¹² กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 และกฎกระทรวง “กำหนดจำนวนเงินสดและมูลค่าทรัพย์สินในการทำธุรกรรมที่สถาบันการเงินต้องรายงานต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2554 และกฎกระทรวงฉบับที่ 13 (พ.ศ.2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ”

¹³ สีหนาท ประยูรรัตน์, “การรายงานธุรกรรมและการจัดการให้ลูกค้าแสดงตัวตน สำหรับสถาบันการเงินประเภทธนาคาร,” แนวทางปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, (กรุงเทพมหานคร, 2555), หน้า 9.

ตารางที่ 3 จำนวนเงิน มูลค่าธุรกรรมและแบบรายงานธุรกรรม¹⁴

ประเภทธุรกรรม	จำนวนเงินสด/มูลค่าธุรกรรม	แบบรายงาน
ธุรกรรมที่ใช้เงินสด	ธุรกรรมที่ใช้เงินสดตั้งแต่ สองล้านบาทขึ้นไป	ปง 1-01
ธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน (เฉพาะอสังหาริมทรัพย์และ สังหาริมทรัพย์ที่ประเมินราคาได้)	ทรัพย์สินที่มีราคาประเมินตั้งแต่ ห้าล้านบาทขึ้นไป (ไม่ต้องพิจารณา ถึงมูลค่าของการทำธุรกรรม)	ปง 1-02
ธุรกรรมการโอนเงินและการชำระ เงินทางอิเล็กทรอนิกส์	ธุรกรรมที่มีมูลค่าตั้งแต่ เจ็ดแสนบาทขึ้นไป	ปง 1-05-9
ธุรกรรมการโอนเงินและการชำระ เงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (ที่ไม่ใช่การรับ ชำระแทน)	ธุรกรรมที่ใช้เงินสดตั้งแต่ หนึ่งแสนบาทขึ้นไป	ปง 1-05-9
ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย	ไม่จำกัดจำนวนครั้ง จำนวนเงินสด หรือมูลค่าธุรกรรม	ปง 1-03

¹⁴ สีนหาท ประยูรรัตน์, “การรายงานธุรกรรมและการจัดการให้ลูกค้าแสดงตัวตน สำหรับสถาบันการเงินประเภทธนาคาร,” แนวทางปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, (กรุงเทพมหานคร, 2555), หน้า 10.

ฉ. การเก็บรักษาข้อมูล

จากมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย รวมถึงกฎกระทรวงว่าด้วยการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าต่างกำหนดในหลักการเดียวกันเกี่ยวกับการเก็บรักษาข้อมูลของสถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางการเงิน รวมถึงผู้ให้บริการโอนมูลค่าเงิน ต้องเก็บรักษาข้อมูลของลูกค้าเป็นเวลาอย่างน้อย 5 ปี นับแต่วันที่ยุติความสัมพันธ์ทางธุรกิจกับลูกค้า หรือ 5 ปี นับแต่วันที่ทำธุรกรรม กรณีที่ผู้ทำธุรกรรมเป็นบุคคลที่ทำธุรกรรมเป็นครั้งคราว การเก็บข้อมูลดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นบรรดาข้อมูลหรือหลักฐานทั้งที่เป็นต้นฉบับหรือสำเนา ธนาคารสามารถเก็บด้วยวิธีใดก็ได้ แต่ท้ายที่สุดต้องแปลงเป็นเอกสารที่สามารถอ่านและให้เป็นพยานหลักฐาน¹⁵

ช. ขั้นตอนการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิด¹⁶

เมื่อตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมจากธนาคารพาณิชย์ หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกิน 90 วัน¹⁷ กรณีที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้เลขานุการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว¹⁸ เมื่อศาลรับคำร้องแล้วให้ศาลสั่งให้ปิดประกาศไว้ที่ศาลนั้นและประกาศอย่างน้อย 2 วันติดต่อกันในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอก่อนศาลมีคำสั่ง¹⁹ ผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินอาจยื่นคำร้องก่อนศาลมีคำสั่งตามโดยแสดงให้ศาลเห็นว่าตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี

¹⁵ ระเบียบคณะกรรมการ ป.ง. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเก็บรักษารายละเอียดเกี่ยวกับการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า พ.ศ.2559

¹⁶ อรดา เขาวนัโรดม, สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 [ออนไลน์], 30 มีนาคม 2561 แหล่งที่มา http://web.krisdika.go.th/data/lawabout/lawdetail/lawdetail_039.html

¹⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 48 วรรคหนึ่ง

¹⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 49

¹⁹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 49 วรรคห้า

หรือในทางกฤษฎาสาธาณะ แต่หากผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินเป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน เมื่อศาลทำการไต่สวนคำร้องของพนักงานอัยการแล้ว หากศาลเชื่อว่าทรัพย์สินตามคำร้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และคำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับโอนทรัพย์สินที่ไม่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฟังไม่ขึ้น ให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน²⁰

3.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 เป็นพระราชบัญญัติที่มีความสำคัญในการใช้ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งได้กำหนดมาตรการในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้แก่ การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายที่นำมาเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของส่วนรวมและคุ้มครองผลประโยชน์ทางสังคม โดยหลักการของกฎหมายดังกล่าวเกี่ยวกับการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นเป็นเพียงมาตรการชั่วคราวเพื่อประกันให้มีการริบทรัพย์สินหรือเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดในการดำเนินคดีต่างๆ

จากการศึกษาทำให้ผู้วิจัยพบว่า การดำเนินการกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 เป็นการดำเนินการเพื่อให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน²¹ ซึ่งเป็นการดำเนินมาตรการทางแพ่ง โดยไม่ใช่คำวาริบทรัพย์สินซึ่งเป็นโทษทางอาญา ถึงแม้ว่าผลสุดท้ายทรัพย์สินดังกล่าวก็ตกเป็นของแผ่นดินเช่นเดียวกันก็ตาม เนื่องมาจากในปัจจุบันความเจริญและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ส่งผลต่อรูปแบบ ขอบเขต และความร้ายแรงของการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจจากการประกอบอาชญากรรมที่มุ่งต่อตัวทรัพย์สินธรรมดาทั่วไปก็ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นการฉ้อโกงประชาชนในรูปแบบต่างๆ เช่น กลุ่มที่รวมตัวกันเพื่อหลอกลวงประชาชนทางโทรศัพท์ ทำให้มีผู้เสียหายจำนวนมากก่อให้เกิดความเสียหายอย่างกว้างขวาง ลักษณะการกระทำความผิดแตกต่างออกไปจากเดิม การกระทำความผิดมีลักษณะซับซ้อน ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีความรู้ความสามารถจัดรูปแบบเป็นองค์กรอาชญากรรม มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและขั้นตอน

²⁰ มาตรา 51 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551

²¹ เพิ่มเติมนิยาม โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2556

การทำงาน ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือช่วยเหลือในการกระทำ ความผิดจนแทบไม่ปรากฏหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ทำให้ยากต่อการสืบสวน สอบสวนและจับกุม อาชญากรรมประเภทนี้มีเงินหรือทรัพย์สินเป็นแรงจูงใจ

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 หมวด 6 เป็นบัญญัติ เกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สิน โดยมีวัตถุประสงค์ในการปราบปรามผู้กระทำความผิด เกี่ยวกับการฟอกเงินในรูปแบบต่างๆ เนื่องจากทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เป็นแรงจูงใจที่สำคัญ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายสำหรับดำเนินการกับทรัพย์สินดังกล่าว เพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น การดำเนินการกับทรัพย์สิน ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้กระทำได้โดยการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและการริบทรัพย์สินดังกล่าวให้ตกเป็นของแผ่นดิน²² ซึ่งผู้วิจัย ขอสรุปวิธีการและขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

(1) การตรวจสอบทรัพย์สิน

ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มีบทบัญญัติ เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบทรัพย์สินไว้ในมาตรา 34 โดยกำหนดเป็นอำนาจของ คณะกรรมการธุรกรรมในทางปฏิบัติมีวิธีการ²³ ดังนี้

(1.1) เมื่อสำนักงาน ปปง. ได้รับรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐาน จะทำการตรวจสอบเบื้องต้นหากพบว่ามี การกระทำความผิดมูลฐานจริงจะประมวลเรื่องเสนอคณะกรรมการ ธุรกรรม เพื่อขอตรวจสอบทรัพย์สินหากรายละเอียดหรือหลักฐานที่ได้รับมาไม่เพียงพอก็จะไป ดำเนินการขอรายละเอียดหรือรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม

(1.2) คณะกรรมการธุรกรรมพิจารณาหลักฐานที่น่าเสนอแล้วเห็นว่ามีหลักฐาน เพียงพอจะมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ปปง. ทำการตรวจสอบทรัพย์สินของบุคคล ที่กระทำความผิดรวมไปถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดด้วย

(1.3) พนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการทำคำสั่งมอบหมายและมีหนังสือตรวจสอบ ทรัพย์สินไปยังสถาบันการเงิน และหน่วยงานที่กำหนด

²² ธรรมนูญ คงรัตน์, "ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายการฟอกเงิน," (ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2555).

²³ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 34

(1.4) รวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม อาจต้องมีการเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือตรวจค้นอาคารสถานที่หรือยานพาหนะใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุกซ่อนหรือมีการเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

(2) การใช้มาตรการชั่วคราวในการดำเนินการกับทรัพย์สิน

ในการดำเนินการกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ผู้มีอำนาจหน้าที่อาจใช้วิธีการชั่วคราวก่อนที่จะดำเนินการขั้นสุดท้ายคือการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินได้ดังนี้

(2.1) การยับยั้งการทำธุรกรรมเป็นกรณีที่เกิดเหตุอันควรสงสัย²⁴ หรือมีหลักฐานอันสมควรว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ได้ในระยะเวลาที่กำหนดแต่ไม่เกิน 3 วันทำการ ยกเว้นเป็นกรณีจำเป็นหรือกรณีเร่งด่วน เลขานุการ ปปง. สามารถสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมไปก่อนได้ แล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม²⁵ แต่หากมีพยานหลักฐานที่เชื่อได้ว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินให้อำนาจเฉพาะคณะกรรมการธุรกรรมที่จะสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมไว้ชั่วคราวภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ไม่เกิน 10 วันทำการ²⁶

(2.2) การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน จะเห็นว่าผู้มีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเป็นอำนาจของคณะกรรมการธุรกรรมในกรณีทั่วไป เว้นแต่กรณีจำเป็นเร่งด่วน เลขานุการ ปปง. จึงจะดำเนินการไปก่อนได้แต่ต้องรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม โดยระยะเวลาที่จะยึดหรืออายัดจะต้องไม่เกิน 90 วัน และทรัพย์สินที่จะยึดหรืออายัดนั้นต้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและต้องมีความเชื่อว่าจะมีการโอน จำหน่าย ยักยอก ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินนั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด²⁷

²⁴ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 35

²⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 35 วรรคสอง

²⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 36

²⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 48 วรรคหนึ่งและวรรคสอง

(3) กระบวนการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

การดำเนินการเพื่อร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 เป็นมาตรการริบทรัพย์ทางแพ่ง²⁸ ซึ่งสามารถเริ่มต้นคดีจากทรัพย์สินที่สงสัยได้เลย โดยไม่จำเป็นต้องมีการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องร้องดำเนินคดีก่อน ส่วนภาระการพิสูจน์จะสลับกัน คือ กฎหมายผลักภาระพิสูจน์ไปให้เจ้าของหรือผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินต้องพิสูจน์ว่าทรัพย์สินนั้นมีเชื้อทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนได้ดังนี้

(3.1) ขั้นตอนในการดำเนินการของสำนักงาน ป.ปง. เมื่อสำนักงาน ป.ปง. ได้รับรายงานหรือข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมและได้ทำการตรวจสอบรวบรวมพยานหลักฐานครบถ้วนจนปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อถือได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด พนักงานเจ้าหน้าที่จะสรุปเรื่องเสนอคณะกรรมการธุรกรรมเพื่อพิจารณา หากคณะกรรมการธุรกรรมเห็นว่าพยานหลักฐานที่พนักงานเจ้าหน้าที่เสนอมานั้น ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อถือได้ว่าทรัพย์สินที่เสนอมามีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดก็ให้เลขาธิการ ป.ปง. ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ถ้าหากพยานหลักฐานที่เสนอมายังไม่เพียงพอ คณะกรรมการธุรกรรมก็จะให้เจ้าหน้าที่ไปรวบรวมหลักฐานเพิ่มเติมและนำเสนอคณะกรรมการธุรกรรมพิจารณาอีกครั้ง

(3.2) ขั้นตอนการส่งเรื่องไปให้พนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินนั้น ได้กำหนดวิธีการเพื่อกันกรองและใช้ดุลพินิจของบุคคลที่เกี่ยวข้อง²⁹ ดังนี้

(3.2.1) กรณีเรื่องที่เลขาธิการ ป.ปง. ส่งไปให้อัยการไม่สมบูรณ์พอที่จะยื่นคำร้อง พนักงานอัยการจะต้องรีบแจ้งให้เลขาธิการทราบ โดยต้องระบุข้อที่ไม่สมบูรณ์นั้นให้ครบถ้วนเลขาธิการจะต้องรีบดำเนินการให้สมบูรณ์ขึ้นตามที่พนักงานอัยการแจ้ง แล้วส่งเรื่องเพิ่มเติมให้พนักงานอัยการทราบอีกครั้งหนึ่ง

²⁸ กฎกระทรวงฉบับที่ 8 (พ.ศ.2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542

²⁹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 49 วรรคสองถึงวรรคสี่

(3.2.2) กรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าเรื่องที่เลขาธิการ ปปง. ส่งเพิ่มเติมให้พนักงานอัยการพิจารณาอีกครั้งหนึ่งแล้วยังไม่เห็นเหตุผลการฟ้องร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดิน พนักงานอัยการจะต้องรีบแจ้งให้เลขาธิการ ปปง. ทราบเพื่อส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ปปง. วินิจฉัย³⁰

(3.2.3) เมื่อคณะกรรมการ ปปง. ได้รับเรื่องจากเลขาธิการในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน คณะกรรมการ ปปง. จะต้องวินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนด 30 วันนับตั้งแต่ได้รับเรื่องจากเลขาธิการ ปปง. และเมื่อคณะกรรมการ ปปง. วินิจฉัยชี้ขาดเป็นประการใดพนักงานอัยการและเลขาธิการ ปปง. ต้องปฏิบัติตามนั้น หากคณะกรรมการ ปปง. มีได้วินิจฉัยชี้ขาดภายใน 30 วันนับตั้งแต่ได้รับเรื่องจากเลขาธิการ ปปง. ให้ปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการ³¹

(3.2.4) เมื่อคณะกรรมการ ปปง. มีคำวินิจฉัยชี้ขาดไม่ให้ยื่นคำร้องหรือไม่วินิจฉัยชี้ขาดในระยะเวลาที่กำหนด และได้ปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการแล้วให้เรื่องนั้นเป็นที่สิ้นสุด และห้ามไม่ให้ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นอีก เว้นแต่ได้พบพยานหลักฐานใหม่ที่สำคัญ³²

(4) การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน

ด้วยเหตุที่การดำเนินการตามกระบวนการเพื่อยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดต้องกระทำด้วยความรวดเร็ว มิฉะนั้นอาชญากรจะใช้เทคนิควิธีการยกย้ายถ่ายเทหรือซ่อนเร้นทรัพย์สินจนไม่สามารถยึดหรืออายัดทรัพย์สินได้ แต่ในขณะเดียวกันการดำเนินการที่รวดเร็วนั้นอาจทำให้ผู้เสียหายในความผิดมูลฐานสูญเสียโอกาสที่จะเรียกร้องสิทธิอันเกิดจากความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตนเอง เพราะผลของการยึดทรัพย์ตามกฎหมายดังกล่าวทำให้ทรัพย์สินเหล่านั้นตกเป็นของแผ่นดิน³³ จึงกำหนดให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานก่อนถ้ามีเหตุผลสมควร โดยให้เลขาธิการ ปปง. ส่งเรื่องให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดความผิดมูลฐานนั้นดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายก่อน

³⁰ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 49 วรรคสองถึงวรรคสี่

³¹ เรื่องเดียวกัน.

³² เรื่องเดียวกัน.

³³ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 49 วรรคท้าย

(5) ขั้นตอนการดำเนินการและพิจารณาของศาล

(5.1) การยึดและอายัดทรัพย์สินของคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการ ปปง. เป็นการยึดไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกิน 90 วันเท่านั้น หากครบกำหนด 90 วันแล้ว ยังมิได้มีการดำเนินการในชั้นศาล การยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวเป็นอันสิ้นสุดลง พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องคืนทรัพย์สินให้กับเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สิน ดังนั้นจึงมีวิธีปฏิบัติเมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินแล้ว หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย หรือยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเลขาธิการจะมีหนังสือส่งให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอฝ่ายเดียว ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวต่อจากคำสั่งคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการ ปปง. ซึ่งเมื่อได้รับคำขอดังกล่าวแล้วศาลจะพิจารณาคำขอเป็นการด่วน ถ้ามีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าคำขอนั้นมีเหตุอันสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน³⁴

(5.2) หลังจากนั้น ศาลจะมีประกาศศาลแพ่ง เรื่อง ขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน โดยจะมีการปิดประกาศไว้ที่ศาลแพ่งและลงประกาศในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเป็นเวลา 2 วันติดต่อกัน นอกจากนี้ ศาลจะนำส่งสำเนาประกาศดังกล่าวไปยังเลขาธิการ ปปง. เพื่อปิดประกาศไว้ที่สำนักงาน ปปง. และสถานีตำรวจท้องที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ รวมทั้งแจ้งผู้เป็นเจ้าของหรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินนั้นทราบด้วย

(5.3) มีการดำเนินการสืบพยานในชั้นศาลโดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินสามารถอ้างเหตุต่อสู้ตามมาตรา 50 วรรคหนึ่ง³⁵ ได้ โดยผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 49³⁶ อาจยื่นคำร้องก่อนศาลมีคำสั่งตามมาตรา 51 โดยแสดงให้ศาลเห็นว่า

(5.3.1) ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือ

(5.3.2) ตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตและมีค่าตอบแทนหรือได้มาโดยสุจริตและตามสมควรในศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ

³⁴ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 51

³⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 50 วรรคหนึ่ง

³⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 49

นอกจากนี้ ผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดิน ตามมาตรา 49 อาจยื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของตนก่อนศาลมีคำสั่ง โดยแสดงให้ศาลเห็นว่าตนเป็นผู้รับผลประโยชน์โดยสุจริตและตามสมควร (มาตรา 50 วรรคสอง)³⁷

(5.4) ในการอ้างเหตุข้อต่อสู้เกี่ยวกับทรัพย์สินตามมาตรา 50 ข้างต้นนั้น กฎหมายได้กำหนดเรื่องภาระการพิสูจน์ไว้ ดังนี้

(5.4.1) ผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้โอนทรัพย์สิน (ตามมาตรา 50 วรรคหนึ่ง) ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือได้รับโอนมาโดยไม่สุจริตแล้วแต่กรณี

(5.4.2) ผู้ที่อ้างว่าเป็นผู้รับผลประโยชน์ (ตามมาตรา 50 วรรคสอง) ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานว่าผลประโยชน์ดังกล่าวเป็นผลประโยชน์ที่มีอยู่หรือได้มาโดยไม่สุจริต

(5.5) เมื่อสืบพยานเรียบร้อยแล้วศาลจะพิจารณามีคำสั่ง ซึ่งหากศาลจะสั่งให้ทรัพย์สินใดตกเป็นของแผ่นดินต้องมีองค์ประกอบ 2 ประการ³⁸ คือ

(5.5.1) ศาลเชื่อว่าทรัพย์สินตามคำร้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

(5.5.2) คำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินตามมาตรา 50 วรรคหนึ่ง ฟังไม่ขึ้น

(5.6) เมื่อศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 51 แล้ว เจ้าของ ผู้รับโอน หรือผู้รับผลประโยชน์ในทรัพย์สินนั้น อาจยื่นคำขอให้คืนทรัพย์สินหรือคุ้มครองสิทธิของตนได้³⁹ ซึ่งถ้าศาลได้ไต่สวนแล้วเห็นว่ากรณีต้องด้วยบทบัญญัติตามมาตรา 50 ให้ศาลสั่งคืนทรัพย์สินนั้นหรือกำหนดเงื่อนไขในการคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์หากไม่สามารถคืนทรัพย์สินหรือคุ้มครองสิทธิได้ให้ใช้ราคาหรือค่าเสียหายแทน แล้วแต่กรณี

³⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 50 วรรคสอง

³⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 51

³⁹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 53

อย่างไรก็ตาม คำร้องดังกล่าวนี้ต้องยื่นภายใน 1 ปี นับแต่ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินในที่สุด และผู้ร้องต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าไม่สามารถยื่นคำร้องคัดค้านก่อนศาลมีคำสั่งตามมาตรา 50 ได้ เพราะไม่ทราบถึงประกาศหรือหนังสือแจ้งของเลขาธิการ ปปง. หรือมีเหตุขัดข้องอันสมควรประการอื่นนอกจากนี้ ก่อนศาลมีคำสั่งตามมาตรา 50 นี้ให้ศาลแจ้งให้เลขาธิการทราบถึงคำร้องดังกล่าวและให้โอกาสพนักงานอัยการเข้ามาโต้แย้งคำร้องนั้นได้ด้วย

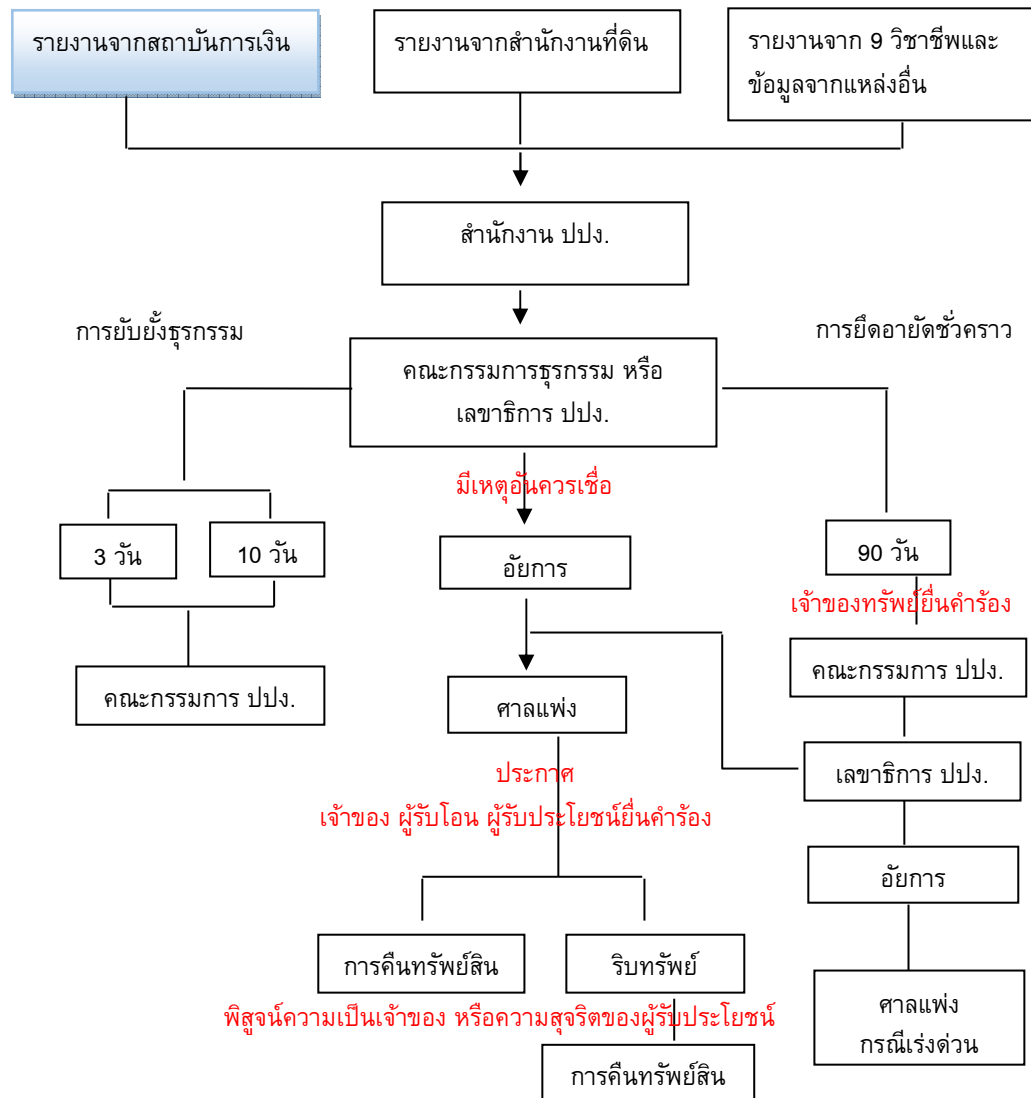
(5.7) ถึงแม้ว่าศาลได้มีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินแล้ว หากปรากฏว่ามีการตรวจสอบพบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพิ่มขึ้นอีก พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพิ่มเติมได้อีกและเริ่มกระบวนการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินใหม่ตามขั้นตอนที่กำหนด⁴⁰

(5.8) การดำเนินการของศาลตามหมวด 6 เป็นการดำเนินการกับทรัพย์สินที่กฎหมายกำหนดให้ยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลมและให้พนักงานอัยการเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง⁴¹

⁴⁰ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 54

⁴¹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 59

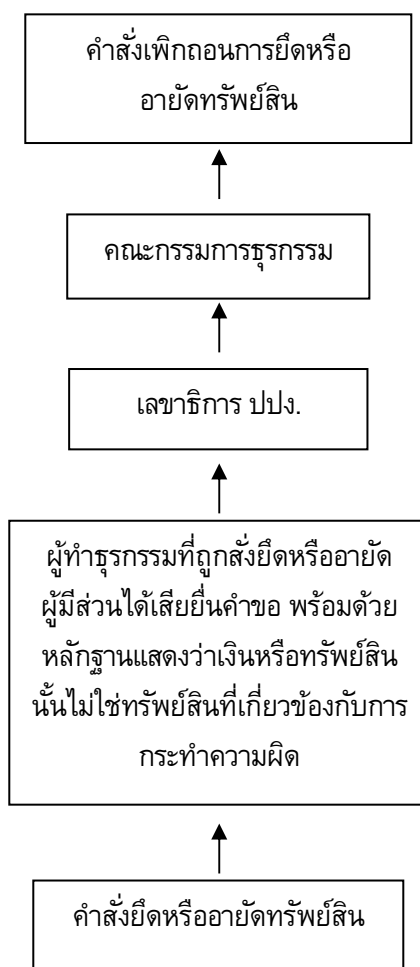
รูปภาพที่ 6 ขั้นตอนการดำเนินการริบทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน⁴²

⁴² สีนหาท ประยูรรัตน์, “การป้องกันปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย”, เอกสารประกอบการบรรยาย, (กรุงเทพมหานคร, 2529), หน้า 90.

(5.9) การดำเนินการเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน ผู้ทำธุรกรรมซึ่งถูกสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินจะแสดงหลักฐานว่าเงินหรือทรัพย์สินในการทำธุรกรรมนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เพื่อให้มีคำสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดก็ได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง⁴³

รูปภาพที่ 6 ขั้นตอนการเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน⁴⁴

⁴³ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ประกอบกฎกระทรวง ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 48 วรรคสี่

⁴⁴ อรรถชัญญา สุติน, กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, เอกสารบรรยาย, (กรุงเทพมหานคร, 2551), หน้า 70.

3.3 วิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้พบปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือการกระทำความผิดฐานฟอกเงินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

(1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเป็นอิสระต่อกัน

การบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะแยกจากกันโดยอิสระ จนบางครั้งทำให้การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกิดความล่าช้า ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสและเป็นช่องทางให้ผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรดำเนินการยกย้าย ถ้ายทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดออกไปยังที่ต่างๆ ทำให้ยากต่อการยึดหรืออายัดทรัพย์สินเหล่านั้น เพื่อมาชดใช้ค่าเสียหายให้แก่เหยื่อหรือผู้เสียหาย ดังนั้นจึงควรมีมาตรการบางอย่างมากำหนดเกี่ยวกับการใช้อำนาจร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ที่ใกล้ชิดกับบัญชีเงินฝากมากที่สุด เพื่อเป็นการบรรเทาความเสียหายให้แก่เหยื่อหรือผู้เสียหายได้อย่างทันกาลและมีประสิทธิภาพ

(2) ระยะเวลาการมีผลของคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน⁴⁵

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 กำหนดให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รายงานธุรกรรม ได้แก่ สถาบันการเงิน⁴⁶ สำนักงานที่ดิน⁴⁷ และกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพ 10 กลุ่ม⁴⁸ ต้องรายงานข้อมูลการทำธุรกรรมเงินสด ธุรกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีมูลค่าเกินกว่าที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง และธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยแล้วแต่กรณี เมื่อสำนักงาน ป.ป.ง. ได้รับรายงานข้อมูลดังกล่าวแล้ว จะวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวเพื่อหาความเชื่อมโยงกับการกระทำความผิดมูลฐาน หากพบความเชื่อมโยงก็จะขยายผลโดยดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานเสนอต่อคณะกรรมการธุรกรรมเพื่อมอบหมายพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ตรวจสอบธุรกรรมและทรัพย์สินจนกระทั่งนำไปสู่การยึดหรืออายัดทรัพย์สินได้ในเวลาต่อมา

⁴⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 48

⁴⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 13

⁴⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 15

⁴⁸ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2558 มาตรา 16
วรรคหนึ่ง (10)

นอกจากนี้ การใช้อำนาจของคณะกรรมการธุรกรรมในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามมาตรา 48 ยังมีประเด็นปัญหาในการตีความกฎหมายและมีปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ คือ ปัญหาการเริ่มต้นนับระยะเวลา 90 วัน ที่คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้ได้ชั่วคราวตามมาตรา 48 วรรคแรก⁴⁹ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการนี้ยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับการนับระยะเวลา 90 วัน ที่คณะกรรมการธุรกรรมใช้อำนาจยึดหรืออายัดนั้น ว่าควรเริ่มต้นนับระยะเวลาเทียบจากอะไร ทำให้ในปัจจุบันเกิดปัญหาการตีความกฎหมายเรื่องนี้ออกเป็นหลายแนวทาง กล่าวคือ บางกรณีระยะเวลา 90 วันเริ่มนับตั้งแต่วันที่คณะกรรมการธุรกรรมมีมติ บางกรณีระยะเวลา 90 วันเริ่มนับตั้งแต่วันที่คณะกรรมการธุรกรรมมีคำสั่ง และบางกรณีระยะเวลา 90 วันเริ่มนับตั้งแต่วันที่พนักงานเจ้าหน้าที่รับมอบทรัพย์สิน ส่งผลให้เกิดปัญหากรณีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินทำให้ในคำสั่งหนึ่งคำสั่งมีการนับระยะเวลาเริ่มต้น 90 วัน ออกเป็นหลายระยะเวลา อาจกระทบต่อผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่มีการยึดหรืออายัดในการยื่นคำขอเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่กำหนดให้ยื่นคำขอภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการนับระยะเวลาขึ้นได้

(3) การตรวจสอบการใช้อำนาจของเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (เลขาธิการ ปปง.) กรณีใช้อำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินกรณีจำเป็นเร่งด่วน⁵⁰

เป็นกรณีที่เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบทรัพย์สินแล้วพบว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐาน⁵¹ แต่มีกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจเสนอให้คณะกรรมการธุรกรรมใช้อำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวตามปกติได้ อันเนื่องมาจากทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น สามารถโอน ย้าย เปลี่ยนแปลงสภาพหรือผู้ถือกรรมสิทธิ์ได้โดยง่าย เช่น บัญชีเงินฝากธนาคารหรือทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์ที่มีทะเบียน เช่น ที่ดิน เป็นต้น ซึ่งถ้าหากผู้กระทำความผิดทราบว่าสำนักงาน ปปง. มีคำสั่งให้สถาบันการเงินตรวจสอบข้อมูลดังกล่าว อาจทำให้มีการโอน เปลี่ยน ยักย้าย ปิดบัง หรือเปลี่ยนแปลงสภาพไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ไม่สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินดังกล่าวได้ โดยเลขาธิการ ปปง. สามารถใช้อำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินไว้ชั่วคราวได้ไม่เกิน 90 วัน ไปก่อนแล้วให้รายงานต่อคณะกรรมการ

⁴⁹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 48 วรรคแรก

⁵⁰ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 48 วรรคสอง

⁵¹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 3

จะเห็นได้ว่ากฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่าการรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรมเพื่ออะไร ในทางปฏิบัติเลขาธิการ ปปง. จึงเพียงรายงานให้คณะกรรมการธุรกรรมเพื่อทราบเท่านั้น โดยไม่ได้มีการพิจารณาทบทวนหรือตรวจสอบการใช้อำนาจของเลขาธิการ ปปง. แต่อย่างใด ทั้งๆ ที่การใช้อำนาจของเลขาธิการ ปปง. ในกรณีดังกล่าวนั้นเป็นการใช้อำนาจบนพื้นฐานการพิจารณาของบุคคลเพียงคนเดียว ซึ่งไม่เหมือนการพิจารณาของคณะกรรมการธุรกรรม ในกรณีปกติที่มีความละเอียดถี่ถ้วนมากกว่าเพราะมีการพิจารณาโดยใช้มติเสียงข้างมาก

ดังนั้นการให้อำนาจจากบุคคลเพียงคนเดียวอาจเป็นการใช้อำนาจที่มีลักษณะกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างร้ายแรง โดยไม่มีกลไกการควบคุมหรือตรวจสอบการใช้อำนาจดังกล่าว

3.4 ข้อจำกัดของธนาคารในการบรรเทาความเสียหายตามมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีความใกล้ชิดและเข้าใจในบุคลิกลักษณะของลูกค้าของตนเองเป็นอย่างดี เนื่องจากมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้กำหนดหน้าที่ของสถาบันการเงินโดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ไว้อย่างชัดเจน เช่น การติดตามความเคลื่อนไหวทางการเงินของลูกค้า ทำให้ธนาคารทราบถึงความเคลื่อนไหวทางการเงินที่มีความผิดปกติของบัญชีลูกค้าเป็นลำดับแรกๆ อีกทั้งยังสามารถตรวจสอบและขยายผลเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงได้อย่างรวดเร็ว แต่กฎหมายดังกล่าวไม่ได้ให้อำนาจในการระงับการทำธุรกรรมกับบัญชีเหล่านั้นได้เอง ถึงแม้ว่าธนาคารจะมีหลักฐานที่ชัดเจนว่าลูกค้าให้บัญชีเงินฝากเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด หรือบัญชีดังกล่าวเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดมูลฐาน ซึ่งผู้วิจัยขอสรุปประเด็นข้อจำกัดของธนาคาร ดังนี้

(1) ธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถระงับความสัมพันธ์หรือปิดบัญชีเงินฝากของลูกค้าได้เอง ถึงแม้ว่าธนาคารจะมีหลักฐานที่ชัดเจนว่าลูกค้าใช้บัญชีเงินฝากเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดหรือพบว่าบัญชีดังกล่าวเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดมูลฐาน เนื่องจากบัญชีเงินฝากเป็นนิติกรรมสัญญาในรูปแบบหนึ่ง ดังนั้นการยุติความสัมพันธ์หรือการปิดบัญชีธนาคารไม่สามารถกระทำฝ่ายเดียวได้ ธนาคารจะต้องติดต่อลูกค้าที่เป็นผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรมาทำการปิดบัญชี ณ ที่ทำการสาขาของธนาคาร ซึ่งในความเป็นจริงธนาคารไม่สามารถติดต่อผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรดังกล่าวได้ ทำได้เพียงติดตามความเคลื่อนไหวของบัญชีเหล่านั้นและ

รายงานธุรกรรมดังกล่าวต่อสำนักงาน ปปง. เพื่อเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริง และนำไปสู่การมีคำสั่งระงับหรือยับยั้งการทำธุรกรรมมายังธนาคาร ต่อไป

จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในปัจจุบันยังคงมีขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินการค่อนข้างมาก ทำให้ไม่สามารถยับยั้งหรือบรรเทาความเสียหายให้กับประชาชนที่ถูกหลอกลวงได้อย่างทันกาล เพราะผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรอาจจะยกย้ายถ่ายเทเงินออกจากบัญชีและหลบหนีไปจนไม่สามารถติดตามเงินดังกล่าวกลับมาได้

(2) การระงับการเดินธุรกรรมกับบัญชีเงินฝาก⁵² กรณีลูกค้ามาร้องเรียนที่ธนาคารว่าถูกหลอกลวงให้โอนเงินเข้าบัญชีของอาชญากรที่เปิดไว้ที่ธนาคารหรือโดยหลอกลวงให้ไปเปิดบัญชีและอาชญากรเอาบัญชีดังกล่าวไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด โดยขอให้ธนาคารระงับการเดินธุรกรรมดังกล่าวไว้ชั่วคราว ซึ่งในความเป็นจริงธนาคารไม่สามารถระงับการเดินธุรกรรมได้เองเพราะไม่มีอำนาจตามกฎหมาย ธนาคารจึงต้องให้ลูกค้าไปแจ้งความและเอาหลักฐานการแจ้งความมาเพื่อระงับการเดินธุรกรรมของบัญชีเงินฝากเหล่านั้น ซึ่งกว่าจะได้รับคำสั่งของพนักงานสอบสวนมา อาชญากรก็โอนเงิน ยกย้าย ถ่ายเทเงินออกจากบัญชีดังกล่าวและหลบหนีไป

จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในปัจจุบันไม่ได้ให้อำนาจแก่ธนาคารในการดำเนินการระงับการเดินธุรกรรมชั่วคราวกับบัญชีเหล่านั้นได้เอง ทั้ง ๆ ที่ธนาคารมีเอกสารหลักฐานที่แน่ชัดว่าบัญชีเหล่านี้เป็นบัญชีที่อาชญากรเปิดไว้เพื่อรองรับเงินจากการกระทำความผิด ทำให้ไม่สามารถยับยั้งหรือระงับการเดินธุรกรรมกับบัญชีเงินฝากเหล่านั้นได้อย่างทันกาล ซึ่งถ้าหากธนาคารสามารถระงับหรือยับยั้งการเดินธุรกรรมได้อย่างรวดเร็วจะเป็นการลดมูลค่าความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(3) จากบทบัญญัติของกฎหมายในปัจจุบันทำให้เข้าใจว่าถ้ามีกรณีประชาชนถูกผู้ร้ายหลอกลวงให้โอนเงินเข้าบัญชีของอาชญากร ธนาคารต้องติดต่ออาชญากรเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ชัดเจน⁵³ ซึ่งจะทำให้อาชญากรไหวตัวทันเพราะกว่าจะรู้เป็นอาชญากรหรือไม่ก็โอนเงินหนีไปแล้ว

⁵² พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 21/2

⁵³ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 21/2

บทที่ 4

กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลมาตรการทางกฎหมายฟอกเงินของประเทศสหรัฐอเมริกาและเขตบริหารพิเศษฮ่องกง แล้วนำมาเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย เพื่อพิจารณาว่ามาตรการของประเทศไทยนั้นเพียงพอหรือไม่ ยังขาดหลักการสำคัญใดบ้าง ที่จะสามารถหามาตรการในการบรรเทาความเสียหายจากการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้อย่างทันกาลและมีประสิทธิภาพ

4.1 กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

เนื่องจากปัญหาการฟอกเงินทั่วโลกมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น จึงทำให้บรรดาประเทศต่างๆ พยายามหาทางร่วมมือป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดดังกล่าว ซึ่งจากความร่วมมือกันนี้เองบรรดาประเทศต่างๆ ที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ (UN) ได้มีการประชุมเพื่อหาข้อยุติร่วมกันในการกำหนดมาตรการ เพื่อปกป้องระบบการเงินจากการนำไปใช้เป็นกลไกสำหรับการฟอกเงิน ผลจากการประชุมร่วมกันดังกล่าวทำให้ได้ข้อตกลง ร่วมกันเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2531 ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย โดยการจัดทำเป็น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ.1988 (พ.ศ.2531)¹ อนุสัญญาฉบับนี้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 1990 มีวัตถุประสงค์เพื่อต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด

นอกจากนี้ยังได้วางหลักการสำคัญที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญา ซึ่งประกอบไปด้วยอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและสารออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท (1988) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (1999) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ (2000) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้าน (2003) ข้อมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ 1267 (1999) และข้อมติที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ 1373 (2001) ตลอดจนมาตรการจากคณะกรรมการบาเซิล (เพื่อกำกับดูแลธนาคาร) ซึ่งองค์กรนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการป้องกันมิให้อาชญากรใช้ระบบธนาคารเพื่อการฟอกเงิน โดยมีมาตรการ

¹United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 19 December 1988, United Nations International Drug Control Programme, 1993

สำคัญคือ การให้มีการระบุตัวลูกค้าและเข้าใจธุรกิจของลูกค้าไม่รับทำธุรกรรมที่น่าสงสัย ตลอดจนร่วมมือกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายทั้งภายในประเทศและความร่วมมือระหว่างประเทศ

ส่วนอีกองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญเช่นกัน คือ The Financial Action Task Force (FATF)² ซึ่งเป็นคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน FATF เป็นองค์การระหว่างรัฐบาลที่บรรดารัฐมนตรีของประเทศ สมาชิกร่วมกันจัดตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ.1989 อาณัติของ FATF คือการจัดตั้งมาตรฐานด้านต่าง ๆ และส่งเสริมให้มีการใช้มาตรการทางกฎหมาย มาตรการด้านการกำกับดูแลและมาตรการด้านปฏิบัติการอย่างบังเกิดผลใน การต่อต้านการฟอกเงิน (ML) การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย(TF) และการแพร่ขยายอาวุธ ตลอดจนภัยอื่น ๆ ที่จะกระทบต่อระบบการเงินระหว่างประเทศ นอกจากนี้ FATF ยังร่วมมือกับหน่วยงาน ระหว่างประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อระบุจุดอ่อนด้านต่าง ๆ ในระดับชาติโดยมีเป้าหมายเพื่อคุ้มครองมิให้มีการนำระบบการเงินระหว่างประเทศไปใช้กระทำความผิด

4.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศต้นกำเนิดของแนวคิดการกำหนดกฎหมายฟอกเงินขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการพัฒนามาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาการฟอกเงินอย่างจริงจัง เพื่อมิให้อาชญากรใช้ช่องทางของสถาบันการเงิน โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์เป็นช่องทางในการฟอกเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดเปลี่ยนให้เป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ถูกกฎหมาย³

หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการฟอกเงินของประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย 3 หน่วยงาน คือ

(1) Financial Crime Enforcement Network (FinCEN)

เป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงการคลัง ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีความรู้ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลดูแลกิจการของธนาคาร โดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินของประชาชนและผู้ต้องสงสัยที่ได้รับข้อมูลมาจากหน่วยงานที่มีหน้าที่ต้องรายงานธุรกรรมดังที่กล่าวข้างต้น โดยวิเคราะห์ผ่านเครื่องมือ

² THE FATF RECOMMENDATIONS 2012, ข้อเสนอแนะคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน [ออนไลน์], 27 มีนาคม 2561 แหล่งที่มา<http://www.amlo.go.th/amlointranet/media/k2/attachments>

³ The President's Commission On Organized Crime, MONEY LAUNDERING : The Problem and The Response (Washington D.C., The President's Commission On Organized Crime, 1983), p.7.

เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการบ่งชี้และรายงานเกี่ยวกับเป้าหมายสำคัญทางอาชญากรรม วิธีการ รูปแบบ แนวโน้มของอาชญากรรม ซึ่งจะสามารถนำไปสู่การบ่งชี้การกระทำความผิดได้

(2) Asset Forfeiture and Money Laundering Section (AFMLS)

เป็นหน่วยงานที่นำข้อมูลจากการวิเคราะห์ของ FinCEN มาใช้ในการสืบสวนสอบสวนต่อ ซึ่งจะรับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจตาม Money Laundering Control Act ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับการริบทรัพย์ ทั้งทางแพ่งและทางอาญา

(3) The Office of Financial Enforcement

เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายความลับของธนาคาร (Banking Secrecy) เป็นหน่วยงานที่จัดเก็บข้อมูลทางการเงินที่ได้รับจากการรายงานธุรกรรมของสถาบันการเงิน และหน่วยงานต่างๆ ตลอดจนทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดตามกฎหมายความลับของธนาคารด้วย

การฟอกเงินเป็นปัญหาอาชญากรรมที่สำคัญอย่างยิ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยอาชญากรจะนำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดมาฟอกเงินจนกลายเป็นเงินที่ถูกกฎหมาย ผ่านรูปแบบและขั้นตอนต่างๆ เช่น นำเงินไปลงทุนในธุรกิจที่ถูกกฎหมาย นำเงินไปซื้อขายแลกเปลี่ยนเป็นทรัพย์สินที่ถูกกฎหมาย นำเงินฝากเข้าบัญชีของธนาคาร เป็นต้น ประเทศสหรัฐอเมริกา จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาเพื่อดำเนินการปราบปรามด้านการฟอกเงิน โดยเริ่มแรกเป็นกฎหมายอาชญากรรมแห่งรัฐและอาชญากรรมและขบวนการของอาชญากร ซึ่งเป็นหลักกฎหมายเบื้องต้นในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญาและรวมถึงการปกปิดซ่อนเร้นการกระทำความผิด หลีกเลี่ยงการไม่รายงานการโอนเงิน ผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษทั้งทางอาญาและทางแพ่ง โดยในภายหลังประเทศสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมายความลับทางธนาคาร⁴ ที่มีวัตถุประสงค์ให้สถาบันการเงินโดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์มีหน้าที่รายงานธุรกรรมที่เกิดขึ้นในประเทศและต่างประเทศให้แก่เจ้าหน้าที่ของประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อทราบถึงแหล่งที่มา ปริมาณเงิน และความเคลื่อนไหวทางการเงินภายในประเทศและส่งออกนอกประเทศ ต่อมาเพื่อให้เกิดความชัดเจนจึงได้มีการประกาศใช้กฎหมายปราบปรามการฟอกเงิน

⁴ Bank Secrecy Act 1970

ต่อมารัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกาได้ประกาศใช้กฎหมายควบคุมการฟอกเงิน ค.ศ. 1986⁵ ซึ่งในฉบับกฎหมายมีการกำหนดความผิดมูลฐานที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน เป็นการกระทำความผิดทางอาญาและบังคับใช้กับทั้งสถาบันการเงินและบุคคลธรรมดาทั่วไป

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่สำคัญอีก 1 ฉบับ นั่นคือ กฎหมาย Patriot Act⁶ โดยกฎหมายดังกล่าวมีจุดประสงค์เพื่อเพิ่มอำนาจเจ้าหน้าที่กระทรวงการคลังในการตรวจสอบการรายงานธุรกรรมทางการเงินของสถาบันการเงิน ว่ามีความเกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายหรือไม่ รวมทั้งเสริมมาตรการที่มีอยู่ในเรื่องที่สำคัญ ๆ ซึ่งผู้วิจัยขอสรุปและจัดหมวดหมู่เพื่อความเข้าใจที่ง่ายขึ้นดังต่อไปนี้

ก. การจัดให้ลูกค้าแสดงตัวตน⁷

(1) ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดให้ธนาคารต้องจัดทำ การขอเอกสารแสดงตัวตนและตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า และหากลูกค้า ที่มีความเสี่ยงสูงหรือปรับระดับความเสี่ยงแล้วความเสี่ยงเพิ่มขึ้น กำหนดให้ธนาคารต้อง ตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าเชิงลึก

(2) ให้สถาบันการเงินจดยางานข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าใหม่ ของ สถาบันการเงินและให้มีการกลั่นกรองผู้ที่จะเป็นลูกค้าใหม่ของสถาบันการเงินด้วย

ข. การบริหารความเสี่ยงลูกค้า⁸

(1) ธนาคารต้องควบคุมความเสี่ยงทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความเสี่ยงของธุรกิจ ความเสี่ยงของลูกค้า ความเสี่ยงตามแนวทางของ OFAC และความเสี่ยงขององค์กร

(2) ธนาคารต้องกำหนดกระบวนการประเมินความเสี่ยง โดยมีผู้บริหาร ระดับสูงรับทราบและมีการให้ความเห็นชอบ รวมถึงมีการทบทวนกระบวนการดังกล่าวด้วย

⁵ Money Laundering Control Act 1986 (MLCA)

⁶ Uniting and Strengthening America Act by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act of 2001

⁷ BANK SECRECY ACT, ANTI-MONEY LAUNDERING, AND OFFICE OF FOREIGN ASSETS CONTROL, Section 8.1

⁸ PROTIVITI Risk and Business Consulting Internal Audit. Guide to U.S. Anti – Money Laundering Requirement. (Fifth Edition), p 184.

(3) ธนาคารต้องกำหนดกระบวนการประเมินความเสี่ยง โดยธนาคารต้องประเมินความเสี่ยงจากปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่ ประเภทของลูกค้า อาชีพและการดำเนินธุรกิจ ช่องทางการให้บริการและช่องทางการเปิดบัญชี ระยะเวลาการเป็นลูกค้า ประสบการณ์ของธนาคารแลความรู้ของลูกค้า ประเภทการใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการ แหล่งที่มาของรายได้ ความถี่ในการธุรกรรม ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของการดำเนินธุรกิจ ความเกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีสถานภาพทางการเมือง ธนาคารต้องนำเอาทุกปัจจัยมาประเมินความเสี่ยง

ในการประเมินความเสี่ยงลูกค้าควรจัดทำกระบวนการประเมินความเสี่ยงในระดับบัญชีด้วย เพื่อควบคุมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น กรณีที่ลูกค้ามีหลายบัญชีและมีบัญชีหนึ่งมีความเสี่ยงสูงให้ถือว่าบัญชีที่เหลือของลูกค้ารายดังกล่าวมีความเสี่ยงสูงไปด้วยและธนาคารต้องดำเนินการตรวจสอบลูกค้ารายดังกล่าวในเชิงลึก

ธนาคารอาจพิจารณาไม่เปิดบัญชีให้กับลูกค้าที่มีความเสี่ยงสูงหรือพิจารณายุติความสัมพันธ์กับลูกค้าปัจจุบันได้

ค. การตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า และติดตามความเคลื่อนไหวทางการเงินของลูกค้า⁹

(1) สถาบันการเงินต้องฝึกอบรมพนักงานในการติดตามวิธีการฟอกเงิน ต้องมีการกำหนดกระบวนการตรวจสอบความเสี่ยงและโอกาสของการกระทำความผิด ต้องมีการว่าจ้างบริษัทตรวจสอบบัญชีที่มีความเป็นอิสระ

(2) ในการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าธนาคารต้องมีความเข้าใจในข้อมูลลูกค้าที่รับมาอย่างดีและพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้รับมามีความน่าเชื่อถือเพียงใดและข้อมูลเพียงพอหรือไม่ ซึ่งธนาคารต้องนำไประบุตัวตน และสามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นลูกค้าเป็นบุคคลหรือเดียวกันหรือไม่ หากข้อมูลที่ได้รับมาไม่ครบถ้วนต้องติดตามข้อมูลหรือเอกสารให้ครบถ้วน จากนั้นต้องมีการติดตามการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ

(3) พนักงานทุกคนต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าทั้งแบบธรรมดาและแบบเชิงลึก

(4) ต้องมีการพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงของพนักงานผู้ปฏิบัติงาน โดยต้องตรวจสอบพนักงานเข้าใหม่ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการฟอกเงินหรือความสัมพันธ์กับผู้จัดการ

⁹ BANK SECRECY ACT, ANTI-MONEY LAUNDERING, AND OFFICE OF FOREIGN ASSETS CONTROL, Section 8.1

ที่ดูแลลูกค้าหรือลูกค้าหรือไม่ รวมทั้งประวัติการทำธุรกรรมว่าเคยทำธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยหรือไม่ แต่การกระทำดังกล่าวต้องทำภายใต้กฎหมายแรงงาน

(5) ธนาคารต้องมีการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลที่สามด้วย และต้องมีการทบทวนความเสี่ยงและติดตามความเคลื่อนไหวของบุคคลที่สามอย่างต่อเนื่อง

(6) การติดตามตรวจสอบลูกค้า ธนาคารต้องดำเนินการตรวจสอบลูกค้า 5 ระดับ¹⁰ ดังนี้

(6.1) ระดับธุรกรรม พิจารณาจากประเภทธุรกิจว่าเป็นธุรกรรมเงินสด หรือธุรกรรมเงินโอนหรือชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการพิจารณามูลค่าของธุรกรรมด้วย

(6.2) ระดับบัญชี พิจารณาว่าเป็นบัญชีประเภทใด เช่น บัญชีออมทรัพย์ บัญชีกระแสรายวัน หรือบัญชีสินเชื่อ

(6.3) ระดับลูกค้า พิจารณาจากเลขประจำตัวบุคคลว่าเป็นบุคคลเดียวกันหรือไม่

(6.4) ระดับข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ ระดับลูกค้า ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ อาชีพหรือลักษณะการดำเนินธุรกิจ แหล่งที่มาของรายได้

(6.5) ระดับภูมิศาสตร์ เช่น ลักษณะที่ตั้ง หรือกิจกรรมการดำเนินธุรกิจ

(7) การติดตามการตรวจสอบลูกค้า ธนาคารต้องมีเอกสารหลักฐานเพียงพอ โดยครอบคลุมอย่างน้อย 5 ประการคือ ใครทำธุรกรรม ทำธุรกรรมอะไร เกิดขึ้นที่ไหน เกิดขึ้นเมื่อไหร่ และทำไมถึงเป็นหรือไม่เป็นธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย

ง. การรายงานธุรกรรม¹¹

(1) อำนาจในการบังคับให้บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์หรือ Dealer รายงานการทำธุรกรรมทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเงินของตน

(2) กิจการใดที่มีการทำธุรกรรมทางการเงินมากกว่า 10,000 ดอลลาร์สหรัฐขึ้นไปต้องทำรายงานธุรกรรมทางการเงิน

(3) ป้องกันไม่ให้สถาบันการเงินสหรัฐอเมริกาทำธุรกรรมกับสถาบันการเงินนอกระบบ

¹⁰ Ibid., p.258

¹¹ FATF Recommendations. Recommendation20 Reporting of Suspicious Transaction

(4) บังคับไม่ให้สถาบันการเงินให้บริการทางการเงินอื่นๆ นอกจากการบริการตามปกติของสถาบันการเงิน ในอันที่จะอำนวยความสะดวกในการปกปิดการทำธุรกรรมทางการเงินที่มีเหตุอันควรสงสัย

(5) ให้มีการประสานความร่วมมือเรื่องข้อมูลระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายกับสถาบันการเงินเรื่องรูปแบบการทำธุรกรรมทางการเงินที่น่าสงสัยว่าเป็นการฟอกเงิน และข้อมูลแหล่งเงินทุนการสนับสนุนการก่อการร้ายข้ามชาติ

(6) ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการเสนอรายงานต่อรัฐสภา ซึ่งเป็นการวิเคราะห์วิธีการที่บุคคลสัญชาติอเมริกันต้องรายงานผลประโยชน์จากบัญชีเงินฝากในต่างประเทศ รายงานการแก้ไขอุปสรรคของธนาคารในการตรวจสอบสถานะบุคคลต่างชาติที่มีความประสงค์จะเปิดบัญชีเงินฝากในประเทศสหรัฐอเมริกา และรายงานการดำเนินการของ International Revenue Service ในการปราบปรามการฟอกเงิน

(7) กำหนดให้ร้านค้าเครื่องประดับประเภทอัญมณีและทองคำที่มีมูลค่าตั้งแต่ 50,000 ดอลลาร์สหรัฐขึ้นไป และร้านขายงานศิลปกรรมที่มีมูลค่าตั้งแต่ 20,000 ดอลลาร์สหรัฐขึ้นไป ต้องรายงานธุรกรรม

จ. ขั้นตอนการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิด¹²

ในหาผู้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงของลูกค้ายุคคลหรือนิติบุคคลนั้น ต้องเป็นผู้ที่มีอำนาจควบคุมมากกว่าหรือมีชื่อเป็นผู้มีอำนาจในการจัดการบัญชี สามารถเป็นได้ทั้งผู้ที่มีอำนาจในการจัดการทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่ถ้าหากมีผู้เยาว์มีอำนาจในการจัดการในบัญชีจะไม่ถือว่าเป็นผู้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง

4.1.2 เขตบริหารพิเศษฮ่องกง

ในการปฏิบัติตามมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย เขตบริหารพิเศษฮ่องกงถือเป็นอีกหนึ่งแห่งที่มีหลักเกณฑ์ตามมาตรฐานสากล¹³และนานาชาติค่อนข้างให้ความมั่นใจ โดยเฉพาะนักลงทุนให้ความไว้วางใจถึงความปลอดภัยที่จะเข้ามาลงทุนทำธุรกิจและลงทุนในตลาดเงินและ

¹² BANK SECRECY ACT, ANTI-MONEY LAUNDERING, AND OFFICE OF FOREIGN ASSETS CONTROL, Section 8.1

¹³ Hong Kong Monetary Authority. Guideline on Anti-Money Laundering and Countering-Terrorist Financing .(Revised 2018)

ตลาดทุนในฮ่องกง ซึ่งฮ่องกงถูกจัดเป็นเขตบริหารพิเศษที่มีความเสี่ยงต่ำด้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ผู้วิจัยขอสรุปสาระสำคัญของกฎหมายฮ่องกงที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย โดยแบ่งออกเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ ดังนี้

ก. การจัดให้ลูกค้าแสดงตัวตน¹⁴

(1) ระบุตัวตนและตรวจสอบข้อมูลของลูกค้าว่าเป็นบุคคลเดียวกันหรือไม่ โดยพิจารณาจากข้อมูลและเอกสารหลักฐานที่เชื่อถือได้

(2) ธนาคารต้องมีการระบุตัวตนและรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย และบุคคลตามวิธีที่กฎหมายกำหนดด้วย

(3) ข้อมูลขั้นต่ำของการขอเอกสารแสดงตัวตนของลูกค้า ได้แก่ ชื่อเต็ม วัน/เดือน/ปีเกิด สัญชาติ และเลขบัตรประจำตัวประชาชน สำหรับชาวต่างชาติที่มาพักอาศัยชั่วคราวที่ฮ่องกงต้องแสดงเลขที่หนังสือเดินทางที่ยังไม่หมดอายุ รวมทั้งต้องพิจารณากำหนดการเดินทางเข้ามาพักอาศัยและเอกสารที่หน่วยงานราชการออกให้ประกอบการพิจารณา

(4) ในการตรวจสอบข้อมูลการแสดงตัวตนของลูกค้า ธนาคารต้องมีการตรวจสอบที่อยู่ของลูกค้า โดยพิจารณาจากใบแจ้งการชำระค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าสาธารณูปโภค ภายใน 3 เดือนที่ผ่านมา หนังสือโต้ตอบของหน่วยงานราชการที่ออกภายใน 3 เดือน เอกสารการเดินทางบัญชีที่มีผู้มีอำนาจลงนามภายใน 3 เดือนที่ผ่านมา บันทึกการเยี่ยมชมที่อยู่อาศัยของธนาคาร หนังสือจากสมาชิกในครอบครัวที่สามารถนำมายืนยันได้ว่าลูกค้าพักอาศัยอยู่ในฮ่องกงจริง โดยต้องมีการยืนยันความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวได้จากเอกสารหลักฐาน เบอร์โทรศัพท์มือถือหรือใบชำระค่าโทรศัพท์ภายใน 3 เดือนที่ผ่านมา หนังสือจากสถานพยาบาล หรือสถานดูแลผู้สูงอายุหรือสถานดูแลผู้พิการที่ยืนยันการพักอาศัยของลูกค้า หนังสือจากมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยในฮ่องกงที่ยืนยันการพักอาศัยของลูกค้า หนังสือจากนายจ้างที่ยืนยันที่อยู่ในฮ่องกงของลูกค้าซึ่งเป็นลูกค้า หนังสือยืนยันของทนายความในการซื้อทรัพย์สินหรือเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ดังกล่าว

¹⁴ Hong Kong Monetary Authority. Guideline on Anti-Money Laundering and Countering-Terrorist Financing .(Revised 2018), s.2, Sch. 2

กรณีไม่ได้พักอาศัยในฮ่องกง¹⁵ ต้องมีเอกสารที่มีรูปถ่ายที่หน่วยงานราชการออกให้ เช่น ใบขับขี่สากล บัตรประจำตัวประชาชน ซึ่งในบัตรต้องระบุที่อยู่ หรือใบแสดงการเดินบัญชีที่ออกโดยธนาคารที่ถูกต้องตามกฎหมาย

(5) ธนาคารควรมีมาตรการหรือแนวทางเพื่อให้แน่ใจว่าได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยให้กำหนดนโยบายและระเบียบปฏิบัติงานภายในด้านการฟอกเงินและการก่อการร้าย และจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่พนักงานอย่างเพียงพอ รวมถึงต้องมีระบบและกลไกเพื่อระบุตัวตนของธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยด้วย

ข. การบริหารความเสี่ยงลูกค้า¹⁶

(1) ต้องมีมาตรการและระบบงานเพื่อบรรเทาและป้องกันความเสี่ยงที่เกิดจากการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายอย่างเพียงพอ โดยควรมีกาหนดนโยบายภายใน คู่มือปฏิบัติงาน และระบบการควบคุมภายใน

(2) แม้ว่าไม่มีระบบงานเพื่อป้องกันการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย แต่ธนาคารควรมีการดำเนินการเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเพียงพอ รวมถึงต้องกำหนดนโยบายการรับลูกค้า¹⁷ ปัจจัยความเสี่ยงด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ประเภทลูกค้า ที่ตั้ง เพื่อนำไปพิจารณาประกอบการเปิดบัญชี

(3) ควรมีการพิจารณาลักษณะการใช้ผลิตภัณฑ์และบริการของลูกค้าและต้องมีการประเมินความเสี่ยงด้านผลิตภัณฑ์และบริการด้วย เพื่อให้แน่ใจว่ามีมาตรการการควบคุมและการบริหารความเสี่ยงด้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย นอกจากนี้ควรพิจารณาจากช่องทางให้บริการ ไม่ว่าจะเป็นทางออนไลน์ ทางไปรษณีย์ ทางโทรศัพท์เพราะเป็นการทำธุรกรรมเปิดบัญชีแบบไม่พบหน้า ซึ่งถือว่ามีความเสี่ยงในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างลูกค้ากับธนาคารทางอ้อม

¹⁵ Hong Kong Monetary Authority. Guideline on Anti-Money Laundering and Countering-Terrorist Financing .(Revised 2018), s.2(1)(a), Sch. 2 , p 27.

¹⁶ Hong Kong Monetary Authority. Guideline on Anti-Money Laundering and Countering-Terrorist Financing .(Revised 2018), p 14-16.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14-16.

(4) ควรจะมีการประเมินที่ตัวลูกค้าด้วย¹⁸ โดยธนาคารควรพิจารณาข้อมูลต่างๆ ของลูกค้า เนื่องจากลูกค้าดังกล่าวอาจถูกจัดอยู่ในระดับความเสี่ยงสูง

(5) ธนาคารควรมีความระมัดระวังในการทำธุรกรรมกับลูกค้าทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล¹⁹ เนื่องจากลูกค้าบางรายอาจมีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจที่มาจากการฟอกเงินหรือการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย หรือมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทางอาญาด้านใดด้านหนึ่ง

(6) ธนาคารต้องพิจารณาความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการทำธุรกรรมของลูกค้าที่อาจเกี่ยวข้องกับการก่ออาชญากรรม²⁰ เช่น มีหุ้นส่วนทางการค้ากับธุรกิจที่มีความเสี่ยงหลายด้านที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

(7) ต้องพิจารณาถึงประเทศหรือถิ่นที่ตั้งที่เงินจะถูกส่งไป²¹ ว่าไปยังประเทศที่มีมาตรฐานทางด้าน การฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายหรือไม่

(8) เพื่อให้ระบบการกำกับควบคุมมีประสิทธิภาพ²² ควรให้ความมั่นใจว่าระบบระบบการควบคุมภายใน ได้แก่ นโยบาย คู่มือการปฏิบัติงาน มีระดับบริหารระดับสูงให้ความเห็นชอบ มีเจ้าหน้าที่ดูแลด้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายพิจารณาร่วมด้วย รวมถึงบทบาทของเจ้าหน้าที่กำกับดูแลและเจ้าหน้าที่ตรวจสอบและการจัดฝึกอบรมให้แก่พนักงาน

(9) สถาบันการเงิน สาขาต่างประเทศ และบริษัทในเครือ ต้องถือปฏิบัติตามนโยบายกลุ่มด้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายด้วย²³ และให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าฮ่องกงด้วยและควรมีการสื่อความให้บริษัทในเครือและสาขาที่อยู่ภายใต้การควบคุมให้ทราบถึงนโยบายกลุ่มด้วย

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14-16.

¹⁹ Hong Kong Monetary Authority. Guideline on Anti-Money Laundering and Countering-Terrorist Financing .(Revised 2018), p 14-16.

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14-16.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14-16.

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 14-16.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14-16.

(10) การทบทวนข้อมูลลูกค้าอย่างต่อเนื่อง²⁴ จากการประเมินความเสี่ยงลูกค้าที่พิจารณาจากตัวลูกค้า ผลิตภัณฑ์หรือบริการ ช่องทางการให้บริการ รวมถึงประเทศหรือถิ่นที่ตั้งเมื่อเวลาผ่านไปลูกค้าอาจมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลบางปัจจัยและมีผลต่อการจัดระดับความเสี่ยงของลูกค้า ดังนั้น ธนาคารควรมีการติดตามข้อมูลลูกค้าอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำมาประเมินความเสี่ยงที่อาจเปลี่ยนแปลงไปในภายหลัง ซึ่งการทบทวนความเสี่ยงของลูกค้านั้นธนาคารควรดำเนินการอย่างน้อยตามที่นโยบายหรือระเบียบวิธีปฏิบัติภายในกำหนดไว้

(11) ในการพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า ต้องจัดทำตามระดับของความเสี่ยงของลูกค้าตั้งแต่ระดับต่ำจนถึงระดับเข้มข้น²⁵ โดยหากเป็นลูกค้าที่มีความเสี่ยงสูงให้พิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าระดับเข้มข้น

(12) ลูกค้าที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้²⁶ ธนาคารต้องกำหนดวิธีปฏิบัติงานในการรับลูกค้าประเภทนี้ เพื่อให้สามารถระบุตัวตนและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้ว่าตรงตามวัตถุประสงค์การเปิดบัญชีหรือไม่ และต้องมีมาตรฐานการทบทวนข้อมูลลูกค้าอย่างต่อเนื่อง

(13) ธนาคารต้องให้ผู้บริหารระดับสูงลงนามอนุมัติเปิดบัญชีหรือดำเนินการความสัมพันธ์กับลูกค้าต่อเมื่อพบว่าลูกค้ามีความเสี่ยงสูงหรือเป็นบุคคลที่มีสถานภาพทางการเมือง

(14) ขอบเขตการติดตามและทบทวนความเสี่ยงควรนำไปเชื่อมโยงกับความเสี่ยงในปัจจุบันของลูกค้าที่มาจากการประเมินความเสี่ยงจากแต่ละปัจจัย เพื่อให้การบริหารความเสี่ยงมีประสิทธิภาพ

(15) ลูกค้าความเสี่ยงสูง ธนาคารควรมีการทบทวนความเสี่ยงอย่างน้อยทุกปีและเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เพื่อให้แน่ใจว่าธนาคารได้มีการปรับปรุงข้อมูลลูกค้าให้เป็นปัจจุบัน

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14-16.

²⁵ Hong Kong Monetary Authority. Guideline on Anti-Money Laundering and Countering-Terrorist Financing .(Revised 2018), p 14-16.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14-16.

ค. การตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า²⁷ ดังนี้

(1) กรณีมีผู้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงที่มีความสัมพันธ์กับลูกค้า ต้องมีการกำหนดมาตรฐานหรือหลักเกณฑ์การตรวจสอบผู้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง ในกรณีเป็นนิติบุคคลต้องมีการกำหนดกระบวนการหาผู้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง และหากมีผู้รับมอบอำนาจ ซึ่งมาทำธุรกรรมแทนลูกค้าต้องกำหนดขั้นตอนการระบุตัวตนและมีการตรวจสอบผู้มาทำธุรกรรมแทนลูกค้าด้วยเช่นกัน

(2) สำหรับผู้ที่ทำธุรกรรมแบบครั้งคราว ธุรกรรมที่มูลค่ามากกว่า 120,000 ดอลลาร์ฮ่องกง และธุรกรรมโอนเงินหรือชำระเงินผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ มากกว่า 8,000 ดอลลาร์ฮ่องกง ธนาคารต้องจัดให้ลูกค้าแสดงตัวตน²⁸

(3) ในการระบุผู้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงของลูกค้า ธนาคารต้องกำหนดแนวทางการหาผู้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง โดยตรวจสอบจากผู้มีอำนาจควบคุมตั้งแต่ร้อยละ 25 ขึ้นไป หรือมีสิทธิออกเสียงมากกว่าหรือเป็นผู้ถือหุ้นตั้งแต่ร้อยละ 25 ขึ้นไป กรณีที่ลูกค้ามีความเสี่ยงสูงให้ใช้อัตราส่วนที่ร้อยละ 10 ในการพิสูจน์ผู้ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง

นอกจากนี้ หน่วยงานต่อต้านการฟอกเงินของฮ่องกงได้กำหนดนิยามของผู้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงที่มีความสัมพันธ์กับลูกค้าคือ ต้องเป็นบุคคลธรรมดาที่เป็นเจ้าของหรือมีอำนาจควบคุมทั้งทางตรงและทางอ้อมไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมด หรือมีอำนาจบริหารจัดการในทอดสุดท้าย²⁹

(4) กรณีที่ธนาคารตรวจสอบเอกสารแสดงตัวตนของลูกค้าพลาดจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันทำการ หลังจากที่เริ่มความสัมพันธ์กับลูกค้าแล้วและธนาคารต้องเลื่อนเวลาการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าหรือไม่ทำธุรกรรมกับลูกค้าหากธนาคารไม่สามารถตรวจสอบเอกสารการแสดงผลตัวตนได้ทันภายใน 30 วันทำการดังกล่าว นับตั้งแต่วันที่สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าแล้ว

²⁷ Hong Kong Monetary Authority. Guideline on Anti-Money Laundering and Countering-Terrorist Financing .(Revised 2018), s.1 & s.2(1)(b), Sch. 2.

²⁸ Hong Kong Monetary Authority. Guideline on Anti-Money Laundering and Countering-Terrorist Financing .(Revised 2018), s.3(1), Sch. 2, p 18-19.

²⁹ Hong Kong Monetary Authority. Guideline on Anti-Money Laundering and Countering-Terrorist Financing (For Authorized Institutions).(Revised 2012),p. 20,32-33.

(5) ธนาคารต้องยุติความสัมพันธ์กับลูกค้า³⁰ หากธนาคารไม่สามารถตรวจสอบการแสดงตัวตนได้เสร็จสมบูรณ์ ภายใน 120 วันทำการ นับตั้งแต่วันที่สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าแล้ว

(6) ในการพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า³¹ ต้องจัดทำตามระดับความเสี่ยงของลูกค้าตั้งแต่ระดับบางเบาจนถึงระดับเข้มข้น โดยหากเป็นลูกค้าที่มีความเสี่ยงสูง ให้พิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าในระดับเข้มข้น

(7) ควรกำหนดมาตรการพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าและการตรวจสอบข้อมูลลูกค้าอย่างต่อเนื่อง³² โดยพิจารณาข้อมูลและเอกสารหลักฐานประกอบเพื่อบริหารความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ในการบริหารความเสี่ยงธนาคารต้องดำเนินการควบคุมและตรวจสอบอย่างน้อย ดังนี้

(7.1) การพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าต้องดำเนินการขอเอกสารแสดงตัวตนกับลูกค้าโดยตรง โดยต้องมีการระบุตัวตนและตรวจสอบข้อมูลของผู้ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง รวมถึงผู้ทำธุรกรรมแทนลูกค้าด้วย

(7.2) ดำเนินการทบทวนข้อมูลลูกค้าอย่างต่อเนื่องทุกระดับ³³ เพื่อดูลักษณะความเคลื่อนไหวการทำธุรกรรมของลูกค้า

(7.3) กำหนดมาตรการหรือแนวทางการระบุปัจจัยความเสี่ยงแต่ละระดับ เช่น ลูกค้าความเสี่ยงสูง ควรมีการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าอย่างเข้มข้น เช่น บุคคลธรรมดาต้องทราบถึงแหล่งที่มาของรายได้และเงินทุนสำรองอื่นที่ยังไม่ทราบหรือบุคคลที่มีโครงสร้างซับซ้อน ซึ่งธนาคารควรแสดงให้เห็นถึงกระบวนการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าและการติดตามตรวจสอบลูกค้าอย่างต่อเนื่อง

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20,32-33.

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20,32-33.

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 20,32-33.

³³ Hong Kong Monetary Authority. Guideline on Anti-Money Laundering and Countering-Terrorist Financing (For Authorized Institutions).(Revised 2012),p. 20,32-33.

ง. การรายงานธุรกรรม³⁴

(1) ธนาคารมีหน้าที่ต้องรายงานธุรกรรมตามแบบที่กฎหมายกำหนด รวมถึงธุรกรรมต้องสงสัยโดยเร็วเมื่อพบเหตุต้องสงสัย และต้องมีระบบควบคุมภายในที่ดีเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดทราบถึงการรายงานข้อมูลของธนาคาร

(2) บุคคลหรือสถาบันที่อยู่ภายใต้ Hong Kong Financial Sanctions จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการคว่ำบาตรทางการเงินทุกคนมิใช่เพียงแต่สถาบันการเงิน โดยให้ถือปฏิบัติตามประกาศของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ 537 และที่เกี่ยวข้อง

(3) ธนาคารต้องปฏิบัติตามประกาศของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเกี่ยวกับการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและแนวทางที่เกี่ยวข้องด้วย รวมถึงข้อแนะนำของ FATF

(4) ธุรกรรมโอนเงินหรือชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ต้องมีการระบุตัวตน และตรวจสอบข้อมูลผู้ส่งคำสั่งที่มีมูลค่าตั้งแต่ 8,000 ดอลลาร์ฮ่องกง โดยตรวจสอบชื่อผู้โอน จำนวนเงิน และเปรียบเทียบกับเลขอ้างอิงกรณีไม่มีบัญชีและที่อยู่ของผู้โอน กรณีไม่มีที่อยู่ ให้ระบุเลขประจำตัวประชาชนของลูกค้ำ วัน/เดือน/ปีและสถานที่เกิด หากเป็นนิติบุคคลให้ระบุ เลขทะเบียนการค้า

จ. ขั้นตอนการดำเนินการกับทรัพย์สินที่กระทำความผิด

หน่วยงานเลขาธิการความมั่นคงที่มีอำนาจในการอายัดทรัพย์สินหาก ฝ่าฝืนเกี่ยวกับการก่อการร้ายหรือบุคคลดังกล่าวอาจไม่ได้กระทำโดยตรง ยกเว้นอยู่ภายใต้ หน่วยงานกำกับดูแลที่อนุญาตให้ดำเนินการ

ฉ. การเก็บรักษาข้อมูลลูกค้า³⁵

(1) ธนาคารควรเก็บรักษาเอกสารหลักฐานการประเมินความเสี่ยงของลูกค้าทุกรายและสามารถแสดงให้เห็นหน่วยงานกำกับดูแลเห็นว่ามีการบริหารความเสี่ยงที่มี ประสิทธิภาพและเพียงพอ

³⁴ Hong Kong Monetary Authority. Guideline on Anti-Money Laundering and Countering-Terrorist Financing .(Revised 2018), p 67-73.

³⁵ Hong Kong Monetary Authority. Guideline on Anti-Money Laundering and Countering-Terrorist Financing .(Revised 2018), s.5(1)(a), Sch. 2

(2) ธนาคารต้องจัดเก็บเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมของลูกค้าและข้อมูลเอกสารอื่นตามที่กำหนดไว้เป็นระยะเวลา 6 ปี นับตั้งแต่วันที่สิ้นสุดความสัมพันธ์ โดยในการจัดเก็บข้อมูลและเอกสารหลักฐานควรจัดเก็บในรูปแบบสำเนาเอกสารบนไมโครฟิล์มหรือจัดเก็บไว้ในฐานข้อมูล

4.2 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกับทรัพย์สิน

มาตรการในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในระดับสากลส่วนใหญ่ จะเป็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตามกฎหมาย โดยจะมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว ซึ่งการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินในลักษณะนี้เป็นการดำเนินการในลักษณะ “ยึดทรัพย์สินทางแพ่ง” (Civil Forfeiture)³⁶ กล่าวคือ ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นโดยตรง โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่ามีการดำเนินการทางอาญาในเรื่องนั้นด้วยหรือไม่ก็ตาม และข้อสำคัญคือภาระการพิสูจน์จะถูกผลักไปให้เป็นของเจ้าของทรัพย์สิน หรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่จะต้องพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ หรือไม่ เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

การยึดทรัพย์สินทางแพ่งนี้ เป็นมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดเพิ่มขึ้นมาเพื่อใช้กับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชญากรรมและมุ่งหมายให้เป็นเครื่องมือในการสกัดกั้นมิให้อาชญากรสามารถนำทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปใช้ในการกระทำความผิดต่อไปอีก หรือนำไปหาผลประโยชน์ให้ออกเงยขึ้น อันจะเป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้โอกาสในการแพร่ขยายในการประกอบอาชญากรรมลดน้อยลง

4.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในปี 1986 สหรัฐอเมริกาได้ตรากฎหมาย บัญญัติให้การฟอกเงินเป็นอาชญากรรมเพิ่มขึ้นอีกประเภทหนึ่ง (The Money Laundering Control Act, 1986)³⁷ ซึ่งเรียกว่าเป็น “กฎหมายควบคุมการฟอกเงิน” และเป็นส่วนหนึ่งของ The Anti Drug Abuse Act of 1986³⁸ ที่มีสาระสำคัญคือ การกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญา และให้สามารถยึดหรืออายัดได้ และในมาตรา 1957 ได้มีการระบุถึงการเป็นฐะในการโอนเงินซึ่งเกี่ยวข้องด้วย

³⁶ นิรมัย พิศแข, “ปัญหาการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน,” (นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549) หน้า 130.

³⁷ The Money Laundering Control Act, 1986

³⁸ The Anti Drug Abuse Act of 1986

ทรัพย์สินที่ได้มาเกี่ยวเนื่องจากการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย โดยมีมาตรการในการริบทรัพย์สิน ทั้งทางอาญาและทางแพ่ง

จึงเห็นได้ว่ากฎหมายฉบับนี้มีได้ใช้บังคับจำกัดเฉพาะกับการฟอกเงินที่ได้มาจาก ยาเสพติดเท่านั้น แต่ได้ใช้รวมไปถึงการฟอกเงินที่ได้มาจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตามที่กำหนดไว้ด้วย เช่น การประกอบอาชญากรรมที่เป็นความผิดอย่างร้ายแรงตามกฎหมาย ของมลรัฐ หรือการเลียงภาษี เป็นต้น และเพราะเหตุที่การยึดทรัพย์สินทางแพ่งนี้เป็นมาตรการหนึ่ง ต่างหากที่ไม่เกี่ยวกับมาตรการทางอาญา ดังนั้นการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้จากการ ฟอกเงินจึงมีวิธีการเป็น 2 ระบบ ดังนี้

(1) ดำเนินการทางศาลโดยกำหนดให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่จะต้องถูก ดำเนินการในทางแพ่งดังกล่าวเป็นอำนาจของศาลที่จะดำเนินการ ประเทศสหรัฐอเมริกาอนุญาต นำมาใช้เฉพาะอสังหาริมทรัพย์และทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงเกินกว่าที่รัฐกำหนดไว้

(2) ดำเนินการโดยองค์กรอื่นในทางบริหาร วิธีการนี้บางประเทศได้นำมาใช้ เป็นวิธีหลัก โดยประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำมาใช้เป็นระบบเสริมโดยใช้เฉพาะกับการดำเนินการ เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ไม่มีข้อโต้แย้ง เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของศาล

อย่างไรก็ดีไม่ว่าการนำวิธีการดังกล่าวมาใช้แล้วจะมีเหตุผลใดก็ตาม ทุกกรณีจะมีการกำหนดวิธีการในการเยียวยาสำหรับกรณีที่เจ้าของทรัพย์สินไม่ได้เกี่ยวข้องกับ การกระทำผิดไว้ด้วย ตามระบบนี้จะมีรายละเอียดที่สำคัญ คือ องค์กรที่มีอำนาจดังกล่าวจะต้อง ประกาศเรื่องการ ยึดหรืออายัดรวมทั้งการที่ทรัพย์สินนั้นอาจตกเป็นของรัฐและต้องแจ้งให้ผู้มี ผลประโยชน์ได้เสียใน ทรัพย์สินดังกล่าวได้ทราบด้วย บุคคลใดที่มีส่วน

4.2.2 เขตบริหารพิเศษฮ่องกง

จะเห็นได้ว่าบริหารพิเศษฮ่องกงมีการกำหนดมาตรการในการดำเนินการกับ ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องจากการทำความผิดคล้ายกับประเทศไทย ซึ่งเรียกว่าระบบการยับยั้ง การทำธุรกรรม โดยให้อำนาจแก่หน่วยงานที่กำหนดในการพิจารณาและมีคำสั่งยับยั้ง การทำธุรกรรม³⁹ แต่ต่างกันที่มาตรการในการดำเนินการต่างๆ ได้มีการระบุไว้อย่างชัดเจน ทำให้ง่ายต่อการตีความและบังคับ โดยระบบการยับยั้งการทำธุรกรรมนี้เป็นมาตรการใหม่และเป็น มาตรการเพื่อรองรับการรายงานการทำธุรกรรม เพราะเมื่อได้รับรายงานและทำการ

³⁹ A Guideline issued by the Monetary Authority under section 7(3) of the Banking Ordinance, Section 10

วิเคราะห์แล้วหากเห็นว่ามีความเสี่ยงหรืออาจมีการฟอกเงินเกิดขึ้น หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ก็จะทำการยับยั้งหรือห้ามมิให้มีการทำธุรกรรมนั้นไว้ก่อนเป็นการชั่วคราวภายในเวลาที่กำหนด เพื่อป้องกันมิให้มีการเคลื่อนย้ายเงินหรือทรัพย์สินไปจากการควบคุม หรือจนยากแก่การติดตาม ซึ่งมาตรการดังกล่าวนี้เป็นหลักการที่กำหนดไว้ใน Model Law ของ UN นอกจากนี้ยังได้กำหนดมาตรการเพิ่มเติมขึ้นด้วยว่า ถ้าปรากฏในภายหลังว่า ธุรกรรมใดที่ถูกยับยั้งไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการฟอกเงินรัฐจะต้องชดใช้ค่าเสียหายให้ด้วย

บทที่ 5

บทวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของสถาบันการเงินเพื่อบรรเทาความเสียหาย จากการหลอกลวงให้โอนเงินทางโทรศัพท์

5.1 เปรียบเทียบและวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการการบรรเทาความเสียหายกรณีที่ธนาคารมีหลักฐานชัดเจนว่ามีการใช้บัญชีของธนาคารในการกระทำความผิดของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกาและเขตบริหารพิเศษฮ่องกง

จากการที่ผู้วิจัยได้ค้นคว้ามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทั้งของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และเขตบริหารพิเศษฮ่องกง ทำให้พบประเด็นที่ทำให้เห็นถึงความแตกต่างของสาระสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่บังคับใช้ในแต่ละประเทศ ถึงแม้ว่าทั้ง 3 ประเทศดังกล่าวข้างต้น จะต้องปฏิบัติภายใต้มาตรฐานสากลเดียวกันก็ตาม ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

(1) การขอเอกสารแสดงตัวตน

การขอเอกสารแสดงตัวตนของลูกค้าเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งเมื่อลูกค้ามาขอเปิดบัญชีซึ่งเป็นด่านแรกที่ธนาคารต้องปฏิบัติอย่างครบถ้วน เพราะถ้าหากปฏิบัติไม่ครบถ้วนธนาคารต้องมีการติดตามเอกสารหลักฐานตามข้อมูลขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดจากลูกค้าให้ครบถ้วน โดยกฎหมายแต่ละประเทศได้กำหนดการขอเอกสารขั้นต่ำที่จำเป็น เพื่อสามารถนำไประบุตัวตนของลูกค้าและตรวจสอบเพิ่มเติมว่าลูกค้าและผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลคนเดียวกันหรือไม่ ในแต่ละประเทศจะมีการกำหนดรายชื่อข้อมูลและเอกสารหลักฐานที่คล้ายกัน คืออย่างน้อยต้องประกอบด้วยชื่อเต็ม เลขประจำตัวบัตรประชาชน หรือเลขหนังสือเดินทาง อาชีพสัญชาติ แหล่งที่มาของรายได้ ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ สำหรับบุคคลธรรมดาและหนังสือรับรองจดทะเบียนตั้งบริษัท เลขทะเบียนนิติบุคคล เลขประจำตัวผู้เสียภาษี เอกสารแสดงตัวตนของกรรมการผู้มีอำนาจลงนามและผู้มอบอำนาจ สำหรับนิติบุคคล

จากการศึกษากฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศข้างต้น จะเห็นได้ว่าประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และเขตบริหารพิเศษฮ่องกงที่ยกตัวอย่างมาเปรียบเทียบกับกันนั้นจะมีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เว้นแต่เขตบริหารพิเศษฮ่องกง¹ที่มีการตรวจสอบลูกค้าเพิ่มเติมโดยการหาเอกสารหลักฐานอื่นๆ ที่สามารถนำมาพิจารณาเพิ่มเติม

¹ Hong Kong Monetary Authority. Guideline on Anti-Money Laundering and Countering-Terrorist Financing. (Revised 2018), s.2, Sch. 2

เช่น ใบแจ้งชำระค่าสาธารณูปโภคอย่างน้อย 3 เดือนที่ผ่านมา หนังสือโต้ตอบของหน่วยงานราชการที่ออกภายใน 3 เดือน เอกสารการเดินทางบัญชีที่มีผู้มีอำนาจลงนามภายใน 3 เดือนที่ผ่านมา บันทึกการเยี่ยมชมที่อยู่อาศัยของธนาคาร เป็นต้น เพื่อให้มั่นใจว่าลูกค้าแสดงข้อมูลที่อยู่จริง มีตัวตนจริงและสอดคล้องกับเอกสารอื่นๆ ซึ่งถือเป็นมาตรฐานที่เข้มงวดมากหากจะนำมาใช้กับประเทศไทย

(2) การพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าเชิงลึก

ตามมาตรฐานของคณะกรรมการ FATF ซึ่งได้กำหนดขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูลลูกค้าไว้ประการหนึ่งคือ หากลูกค้าที่มีความเสี่ยงสูงธนาคารต้องดำเนินการตรวจสอบข้อมูลเชิงลึก โดยต้องขอข้อมูลและเอกสารเพิ่มเติม ในส่วนของประเทศไทยเนื่องจากคณะกรรมการ FATF มอบหมายให้ IMF ทำหน้าที่ประเมินสถาบันการเงินไทยว่ามีการปฏิบัติตามแนวทางของมาตรฐานสากลหรือไม่ สำนักงาน ปปง. จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรฐานของ FATF โดยการเพิ่มเติมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าเชิงลึกที่เข้มข้นขึ้น ในขณะที่กำหนดหลักเกณฑ์เป็นแนวทางปฏิบัติไว้กว้างๆ คือ ให้ธนาคารติดตามความเคลื่อนไหวทางการเงินของลูกค้าและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมของลูกค้าเพิ่มขึ้น

สำหรับประเทศที่มีมาตรฐานด้านการป้องกันปราบปรามการฟอกเงินอย่างเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา² และเขตบริหารพิเศษฮ่องกง³ ได้มีการกำหนดว่าธนาคารหรือผู้มีหน้าที่รายงานต้องดำเนินการอะไรบ้าง แต่ละกิจกรรมต้องดำเนินการอย่างไร มากน้อยเพียงใด ivo อย่างชัดเจน รวมถึงหน่วยงานทางการที่บังคับใช้กฎหมายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการของสถาบันการเงินเป็นอย่างดี และมีการอ้างอิงถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถบังคับใช้ได้จริงและปราบปรามผู้กระทำความผิดไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง

(3) การหาผู้ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง เพื่อให้สามารถสืบหาตัวผู้กระทำความผิดนั้นตามมาตรฐาน FATF ได้กำหนดในหลักเกณฑ์การตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าว่าธนาคารต้องหาผู้ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง เพื่อจะได้ทราบว่าธุรกรรมที่ลูกค้าทำนั้น มีที่มา

² BANK SECRECY ACT, ANTI-MONEY LAUNDERING, AND OFFICE OF FOREIGN ASSETS CONTROL, Section 8.1

³ Hong Kong Monetary Authority. Guideline on Anti-Money Laundering and Countering-Terrorist Financing (For Authorized Institutions).(Revised 2012), p. 20, 32-33.

และแหล่งเงินมาจากใคร ที่ไหน เมื่อไหร่ วัตถุประสงค์อะไร ซึ่งประเทศส่วนใหญ่มีการกำหนดวิธีการหาผู้ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงรวมถึงประเทศไทยด้วย

เพียงแต่มีวิธีการที่แตกต่างกัน คือ การกำหนดผู้ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงสำหรับลูกค้านักบุคคลธรรมดา ทุกประเทศจะกำหนดให้เจ้าของบัญชีหรือเจ้าของธุรกิจเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง แต่สำหรับลูกค้านิติบุคคลกำหนดให้บุคคลธรรมดาที่ทำหน้าที่ดังนี้คือ ผู้มีอำนาจในการจัดการบัญชีผู้บริหารสูงสุดผู้ถือหุ้นของลูกค้านิติบุคคลเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง แต่สัดส่วนการมีอำนาจของบุคคลเหล่านี้จะแตกต่างกันแต่ละประเทศเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทยกำหนดสัดส่วนการถือหุ้นหรือการมีอำนาจหรือการมีสิทธิออกเสียงมากกว่าร้อยละ 25 ขึ้นไป ซึ่งถือเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงได้ แต่เขตบริหารพิเศษฮ่องกงกำหนดว่ามากกว่าร้อยละ 10 ขึ้นไป⁴ ซึ่งถือว่าเข้มงวดมากกว่าประเทศอื่นๆ แต่หากไม่พบบุคคลธรรมดาในการบริหารจัดการหรือการถือหุ้นหรือการมีสิทธิในทอดที่หนึ่ง ต้องหาบุคคลในทอดต่อไปซึ่งทุกประเทศมีวิธีการที่คล้ายคลึงกันคือไม่ได้ระบุเกณฑ์ว่าชัดเจนต้องหานี้ทอดต่อไปก็ทอดในสัดส่วนเท่าไรทำให้แต่ละประเทศมีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน

(4) การบริหารความเสี่ยงเนื่องจากธนาคารเป็นช่องทางที่ผู้กระทำความผิดมักใช้เป็นช่องทางในการก่ออาชญากรรมหรือกระทำความผิดด้านการฟอกเงิน จึงต้องมีการควบคุมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ดังนั้นธนาคารจึงจำเป็นต้องมีการบริหารความเสี่ยงที่ดี

บางประเทศกำหนดมาตรการการบรรเทาความเสี่ยงไว้หลายระดับ โดยประเทศไทยจะกำหนดปัจจัยในการพิจารณาการประเมินความเสี่ยงไว้ 2 ปัจจัย คือ ตัวลูกค้าและผลิตภัณฑ์ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาจะกำหนดไว้ 4 ปัจจัย คือ ธุรกิจ ตัวลูกค้า องค์กร และผลิตภัณฑ์ หรือบริการ โดยในแต่ละปัจจัยมีการกำหนดวิธีการประเมินความเสี่ยงไว้อย่างละเอียด

เหตุผลของการประเมินความเสี่ยงผลิตภัณฑ์หรือบริการเนื่องจากสถาบันการเงินโดยเฉพาะธนาคารมีการให้บริการทางการเงินที่หลากหลายและเป็นนวัตกรรมใหม่ๆ ซึ่งทำให้เห็นว่าหน่วยงานกำกับดูแลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศสหรัฐอเมริกามีความละเอียดรอบคอบสามารถเข้าใจถึงผลิตภัณฑ์หรือบริการได้อย่างชัดเจนเนื่องจากในหลักเกณฑ์จะมีการกำหนดวิธี ปฏิบัติแยกไว้ตามประเภทของผลิตภัณฑ์หรือบริการ ไม่ว่าจะเป็นการฝากเงิน การถอนเงิน การโอนเงินผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ ธุรกิจธนาคารออนไลน์ การซื้อขายหลักทรัพย์ ผลิตภัณฑ์ประกัน Trust และการรับฝากหลักทรัพย์ผลิตภัณฑ์

⁴ Hong Kong Monetary Authority. Guideline on Anti-Money Laundering and Countering-Terrorist Financing .(Revised 2018), s.1 & s.2(1)(b), Sch. 2.

ทางด้านการลงทุน ผลิตภัณฑ์บัตร ผลิตภัณฑ์สินเชื่อ ธุรกิจรวมแลกเปลี่ยนเงิน เช็คเคลียร์รีง ธุรกิจตราสารทางการเงิน ธุรกิจผ่านเครื่องถอนเงินอัตโนมัติ ธุรกิจเทรดไฟแนนซ์ ซึ่งถือว่าเป็นครอบคลุมการให้บริการทางการเงินทั้งหมด ทำให้ผู้ประกอบการสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง ส่วนเขตบริหารพิเศษฮ่องกงมีหลักเกณฑ์คล้ายกับประเทศไทย คือ เน้นเฉพาะการประเมินความเสี่ยงที่ตัวลูกค้าและผลิตภัณฑ์หรือบริการ

(5) ความผิดมูลฐานและอาชัฟเสี่ยงในการกำหนดว่าความผิดใดบ้างจะเข้าข่ายความผิดด้านการฟอกเงิน ตามมาตรฐานของ FATF กำหนดให้ความผิดทางอาญาเป็นความผิดมูลฐานด้านการฟอกเงิน ดังนั้นแต่ละประเทศซึ่งมีความผิดทางอาญาแตกต่างกันตามปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศ แต่หากประเทศนั้นกำหนดขอบเขตความผิดไว้ละเอียดมากเท่าใด จะทำให้การสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดทำได้ง่ายมากขึ้นเท่านั้น เนื่องจากความผิดของอาชญากรดังกล่าวอาจเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายตั้งแต่สองฉบับขึ้นไปเช่นความผิดตามกฎหมายฟอกเงิน กฎหมายการเปิดเผยความลับและกฎหมายการก่อการร้าย ทำให้หน่วยงานทางการที่เข้ามากำกับดูแลมีเพิ่มมากขึ้นทำให้การสืบหาตัวผู้ร้ายกระทำไ้รวดเร็วมากขึ้นจากการประสานความร่วมมือระหว่างกันของหน่วยงานทางการ

ดังนั้นจะสังเกตได้ว่าประเทศที่มีมาตรฐานด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินส่วนใหญ่จะมีการกำหนดความผิดมูลฐานค่อนข้างมากบางประเทศมีมากกว่า 100 ความผิดมูลฐานสำหรับประเทศไทยปัจจุบันกำหนดความผิดมูลฐานไว้จำนวน 26 มุลฐาน⁵เท่านั้น ซึ่งอาจมีช่องโหว่ในการกระทำความผิดของอาชญากรได้ อาชัฟเสี่ยงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่หากลูกค้าเข้าข่ายจะต้องถูกจัดระดับความเสี่ยงเป็นระดับความเสี่ยงสูง ในการกำหนดอาชัฟเสี่ยงแต่ละประเทศมีการกำหนดตามลักษณะภูมิศาสตร์ของประเทศเช่นกัน เนื่องจากบางอาชัฟอาจไม่มีหรือมีการประกอบอาชัฟลักษณะนั้นน้อยกว่าอีกประเทศหนึ่ง ทำให้อาชัฟเสี่ยงมีความแตกต่างกัน

จะเห็นได้ว่าประเทศแถบเอเชียจะมีการกำหนดอาชัฟเสี่ยงไม่แตกต่างกันมากนัก เช่น คำทองคำ-อัญมณี คำอาวุธ ผลิตภัณฑ์ ตัวแทนบริษัทท่องเที่ยว คำวัตถุโบราณ ร้านแลกเปลี่ยนเงิน นายหน้าค้าที่ดิน โรงรับจำนำ บุคคลที่มีสถานภาพทางการเมือง เป็นต้น แต่ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการกำหนดอาชัฟเสี่ยงนอกเหนือจากอาชัฟที่เหมือนโซนเอเชีย เช่น ค้างานศิลปะ ประกอบธุรกิจทอผ้า สำนักงานทนายความ สำนักงานบัญชี ร้านสะดวกซื้อ ร้านขายของชำ ซึ่งเพิ่มประเภทงานให้ครอบคลุมธุรกิจทุกประเภทที่อาชญากรสามารถนำเงินสกปรกไปทำให้เป็นเงินสะอาดได้

⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 3

(6) การจัดเก็บเอกสาร หลักเกณฑ์การจัดเก็บเอกสารของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และเขตบริหารพิเศษฮ่องกงมีระยะเวลาการจัดเก็บเอกสารที่ใกล้เคียงกัน คือ ให้นานการจัดเก็บเอกสารตั้งแต่ 5 ถึง 10 ปี และให้นับตั้งแต่ที่สิ้นสุดความสัมพันธ์กับลูกค้า และให้จัดเก็บเอกสารหลักฐานการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงของลูกค้าเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมซึ่งเป็นวิธีปฏิบัติของทุกประเทศ

5.2 แนวทางและมาตรการในการบรรเทาความเสียหายโดยให้อำนาจธนาคารในการดำเนินการเมื่อมีเอกสารหลักฐานแน่ชัดว่ามีการใช้บัญชีของธนาคารในการกระทำความผิดได้อย่างทันกาล และมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมถึงอนุกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และเขตบริหารพิเศษฮ่องกง ทำให้ผู้วิจัยพบว่า กระบวนการทางกฎหมายมีการกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติ ขั้นตอน และผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก เมื่อเกิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจจากกลุ่มที่รวมตัวกันเพื่อหลอกลวงประชาชน โดยใช้บัญชีเงินฝากเป็นเครื่องมือในการรองรับเงินจากการก่ออาชญากรรมดังกล่าว ทำให้กระบวนการติดตามผู้กระทำความผิดและการติดตามเงินที่อาชญากรหลอกลวงจากประชาชนไปนั้นทำได้ยาก เนื่องจากมีรูปแบบที่ซับซ้อนและมีการโยกย้ายถ่ายเทเงินที่ได้จากการกระทำความผิดอย่างรวดเร็ว

ธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นตัวกลางในระบบเศรษฐกิจและมีความใกล้ชิดกับบัญชีเงินฝากมากที่สุด อีกทั้งยังมีความเข้าใจและรู้จักตัวตนของลูกค้าเป็นอย่างดี ก็ไม่มีอำนาจตามกฎหมายในการระงับการเดินธุรกรรมกับบัญชีเงินฝากเหล่านั้นได้เอง ถึงแม้ว่าธนาคารจะมีเอกสารหลักฐานที่แน่ชัดว่ามีการนำบัญชีเงินฝากไปเป็นเครื่องมือในการก่ออาชญากรรม จึงทำให้ไม่สามารถยับยั้งการโยกย้ายถ่ายเทเงินออกจากบัญชี เพื่อเป็นการบรรเทาความเสียหายให้กับประชาชนที่โดยหลอกลวงได้อย่างทันกาล จนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวม และความมั่นคงของประเทศในที่สุด

ถึงแม้ว่าปัจจุบันรัฐบาลจะมีนโยบายให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติดำเนินการปราบปรามกลุ่มองค์กรอาชญากรรมที่กระทำความผิดและส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มที่มีพฤติกรรมใช้โทรศัพท์หลอกลวงประชาชนโดยแสดงตนเป็นบุคคลอื่น และมีผู้หลงเชื่อจนเป็นเหตุให้เกิดการสูญเสียทรัพย์สินไปเป็นจำนวนมาก จึงได้มีคำสั่งให้จัดตั้งศูนย์ป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงประชาชนผ่านระบบโทรศัพท์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยได้ประสานความร่วมมือกับสำนักงานป้องกันและปราบปราม

การฟอกเงิน ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา และธนาคารกรุงเทพ เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการถูกหลอกลวง แต่จะเห็นได้ว่าการดำเนินการดังกล่าวก็ไม่ได้มีกฎหมายออกมารองรับการดำเนินการของธนาคารพาณิชย์อย่างชัดเจน

ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางหรือมาตรการทางกฎหมายในการบรรเทาความเสียหายโดยให้อำนาจกับธนาคารพาณิชย์ในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเมื่อมีเอกสารหลักฐานแน่ชัดว่ามีการใช้บัญชีของธนาคารในการกระทำความผิดได้อย่างทันกาลและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนี้

(1) บทบัญญัติของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ในปัจจุบันทำให้เข้าใจว่า ถ้าเกิดกรณีที่ประชาชนถูกผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรหลอกลวงให้โอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากที่เปิดไว้รองรับเงินจากการกระทำความผิด บทบัญญัติของกฎหมายได้กล่าวไว้ว่า ธนาคารต้องติดต่อผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรเพื่อทำการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าให้ชัดเจน ซึ่งในความเป็นจริงจะทำให้ผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรไหวตัวทันหรือแม้กระทั่งไม่แจ้งให้ผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรทราบก็ต้องทำการตรวจสอบสวนข้อเท็จจริงด้วยตนเองซึ่งมีความยากในการหาหลักฐานในการพิสูจน์ว่าพฤติกรรมหรือการทำความผิดหรือการดำเนินความสัมพันธ์ทางธุรกิจข้างต้น สมเหตุสมผลกับวัตถุประสงค์ฐานะทางการเงิน ประเภทของการประกอบอาชีพ หรือข้อมูลอื่นที่ลูกค้าแจ้งไว้กับธนาคารหรือไม่ ทำให้ใช้เวลาค่อนข้างนาน กว่าที่ทราบข้อเท็จจริงผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรก็โอนเงินถอนเงิน หรือยกย้ายถ่ายเทเงินออกจากบัญชีและหลบหนีไปแล้ว

(2) กลไกทางกฎหมายควรเปิดโอกาสให้ธนาคารสามารถเยียวยาความเสียหายอย่างทันที่ โดยให้อำนาจธนาคารในการระงับการทำธุรกรรมกับบัญชีเงินฝากที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด เนื่องจากสถาบันการเงินโดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์จะทราบดีว่าลูกค้าของตนเองมีประวัติและแหล่งที่มาของเงินได้อย่างไรและเป็นด่านแรกที่มีโอกาสได้รับทราบว่าลูกค้ากระทำความผิดมูลฐานหรือไม่ โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรสามารถถอนเงิน โอนเงิน หรือยกย้ายถ่ายเทเงินจากบัญชีออกไป ในระหว่างที่ธนาคารรายงานธุรกรรมต่อสำนักงาน ปปง. และรอคอยให้สำนักงาน ปปง. สั่งการตามที่เห็นสมควรต่อไป

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุปการศึกษา

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า สภาพสังคมและความเป็นอยู่ในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารในยุคปัจจุบันได้มีการพัฒนาและเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว มีรูปแบบการติดต่อสื่อสารที่หลากหลายและมีการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้อย่างกลมกลืน ทำให้การติดต่อสื่อสารในยุคปัจจุบันเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีการพัฒนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อรองรับการติดต่อสื่อสารรูปแบบใหม่ๆ ทำให้มีลักษณะการติดต่อสื่อสารที่แตกต่างไปจากแต่ก่อน ทำให้ชีวิตประจำวันของคนส่วนใหญ่ทำธุรกรรมผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมากขึ้น กลายเป็นช่องทางให้อาชญากรอาศัยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารดังกล่าวและช่องว่างทางกฎหมายคิดค้นวิธีการก่ออาชญากรรมที่ซับซ้อน โดยการนำรูปแบบการโทรศัพท์ด้วยเสียงผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาใช้เป็นเครื่องมือในการโทรศัพท์หลอกลวงประชาชน

จะเห็นได้ว่าการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจในปัจจุบันมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะการใช้บัญชีเงินฝากของธนาคารเป็นเครื่องมือรองรับเงินที่ได้จากการกระทำความผิดไปหลอกลวงด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชน เช่น กลุ่มที่รวมกันเพื่อหลอกลวงทางโทรศัพท์เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ทำให้ประชาชนผู้เสียหายหลงเชื่อและโอนเงินออกจากบัญชีเงินฝากของตนเข้าบัญชีของอาชญากรเหล่านั้น ซึ่งในบางกรณีธนาคารมีหลักฐานที่ชัดเจนว่าลูกค้าใช้บัญชีดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด แต่ไม่สามารถดำเนินการบรรเทาความเสียหายได้อย่างทันกาล ดังนั้น การเพิ่มอำนาจตามกฎหมายให้กับธนาคารเพื่อระงับหรือยับยั้งการเดินธุรกรรมกับบัญชีเงินฝากเหล่านั้นอย่างรวดเร็ว จะเป็นมาตรการที่ช่วยบรรเทาความเสียหายให้กับประชาชนผู้ได้รับความเสียหายและระบบเศรษฐกิจโดยรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมถึงอนุกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศทำให้ผู้วิจัยพบว่า กระบวนการทางกฎหมายมีการกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติ ขั้นตอน และผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก ทำให้เมื่อเกิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะจากกลุ่มที่รวมตัวกันเพื่อหลอกลวงประชาชน โดยใช้บัญชี

เงินฝากเป็นเครื่องมือในการรองรับเงินจากการก่ออาชญากรรมดังกล่าว ส่งผลให้กระบวนการติดตามผู้กระทำความผิดและการติดตามเงินที่อาชญากรหลอกลวงจากประชาชนไปนั้นทำได้ยาก เนื่องจากมีรูปแบบที่ซับซ้อนและมีการโยกย้ายถ่ายเทเงินที่ได้จากการกระทำความผิดอย่างรวดเร็ว ในความเป็นจริงธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นตัวกลางในระบบเศรษฐกิจและมีความใกล้ชิดกับบัญชีเงินฝากมากที่สุด รวมถึงเข้าใจและรู้จักตัวตนของลูกค้าเป็นอย่างดี ก็ไม่มีอำนาจตามกฎหมายในการระงับหรือยับยั้งการทำธุรกรรมกับบัญชีเงินฝากเหล่านั้นได้เอง ถึงแม้ว่าธนาคารจะมีเอกสารหลักฐานที่แน่ชัดว่ามีการนำบัญชีเงินฝากไปเป็นเครื่องมือในการก่ออาชญากรรม จึงทำให้ไม่สามารถบรรเทาความเสียหายให้กับประชาชนที่โดยหลอกลวงได้อย่างทันกาล จนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมและความมั่นคงของประเทศ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ข้อจำกัดของธนาคาร ได้ดังนี้

(1) กรณีที่ธนาคารพบว่าลูกค้าใช้บัญชีเงินฝากเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด

เมื่อธนาคารตรวจพบการเคลื่อนไหวทางการเงินที่ผิดปกติของลูกค้า และดำเนินการตรวจสอบความสอดคล้องของมูลค่าในการทำธุรกรรมกับข้อมูลรายได้หรือฐานะของลูกค้า จนมีหลักฐานที่แน่ชัดว่าลูกค้ามีการใช้บัญชีเงินฝากเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดและรายงานธุรกรรมดังกล่าวต่อสำนักงาน ปปง. ตามแบบที่กฎหมายกำหนดแล้วนั้น ธนาคารทำได้เพียงเฝ้าดูความเคลื่อนไหวทางการเงินของบัญชีนั้น โดยไม่สามารถระงับหรือยับยั้งการเดินธุรกรรมดังกล่าวได้เองต้องรอคำสั่งจากสำนักงาน ปปง. เท่านั้น ซึ่งในระหว่างนั้นผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรอาจจะโอนเงิน ถอนเงิน หรือโยกย้ายถ่ายเทเงินออกจากบัญชีและหลบหนีไป

จะเห็นได้ว่าหน้าที่ตามกฎหมายในปัจจุบันยังคงมีขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินการค่อนข้างมาก ทำให้ไม่สามารถยับยั้งหรือบรรเทาความเสียหายให้กับประชาชนที่ถูกหลอกลวงได้อย่างทันกาล เพราะผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรอาจจะถอนเงินเงินหรือโยกย้ายถ่ายเทเงินออกจากบัญชีและหลบหนีไปเมื่อไหร่ก็ได้ จนทำให้ไม่สามารถติดตามตัวอาชญากรและเงินที่ผู้กระทำความผิดหลอกลวงไปดังกล่าวได้

(2) กรณีที่ธนาคารได้รับร้องเรียนจากลูกค้าว่าโดยหลอกลวงให้โอนเงินทางโทรศัพท์ เข้าบัญชีเงินฝากของผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรที่เปิดไว้กับธนาคาร

ในกรณีลูกค้ามาร้องเรียนกับธนาคารว่าถูกหลอกลวงให้โอนเงินเข้าบัญชีของอาชญากรที่เปิดไว้ที่ธนาคาร โดยขอให้ธนาคารระงับการเดินธุรกรรมดังกล่าวไว้ชั่วคราวเพื่อไม่ให้อาชญากรถอนเงิน โอนเงิน หรือโยกย้ายถ่ายเทเงินนั้นออกไปจากบัญชีดังกล่าว ซึ่งในความเป็นจริง

ธนาคารไม่สามารถระงับการเดินธุรกรรมในลักษณะดังกล่าวได้เองเพราะไม่มีอำนาจตามกฎหมาย ธนาคารจึงต้องให้ลูกค้าไปแจ้งความเพื่อเอาหลักฐานการแจ้งความกลับมาให้ธนาคารใช้ในการระงับการเดินธุรกรรมของบัญชีเงินฝากเหล่านั้น และในขณะเดียวกันธนาคารต้องรีบตรวจสอบบัญชีดังกล่าวว่ามีพฤติกรรมหรือการทำธุรกรรมหรือการดำเนินความสัมพันธ์ทางธุรกิจที่ผิดปกติหรือไม่ สมเหตุสมผลกับวัตถุประสงค์ ฐานะทางการเงิน ประเภทของการประกอบอาชีพ หรือข้อมูลอื่นที่ลูกค้าแจ้งไว้กับธนาคารหรือไม่ ซึ่งกว่าธนาคารจะตรวจสอบจนทราบข้อเท็จจริงหรือกว่าผู้เสียหายจะได้รับคำสั่งของพนักงานสอบสวนมาให้ธนาคารในการระงับการเดินธุรกรรมกับบัญชีดังกล่าว อาชญากรก็อาจจะถอนเงิน โอนเงิน หรือยกย้ายถ่ายเทเงินออกจากบัญชีดังกล่าวและหลบหนีไป

จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในปัจจุบันไม่ได้ให้อำนาจแก่ธนาคารในการดำเนินการระงับการเดินธุรกรรมกับบัญชีเหล่านั้นได้เอง ทั้ง ๆ ที่ลูกค้าผู้ได้รับความเสียหายเป็นผู้ร้องขอกับธนาคารและธนาคารเองก็มีเอกสารหลักฐานที่แน่ชัดว่าบัญชีเหล่านี้เป็นบัญชีที่อาชญากรเปิดไว้เพื่อรองรับเงินจากการกระทำความผิด ทำให้ไม่สามารถลดมูลค่าความเสียหายให้กับลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนัก

จากกรณีดังกล่าวจึงควรศึกษาแนวทางการบรรเทาความเสียหายจากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะความเสียหายที่เกิดจากการใช้สถาบันการเงินซึ่งถือเป็นหน่วยงานสำคัญต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและเป็นเครื่องมือในการบริหารสภาพคล่องทางเศรษฐกิจของประเทศ หากธนาคารพาณิชย์สามารถดำเนินการใดๆ เพื่อบรรเทาความเสียหายได้อย่างทันท่วงที โดยมีมาตรการทางกฎหมายรองรับจะทำให้ความเสียหายในภาพรวมของเศรษฐกิจลดลงและอาจเป็นมาตรการป้องปรามทางอ้อมที่ทำให้จำนวนอาชญากรรมลดลงได้ในที่สุด

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าและเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และเขตบริหารพิเศษฮ่องกง ทำให้พบประเด็นที่ทำให้เห็นถึงความแตกต่างของสาระสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่บังคับใช้ในแต่ละประเทศ ถึงแม้ว่าทุกประเทศจะต้องปฏิบัติภายใต้มาตรฐานสากลของ FATF เช่นเดียวกันก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการขอเอกสารแสดงตัวตน การพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าเชิงลึก การหาผู้ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง การบริหารความเสี่ยงที่ดี และนิยามของความผิดมูลฐานและอาชัฟเสี่ยง รวมถึงได้ศึกษาข้อจำกัดของธนาคารในการดำเนินการระงับหรือยับยั้งการเดินธุรกรรมกับบัญชีเงินฝากที่อาชญากรใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด ทำให้สามารถวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของสถาบันการเงินโดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ในการดำเนินการเพื่อบรรเทาความเสียหายจากการใช้บัญชีเงินฝากของธนาคารเป็นเครื่องมือรองรับเงินที่ได้จากการกระทำความผิด ไปหลอกลวงด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชนจากการหลอกลวงทางโทรศัพท์ และทำให้ประชาชนผู้เสียหายหลงเชื่อและโอนเงินออกจากบัญชีเงินฝากของตนเข้าบัญชีเงินฝากของอาชญากรหรือบัญชีที่อาชญากรได้มาจากการรับจ้างเปิดบัญชี ซึ่งในบางกรณีธนาคารมีหลักฐานชัดเจนว่าลูกค้าใช้บัญชีเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดแต่ไม่สามารถดำเนินการระงับหรือยับยั้งการเดินธุรกรรมและบรรเทาความเสียหายได้อย่างทันกาล

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยขอเสนอเพิ่มเติมมาตรการทางกฎหมายของสถาบันการเงิน โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ในการดำเนินการเพื่อบรรเทาความเสียหายจากการใช้บัญชีเงินฝากของธนาคารเป็นเครื่องมือรองรับเงินที่ได้จากการกระทำความผิด ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการระงับการทำธุรกรรมลูกค้าตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 โดยขอเสนอเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายในปัจจุบัน ดังนี้

บทบัญญัติของกฎหมายเดิม

มาตรา 21/2 ในกรณีที่ผู้มีหน้าที่รายงานตามมาตรา 13 และมาตรา 16 ไม่สามารถดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าได้ ให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพดังกล่าวรายงานให้สำนักงานทราบโดยทันที

ในกรณีที่สำนักงานได้ตรวจสอบรายงานตามวรรคหนึ่งแล้ว เห็นว่ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า มีการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน ให้มีอำนาจสั่งให้สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการอาชีพดังกล่าวระงับการทำธุรกรรมไว้ก่อนได้ไม่เกินสิบวันทำการ

บทบัญญัติของกฎหมายที่ขอเสนอเพิ่มเติม

มาตรา 21/2 ในกรณีที่ผู้มีหน้าที่รายงานตามมาตรา 13 และมาตรา 16 พบว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินเกิดขึ้น ให้ผู้มีหน้าที่รายงานสามารถระงับการทำธุรกรรมไว้เป็นการชั่วคราว โดยให้ผู้มีหน้าที่รายงานแจ้งให้สำนักงานทราบโดยทันที

ในกรณีที่สำนักงานได้ตรวจสอบรายงานตามวรรคหนึ่งแล้ว เห็นว่ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า มีการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินเกิดขึ้นจริง ให้สำนักงานพิจารณาสั่งการไปยังผู้มีหน้าที่รายงานตามที่เห็นสมควรต่อไป

หลังจากที่ผู้มีหน้าที่รายงานได้รับทราบผลการพิจารณาของสำนักงานตามวรรคสองแล้ว หากการสั่งการดังกล่าวเป็นการยืนยันว่ามีการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินเกิดขึ้นจริง ให้ผู้มีหน้าที่รายงานมีอำนาจในการปิดบัญชี ยุติความสัมพันธ์ใดๆ หรือระงับการทำธุรกรรมใดๆ กับลูกค้าหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับลูกค้าได้

ทั้งนี้ ได้หลักการและเหตุผลในการขอเสนอแก้ไขบทบัญญัติของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 21/2 ดังนี้

(1) บทบัญญัติของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ในปัจจุบันทำให้เข้าใจว่า ถ้าเกิดกรณีที่ประชาชนถูกผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรหลอกลวงให้โอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากที่เปิดไว้รองรับเงินจากการกระทำความผิด บทบัญญัติของกฎหมายได้กล่าวไว้ว่า ธนาคารต้องติดต่อผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรเพื่อทำการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าให้ชัดเจน ซึ่งในความเป็นจริงจะทำให้ผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรไหวตัวทันหรือแม้กระทั่งไม่แจ้งให้ผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรทราบก็ต้องทำการตรวจสอบสวนข้อเท็จจริงด้วยตนเองซึ่งมีความยากในการหาหลักฐานในการพิสูจน์ว่าพฤติกรรมหรือการทำธุรกรรมหรือการดำเนินความสัมพันธ์ทางธุรกิจข้างต้น สมเหตุสมผลกับวัตถุประสงค์ฐานะทางการเงิน ประเภทของการประกอบอาชีพ หรือข้อมูลอื่นที่ลูกค้าแจ้งไว้กับธนาคารหรือไม่ ทำให้ใช้เวลาค่อนข้างนาน กว่าที่ทราบข้อเท็จจริงผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรก็โอนเงินถอนเงิน หรือยกย้ายถ่ายเทเงินออกจากบัญชีและหลบหนีไปแล้ว

(2) กลไกทางกฎหมายควรเปิดโอกาสให้ธนาคารสามารถเยียวยาความเสียหายอย่างทันที่ โดยให้อำนาจธนาคารในการระงับการทำธุรกรรมกับบัญชีเงินฝากที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด เนื่องจากสถาบันการเงินโดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์จะทราบดีว่าลูกค้าของตนเองมีประวัติและแหล่งที่มาของเงินได้อย่างไรและเป็นด่านแรกที่มีโอกาสได้รับทราบว่าคุณค่ากระทำความผิดมูลฐานหรือไม่ โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรสามารถถอนเงิน โอนเงิน หรือยกย้ายถ่ายเทเงินจากบัญชีออกไป ในระหว่างที่ธนาคารรายงานธุรกรรมต่อสำนักงาน ปปง. และรอคอยให้สำนักงาน ปปง. สั่งการตามที่เห็นสมควรต่อไป

จะเห็นได้ว่า หากธนาคารมีอำนาจตามกฎหมายในการระงับการทำธุรกรรมกับบัญชีเงินฝากเหล่านั้นได้เร็วเพียงพอ ก็จะสามารถระงับหรือยับยั้งความเสียหายให้กับประชาชนที่โดนหลอกลวงได้อย่างทันที่ รวมถึงช่วยลดมูลค่าความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศได้เป็นอย่างมาก โดยได้คำนึงถึงหลักความได้สัดส่วนเพื่อไม่ให้กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนและไม่เป็นการริดรอนสิทธิของประชาชน

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทย

หนังสือ

ไชยยศ เหมะรัชตะ. **มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.**

กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

ไชยยศ เหมะรัชตะ. **รวมบทความและสาระน่ารู้เกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน.**

กรุงเทพมหานคร: กองนิติการ สำนักงาน ป.ป.ส. สำนักรัฐมนตรี, 2542.

วิชัย ตันติกุลานนท์. **คำอธิบายกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.**

กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร, 2543

วีระพงษ์ บุญโญภาส. **อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Crime) พิมพ์ครั้งที่ 7.**

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. **คู่มือพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปง.**

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2555

สีหนาท ประยูรรัตน์. **คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542.**

กรุงเทพมหานคร: นิติสนเทศ, 2544

อรรถนพ ลิขิตจิตตะ. **ถาม-ตอบ เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.**

กรุงเทพมหานคร: กองนิติการ สำนักงาน ป.ป.ส., 2542.

รายงานการประชุม

พันตำรวจเอกสีหนาท ประยูรรัตน์. "ความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและ

ปราบปรามการฟอกเงินกับมาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มี

อิทธิพลในประเทศ." เอกสารการประชุมระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร, 2547

รายงานวิจัย

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รายงานวิจัย เรื่อง ธุรกิจนอกกฎหมาย ความผิดมูลฐานและการฟอกเงิน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2548

วิทยานิพนธ์

ชฎานิศ ภาชีรัตน์. “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเงิน : ศึกษากรณีเปรียบเทียบมาตรการในการบังคับใช้กฎหมายของต่างประเทศและประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543

เอกสารอื่น ๆ

พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์ อจท, 2525

กฎหมาย

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง พ.ศ.2559

กฎกระทรวงการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้ำ พ.ศ.2556 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

กฎกระทรวง กำหนดธุรกรรมที่สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 ต้องจัดให้ลูกค้ำแสดงตน พ.ศ.2559

ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเก็บรักษารายละเอียดเกี่ยวกับการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้ำ พ.ศ.2559